

Erdészeti Lapok

Alapítva: 1862-ben

CLX. évfolyam
2025. Január

Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata

www.oee.hu

A TARTALOMBÓL:

**160. ÉVFOLYAMBA LÉPETT AZ ERDÉSZETI LAPOK
ÜTKÖZBEN...**

**MAKKBEHOZATAL DOBRUDZSABÓL, TAMOGATOTT GENARAMLÁS
ERDŐGAZDÁLKODÁSI SZAKMAORIENTÁCIÓS PROGRAM**

JUBILEUMI MEGOSZ NAGYRENDEZVÉNY AZ ORSZÁGHÁZBAN

MEGALAKULT AZ OEE-TERMŐHELYFELTÁRÁSI SZAKOSZTÁLYA

A 160.

évfolyamába lépett a 163 éves ERDÉSZETI LAPOK

Az Erdészeti Lapok 163 esztendő, és a 160. évfolyamába lépett. Ha a digitális archívumunkban végigtekintünk az évszámok hosszú során, azt látjuk, hogy Lapunk megjelenését csak a második világháború és a Rákosi-korszak tudta komolyabb megtorpanásra kényszeríteni. Ez a szakma- és sajtótörténeti értékű tény az elődeink generációinak tiszteletre méltó teljesítménye.

Tavalyi évfolyamunk 560 oldalán ismét igyekeztünk tükrözni szakmánk és Egyesületünk életét. Ezzel kapcsolatban köszönjük az elismerő szavakat – emellett a megalapozott, előre vivő kritikai észrevételeket is.

Utóbbiak egyike, hogy egyes lapszámok esetében „túláságosan tudományos” irányt vett a lap, a cikkek egy része időnként nem kellően közérthető, illetve kevésbé fedi le a tagság nagyobb részének érdeklődési köreit.

Bízom abban, hogy a korábbinál jobban sikerül majd megtalálnunk a megfelelő tartalmi és stílusbeli arányokat. Azt reméljük, hogy a Szaktudás Füzetek sorozatával és a cikkpályázatainkkal elért sikereink is alapot adhatnak a szolgálatunkhoz.

Az ünnepeken túli munkahangulatban szólnom kell egy aktuális problémáról. A jelen meghatározó folyamatai egyre kevésbé támogatják a sajtótermékek nyomtatott terjesztését. A tartalomfogyasztási szokások mind határozottabban tolódnak el az internet irányába, eközben gyorsulva növekednek a nyomdai előállítás és a lapterjesztés költségei. Az „öldöklő versenyben”, világszerte patinás orgánumok veszítik el képességüket és kitartásukat a nyomtatott megjelenésük fenntartására.

A médiatudomány digitális bennszülött szakértői közül sokak meggyőződése, hogy a nyomtatott sajtó idejétmúlt, a végórát éljük. Szerintük csak rövid idő kérdése, hogy a legöregebb „bölények” is megadják magukat az internetes megjelenés (újabbban mesterséges intelligenciával segített) világának.

Eközben reprezentatív példákat látunk arra, hogy évszázados múltú sajtótermékek veszítik el a súlyukat és idezettségüket az olvasótáboruk nagy részével együtt - közvetlenül azután, hogy megszűntek nyomdászágúan, kézbe vehetően is megjelenni.

Lapunknak a tagok kezeihez juttatása hosszú ideig erősen akadozott. Másfél évtizede annak, hogy az Egyesület vezetése elkötelezte magát az egyéni címekre szóló postai terjesztés mellett, a tagsági kedvezményrendszerünk részeként. Ezt vívmánynak tekintettük, ami mindmáig zökkenőmentesen működik, feledtetve a korábbi problémákat.

Ám napjaink gazdasági környezete olyan feltételeket szab, amelyek drasztikusan érintik folyóiratunk terjesztését. A főképpen a határon túli címekre, a korábbi többszörösére dráguló magyar postai díjak többlettámogatások megszerzését teszik szükségessé, emellett új módszerek bevetését kényszerítik ki.

Szerkesztőbizottságunk komolyan veszi a kialakult helyzetet. A felmerült kényszer hatása alatt több, költségmegtakarítást célzó módszert elemzünk, majd próbálunk ki a gyakorlatban. Minderről konzultálunk az Elnökséggel, és kellően megfontoljuk a lehetőségeket. Ha kiforrott megoldásra találunk, akkor azt időben egyeztetni fogjuk a tagsággal is.

Mint eddig minden kihíváson, ezen is úrrá leszünk! Az Erdészeti Lapok fenntartása és fejlesztése hagyományosan kiemelt eleme az OEE stratégiájának.

Főszerkesztőnk és a Szerkesztőbizottság elkötelezetten dolgozik tovább a tartalmak szervezésén, a grafikai megjelenítés, a fizikai előállítás és az archiválás folyamata bejáratt. Emellett bízunk a forrásszerző képességünkben is.

Az Erdészeti Lapok tehát 2025-ben is biztosan megjelenik, és időben eljut minden címzettünkhöz!

Ebben a meggyőződésben, a Szerkesztőbizottság nevében kívánok az Olvasóinknak boldog új esztendő!

Haraszi Gyula elnök
Erdészeti Lapok Szerkesztőbizottsága

Iskolában az Erdő

Tavasszal újabb 500 iskolában, 30 000 gyermeknek mutatja be az erdőket az OEE

Január 15-én indult az Iskolában az Erdő Program idei első regisztrációja, melynek során köznevelési intézmények pályázhattak a 6-14 éves diákok számára erdei iskolai tematikus foglalkozások lebonyolítására. Az 500 intézményt tartalmazó keret percek alatt betelt, így a programot koordináló Országos Erdészeti Egyesület a tavaszi időszakban újabb 30 ezer iskolás számára mutathatja be a magyar erdők értékeit.

A nyertes intézményekben minősített erdészeti erdei iskolák erdőpedagógusai 20-30 fős csoportoknak, osztályoknak tartanak tematikus foglalkozásokat. Idén a talaj és a fenntarthatóság témaköre áll a fókuszban, melynek során a gyermekek megismerkedhetnek a humuszképződés folyamatával, az erdei talaj összetételével és a talajlakó élőlények világával. Emellett a diákok széles körű tudásra tehetnek szert az erdők növény- és állatvilágáról, közelebb kerülhetnek a fenntartható gazdálkodás témaköréhez, valamint betekintést nyerhetnek az erdőket kezelő szakemberek munkájába is. Az erdőpedagógusok játékosan segítik az iskolában zajló környezeti nevelést és ismeretszerzést. A foglalkozások februárban kezdődnek, és szerte az országban május végéig tartanak.

2024-ben mintegy 1000 oktatási intézmény és 60 ezer gyermek vett részt a programban, hazánk szinte minden régiójából. Tavaly

szepetembertől már a hátrányos helyzetű települések iskolásainak is biztosítottak lehetőséget arra, hogy eljussanak az erdei iskolákba. A számukra indult Erdei Iránytű Programban összesen 120 gyerekcsoport, mintegy 3000 gyermek vehetett részt egy-egy napos erdei iskolai látogatáson.

A program hátterét a minősített erdészeti erdei iskolák jelentik, amelyek több mint negyven éve a fenntarthatóságra nevelés legfontosabb intézményei közé tartoznak hazánkban. Programjaikban alapvető követelmény, hogy közvetlen kapcsolatot teremtsenek a gyermekek és a természet között. Sikerüket jól jelzi, hogy az utóbbi évtizedekben évente csaknem 100 ezer gyermek vett részt a foglalkozásaikon, miközben több olyan kezdeményezésnek szolgáltattak módszertani alapot – mint például az Erdei Vándortábor vagy az Iskolában az Erdő Program –, amelyek más-más módon erősítik a fiatal generációk természethez való kapcsolódását.

Az Iskolában az Erdő Program összefolytatódni fog, így akik most lemaradtak a lehetőségről, augusztusban újra részt vehetnek a regisztrációban.

Az Iskolában az Erdő Program az Európai Unió Emisszió-kereskedelmi rendszerének (ETS rendszer) kvóta felhasználásából valósul meg, az Agrárminisztérium közreműködésével, és az Országos Erdészeti Egyesület koordinálásával.

Forrás: **Agárminisztérium, Országos Erdészeti Egyesület**

Erdészeti Lapok

Az Országos Erdészeti Egyesület havonta megjelenő folyóirata

CLX. évfolyam
1. szám (január)
A kéziratok lezárva: 2025. január 17.

A címlapon:
Bo-hó ifjúság...

Fotó: Nagy László

FŐSZERKESZTŐ: **NAGY LÁSZLÓ**
A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:
HARASZTI GYULA

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:
Csóka György, Duszka József,
Elmer Tamás, Gribovszki Zoltán,
Kiss Csaba, Lomniczi Gergely, Puskás Lajos,
Schiberna Endre, Sipos Sándor,
Szentpéteri Sándor, Wáznovszky Károly

SZERKESZTŐSÉG:
1021 Budapest, Budakeszi út 91.
Telefon: 06 (1) 201-6293
Mobil: 06 (20) 330-3462
e-mail: erdlap@oeo.hu
www.oeo.hu

KIADÓ: Országos Erdészeti Egyesület,
1021 Budapest, Budakeszi út 91.

Levélcím: 1021 Budapest, Budakeszi út 91.
FELELŐS KIADÓ: **KISS LÁSZLÓ elnök**

Nyomdai előkészítés: WOW Stúdió Kft.
Olvasószerkesztő, nyelvi korrektor:
Lelkő Ildikó

Nyomdai munkák:
Virtuóz Nyomdaipari Kft., Budapest
Felelős vezető: Tolonics Gergely

Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Felvilágosítást
a lappal kapcsolatban az Egyesület ad.

A beküldött kéziratokat, fényképeket nyilvánartatásba vesszük. A cikkek, írások nem feltétlenül azonosak a szerkesztő véleményével, azok tartalmáért mindenkor a szerző felel. Honoráriumot megegyezéssel csak felkért írásokért, illetve grafikai munkákért fizetünk.

ISSN 1215-0398

A tartalomról:

Kiss László: Útközben.....	2
Serena Petroncini, Lorenzo Cangini, Matteo Roucco, Fidlóczky József, Frank Tamás: Védett Natura 2000 tölgyesek természetvédelmi kezelése V.	4
Hegedűs Ivett Margit, Patocska Zoltán: Makkbehozatal Dobrudzsából, a támogatott génáramlás jegyében.....	10
Erdőgazdálkodási szakmaorientációs programot indított a SEFAG Zrt.....	13
Bartha Pál: Erdőgazdálkodásunk szabályozási problémái a klímaváltozás tükrében.....	16
Molnár Tamás: Norvégiai úrtávérzékelési szűkármonitoring.....	18
Jubileumi MEGOSZ Nagyrendezvény az Országgházban I.	20
Andrés Dániel, Raisz Árpád: 2024-ben Sopronban rendezte meg az Alföldi Erdőkért Egyesület a Kutatói Napját.....	23
Kálmán Miklós: Aktív Magyarország Konferencia, erdész szemmel	25
Győrök Szabolcs: A nagykorúsi Pálfája-erdő	27
Siller Irén: A bükk xilofág gombái	32
Csóka György, Hirka Anikó, Paulin Márton: Egy korondi taplászdzinsztia	35
Bidló András: Megalakult az OEE Termőhelyfeltérési Szakosztálya.....	38
Dr. Seres Szilvia: „Erdő, erdő, erdő...”	40
Dr. Sárvári János: A Wagner Károly Erdészeti Szakkönyvtár 2024. évi beszámolója	43
Gerey Ferenc: A Debrecen környéki csárdák nyomában.....	45
Koren Bence: 175 éve született Hajós (Seide) Gyula.....	48

Kiss László, az Országos Erdészeti Egyesület elnöke

Ütközben

ELNÖKI KÖSZÖNTŐ – 2025

Megkezdődött az új esztendő, Egyesületünk életében is. Az elnökség, testületeink és tisztségviselőink a megbízatásuk harmadik évébe, a ciklusidejük második felébe léptek. Ilyenkor helyénvaló egy rövid számvetés az eddig elvégzett munkáról, felmérve az előttünk álló feladatokat, lehetséges kihívásokat.

Céljainkat az elődöktől átvett feladatokra építve, a folyamatosság jegyében foglalmaztuk meg. Alapvetésünk az erdészeti szektorsemleges szolgálata a jövő erdeinek érdekében – változó közösségi igények és természeti feltételek között.

Legfőbb eszközünk a Kárpát-medencei léptékű egyesületi élet és a fokozottabb társadalmi jelenlét, kiemelt hangsúlyt adva a szakmaiságnak, a nemzetközi kapcsolataink erősítésének. Bizonyítjuk, hogy az erdőkezelés megkerülhetetlen jelentőségű az erdők közccélú szolgáltatásaiban és a klímavédelemben.

Az ágazat minden területére, tagjainkra és partnereinkre, így az OEE életére is erősen hatnak az gazdaság, benne a fapiac közismert problémái. Ebben a helyzetben méginkább égető szükség mutatkozik az erdő immateriális szolgáltatásainak ellentételezésére, működőképességünk fenntartása pedig nagyobb közösségi energiát, szervezeti hatékonyságot és takarékoságot kíván meg.

A közelmúltban elindított közccélú programjaink erősítik a társadalmi beágyazottságunkat. Tovább koordináljuk a nyaranta hatezer fiatal megmozgató Erdei Vándortábort és az évente ötszáz községet és kisvárost érintő Településfásítási Programot, valamint az Erdők Hete rendezvénysorozatot.

Állami és magán erdészeti erdei iskola hálózatunkra, szakembereink képességeire alapozva félezer iskola, harmincezer gyerek részvételével indíthatuk el az *Iskolában az Erdő* és az *Erdei Iránytű* nevű edukációs programokat – egyedileg kifejlesztett, új erdőpedagógiai eszközökkel.

A fokozott érdeklődés, a pozitív visszajelzések és a fiatalok felkarolásának örömdetes tapasztalatai – az idei Nemzetközi Erdőpedagógiai Konferencia rendezési jogának elnyerésével – lendületet adnak a folytatáshoz, reményeink szerint a támogatóinkat is meggyőzik.

Elismerés illeti a programok sikerében mértékadó munkatársainkat, a kezdeményezéseinkbe bekapcsolódó szakosztálytagjainkat és együttműködő partnereinket!

Gazdálkodásunk nagyságrendje, a fentiekre szóló külső források bevonásával a többszörösére nőtt. Titkársági szervezetünket, Alapszabályunkat, SZMSZ-ünket, adminisztratív rendünket és jogi hátterünket a megnövekedett feladatokhoz igazítottuk.

Működésünk – beleértve az alapítványaink helyzetét is – tartósan stabil. Beszámolóink, folyóiratunk, honlapunk és közösségi oldalunk egyaránt tükrözik, hogy az objektív nehézségek ellenére, mind több területen érünk el említésre méltó eredményeket. Ezt tagságunk és támogatóink elkötelezettségének, munkatársaink, tisztségviselőink motivációjának, rátermettségének és kitartásának köszönhetjük.

Tagságunkat sikerült tovább bővíteni. A határainkon túli képviselőtünk meghaladja a taglétszám tíz százalékát. Erdélyi és Felvidéki Helyi Csoportunk működik, kárpátaljai kollégáink pedig hősiesen kitartanak a háború okozta létbizonytalanságban. A kárpátaljai erdészeket karácsonykor, Erdélyre is kiterjedő összefogással tudtuk ismét segíteni.

Hagyományos nagyrendezvényeink mindegyikét magas színvonalon valósítottuk meg. Régiós, helyi csoport és szakosztályprogramjaink száma megközelítette a háromszázat, ezek számosságát és színvonalát az idei évben is fenntartani, növelni szükséges. Összesen két új szakosztály is létrejött, olyan súlypontos célterületeken, mint a termőhelyfeltárás és az ökoturisztika.

Szakosztályaink és a Soproni Egyetem közös programsorozatban zajló együttműködése a teljes szakma számára előremutató siker. Kiragadott példák ebből az erdőkezelés és a fahasznosítás innovatív, a szén megkötésén alapuló koncepcióit elemző konferenciák.

Hasonló eredményünk az egy-egy fókuszos szakkérdést naprakészen és közérthetően kifejtő Szaktudás Füzetek kiadványsorozat szabadon hozzáférhető megjelentetése. Az Erdészeti Lapok különszámaként, „*Biológiai inváziók az erdőben*” címmel kiadott negyedik füzetet az idén, a tágabban értelmezett erdészeti távérzékelés témájában készülő kiadványunk követi majd.

Könyvtárunk digitalizálásának novemberi mérföldkövével, már ezeröt-

Társadalmi jelenlétünk fontos eszközei az ország egészében zajló erdőpedagógia programjaink

BIOLOGIAI INVÁZIÓK AZ ERDŐK BEN

Az Egyesület céljai között kiemelt hangsúlyt kap a szakmaiság: ennek eredménye az immár negyedik éve folyamatosan megjelenő OEE Szaktudás Füzetek sorozat is

száz értékes dokumentum mintegy háromszázezer oldalnyi anyagának korlátlan hozzáférhetőségét jelenthettük be.

Fiatal szakembereink felkarolását szolgálta folyóiratunk újabb cikkpályázata. Ennek helyezettjeit harminchat nívós pályamű szerzői közül kiválasztva díjaztuk, az évzáró küldöttgyűlés plénuma előtt.

Szakmaiságunk fejlesztése történelmi szükségszerűség. Azért is, hogy a társadalom irányából érkező kérdésekre mindannyian összehangzó választ tudjunk adni – amihez mindig megfelelően korszerű, széles körben elterjesztett ismeretekre van szükségünk.

A lezárt esztendő második felében új lehetőséget kaptunk a nemzetközi kapcsolataink fejlesztésére. Az OEE közreműködött Magyarország soros uniós elnökségének ágazati faladataiban.

Ezek közé tartozott az európai erdészeti főigazgatók találkozója, szorosabbra fűztük kapcsolatainkat az osztrák, a német és a horvát erdészeti egyesülettel, házigazda főszervezői lehettünk az Európai Erdészeti Civil Szervezetek egyhetes, nagy sikerű találkozójának.

Az ilyen irányú munkát is folytatjuk az idei esztendőben: februárban a tavaly októberi vendégeinkkel közös online konferenciát szervezünk. Nemzetközi szinten jelenünk meg az angol nyelvű honlapfelületünkkel és bemutatkozó kiadványainkkal. Uniós kitekintést segítő rendezvényeink, a témában közzétett publikációink támogatják az ágazat alkalmazkodását a változó közösségi szabályokhoz, és képességét a bennük rejlő lehetőségek megragadására. Mindezt több nyelven tárgyalóképes tagtársaink lelkes és önzetlen csapata koordinálta, akiket kiemelt köszönet illet!

2025 egyesületi mottói továbbra is *a szakmaiság, a nemzetköziség és a társadalmi jelenlét* – amit költségtakaré-

kos működés mellett valósítunk meg. A nagyobb léptékű elképzeléseink mindegyike valamely stratégiai koncepciónkba illeszkedik, a korábban feltárt lehetőségek alapjaira épülhet. Arányos aktivitást fogunk kifejteni a belső életünk, a gyakorló erdészeti, a társadalom és a nemzetközi fórumok irányába.

Januárt írunk, berobbant az év. Az *Iskolában az Erdő Program* regisztrációja hét perc alatt betelt, soha nem remélt – több tízezres – figyelem övezte ekkor a felületeinket. Hasonló tumultusra számítunk a *Településfásítási Program* és az *Erdei Vándortábor Program* új jelentkezőinél is.

Belső programunk a helyi csoportok és szakosztályok irányából építkezik, februárra összeállnak a végleges tervek. Testületeink ezeket megtárgyaló ülései napirenden vannak, ideértve a jóváhagyásban illetékes küldöttgyűlést is.

A májusra időzített Vándorgyűlés minden azt megelőző egyesületi feladatot – a kitüntetettek kiválasztásától az Év Erdésze Verseny megszervezéséig – a szokottnál korábbi időpontra sűrgget. Emellett a megelőző sikereink minden fronton, valamennyi tagunkat és szervezeti egységünket még nagyobb hatású tevékenységre ösztönzik és kötelezik. *Ebhez kívánok mindannyiunknak töretlen motivációt és erőt az új esztendőre!*

Kiss László elnök
Országos Erdészeti Egyesület
Fotó: OEE

Nemzetköziségünk erősödését jelzi a Európai Erdészeti Civil Szervezetek 2024. évi találkozójának magyarországi megrendezése, az OEE szervezésében

Védett Natura 2000 tölgyesek természetvédelmi kezelése V.

Mikroélőhelyek kialakítása az olaszországi Vena del Gesso Romagnola Regionális Parkban

Serena Petroncini¹, Lorenzo Cangini¹, Matteo Roucco¹, Fidlóczky József², Frank Tamás³

Az Erdészeti Lapok 2023. novemberi számában (CLVIII. évf. 11. szám) bemutattuk az olasz-magyar partnerséggel megvalósuló Life4OakForests projekt (www.life4oakforests.eu) keretében kezelt, Natura 2000 jelölő tölgyes élőhelyekben végzett erdei mikroélőhelyek kialakítását. A cikksorozat jelen, 5. részében az olasz koordináló kedvezményezett által a Vena del Gesso Regionális Parkban végzett munkát mutatjuk be.

A Life4OakForests projekt a Vena del Gesso Romagnola Regionális Parkban

Az ember által intenzíven használt tölgyesek állapota rossz az Európai Unióban, ezen belül Olaszországban is. A tölgyesek szerkezete és összetétele nem megfelelő, hiányoznak az idős és nagy fák, valamint a fekvő és álló holtfák. Többek között ezek a körülmények okozzák az állati és növényi biodiverzitás csökkenését.

A Life4OakForests (Life16NAT/IT/000245) egy nemzetközi projekt, melyet az Európai Unió Life Programja finanszíroz, azzal a céllal, hogy erdőkezelési eszközöket biztosítson a Natura 2000 közösségi jelentőségű tölgyesek biológiai sokféleségének növeléséhez Olaszországban és Magyarországon.

A projekt koordináló kedvezményezettje az olaszországi Ente di Gestione per i Parchi e la Biodiversità-Romagna (Romagnai Parkok és Biodiverzitás Kezelő Hatóság, MAR), melyet az Emilia-Romagna Régió hozott létre a 2001-2003-ban. A Hatóság kezeli a védett területeket, és biztosítja a biológiai sokféleség megőrzését az Emilia-Romagna régió keleti területén, mely magában foglalja Rimini és Forlì-Cesena tartományt, valamint Ravenna tartomány Faenza és Bologna tartomány Imola járásait.

A Life4OakForests projekt a Vena del Gesso Romagnola Regionális Parkban zajlik, mely Ravenna és Bologna tartomány között található, a ZSC/ZPS IT4070011 „Vena del Gesso Romagnola” Natura 2000 hálózathoz tartozó területtel. Minimális tengerszint feletti magassága 50 m, a maximum 515 m. A park összterülete 6122 hektár. Ez a messinai gipsz kibukkanásának legjelentősebb és legvadregényesebb helyszíne Európában, amely geológiai és természettudományi érdeklődésre is egyaránt számot tart. A Vena del Gesso Romagnola Regionális Park 2023. szeptember 19-től az UNESCO Világörökség része.

A projekt helyszíneinek leírása

A projekt 511 hektáron, a következő öt projektterületen valósul meg: Località Gesso (17.950 ha), Monte Penzola (44.470 ha), Riva di San Biagio (102.604 ha), Monte Mauro (275,6

1. ábra A Vena del Gesso Romagnola Regionális Park Olaszországban

ha), Carnè-Rontana (71.170 ha), ahol a kiemelt közösségi jelentőségű 91AA* „keleti-fehér tölgyesek” élőhely található.

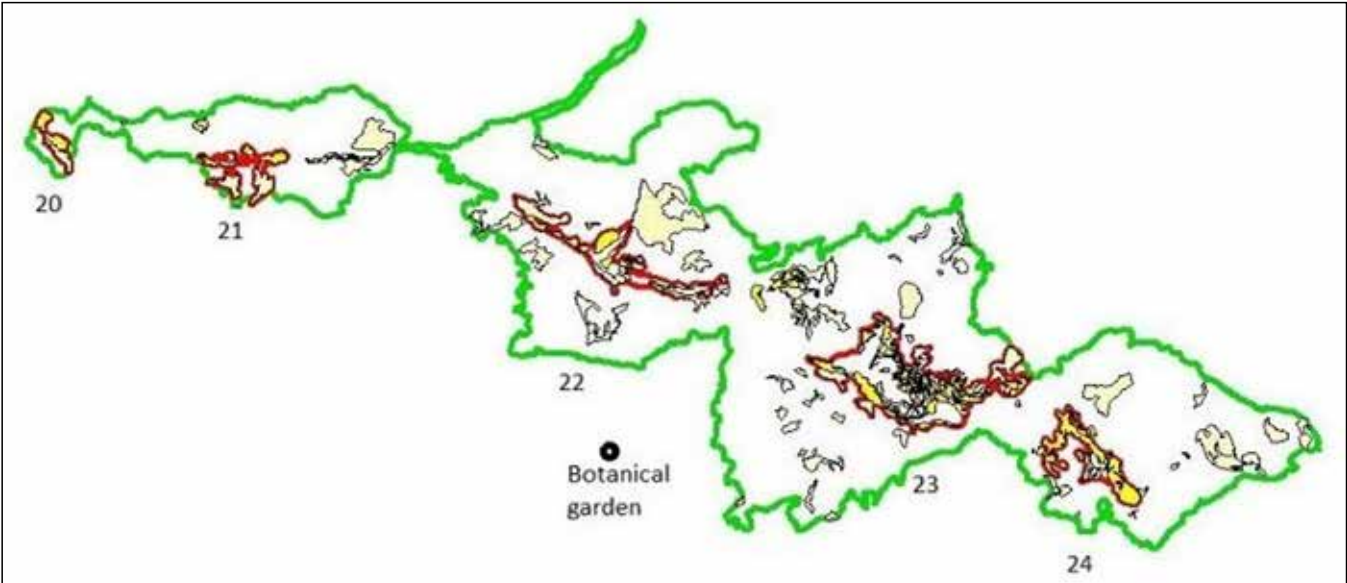
Az élőhely szubmediterrán, felnyíló jellegű erdő, ahol jelen van a molyhos tölgy (*Quercus pubescens*), a virágos kőris (*Fraxinus ornus*), a komlógyertyán (*Ostrya carpinifolia*), a keleti gyertyán (*Carpinus orientalis*), a házi berkenye (*Sorbus domestica*), a seprűjeneszter (*Spartium junceum*), a galambszínű ördög szem (*Scabiosa columbaria*), a kónya habszegfű (*Silene nutans*), a bokros koronafűrt (*Coronilla emerus*), az ágas bomokliliom (*Anthriscum ramosum*), a nagyzezerjőfű (*Dictamnus albus*), a piros golyaorr (*Geranium sanguineum*), a széleslevelű nőszőfű (*Epipactis helleborine*), a vándor buzér (*Rubia peregrina*), a szarvcserje (*Osyris alba*), a szőrös kanári lóhere (*Dorycnium hirsutum*), a szarvas kocsord (*Peucedanum cervaria*), valamint szteno-mediterrán fajok, mint például a vad spárge (*Asparagus acutifolius*), az illatos iszalag (*Clematis flammula*), az örökzöld rózsza (*Rosa sempervirens*) és a vörös boróka (*Juniperus oxycedrus*).

A gipszvonulat rétegei a síkság felé hajlanak, déli fekvésű sziklakkal (itt található az egyik legmagasabb és legszélesebb ilyen felszíni forma), valamint érdekes mediterrán növény-

¹ Ente di gestione per i Parchi e la Biodiversità – Romagna, Riolo Terme;

² FENCON Kft., Budakeszi;

³ HUN-REN ÖK Ökológiai és Botanikai Intézet, Vácrátót

2. ábra A pirossal körülhatárolt projekterületek a Vena del Gesso Romagnola Regionális Parkban

zettel, például: terpentín piszácia (*Pistacia terebinthus*), olasz varjútövis (*Rhamnus alaternus*), vörös boróka (*Juniperus oxycedrus*), fehér sziklarózsa (*Helianthemum appenninum*), heverő naprózsa (*Fumana procumbens*).

Az északra néző lejtők mérsékeltébb klímájúak és erdősebek, hűvös zugokkal, és a magas Appenninekre jellemző florisztikai elemekben gazdagok, például: gímpáfrány (*Phyllitis scolopendrium*), hóvirág (*Galanthus nivalis*), közönséges hárs (*Tilia x vulgaris*), egynyári szélfű (*Mercurialis annua*), odvas keltike (*Corydalis cava*), közönséges aranyeső (*Laburnum anagyroides*), mogorós hólyagfa (*Staphylea pinnata*).

Az egész területet különböző felszíni formák (vakvölgyek, víznyelők, szakadékok, eróziós formák, szántóföldek), valamint földalatti karsztjelenségek (víznyelők, töbrök, szakadékok és barlangok) jellemzik, hozzájárulva a sajátos morfológiai változatossághoz. Gazdagok szembetűnő különbségekben is és ezáltal magas biodiverzitású élőhelyekben. A terület igen

változatos, mediterrán és közép-európai elemekkel tarkított növényvilággal, valamint érdekes föld feletti és föld alatti állatvilággal rendelkezik. Mezofil és xerofil erdők és bozót borítja, melyet a molyhos tölgy (*Quercus pubescens*) ural, ami a projekt olaszországi részének tárgyát jelentő, 91AA* kiemelt jelentőségű „keleti-fehér tölgyesek”, vagyis szubmediterrán/mediterrán molyhos tölgyesek egyik állományalkotó fafaja.

A lejtőkön természetes szukcesszió folyamatában a mediterrán molyhos tölgyes együtt él a magyal tölgyvel (*Quercus ilex*), nedves szakadékok mezofil flórájával, váltakozva cserjésekkel és gyepekkel, korábban művelt területekkel, páfrányok, valamint egyéves növények (therofiták) által kolonizált sziklákkal. További színesítő tájelemek a széles, száraz rétek orchideákkal.

1. kép Regional Park Vena del Gesso Romagnola

A barlangok jól megőrzött természeti környezettel rendelkeznek, ezek gazdagok páfrányokban és speciális flórában, denevérekolonóriákban, valamint barlangkedvelő (troglafil) és valódi barlanglakó (troglodita) gerinctelen faunában.

A mezőgazdálkodás viszonylag ritka, gyakoribb a környező területeken. Ezeknek az erdőknek a szerkezetén nyomott hagyott, homogenizálta a magánerdőkben korábban elterjedt, de mára már a Parkban is betiltott sarjerdőgazdálkodás, ahol a sarjerdőknek csak a szálerdővé alakítása a megengedett. A magántulajdonosok azonban nem érdekeltek az átalakításban, az erdőgazdálkodást felhagyják, vagy az erdőt illegálisan sarjaztatják.

További súlyos veszélyeztető tényezők: az erdőtűzek, az erdő aljnövényzetének és újulatának kivágása; az inváziós bálványfa (*Ailanthus altissima*) és fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) fajok térhódítása; régen az erdősítésekben széleskörűen alkalmazott nem őshonos fajok, például fekete fenyő (*Pinus nigra*), erdei fenyő (*Pinus sylvestris*), fekete dió (*Juglans nigra*), arizonai ciprus (*Cupressus arizonica*) jelenléte és a nagy mezőgazdasági nyomás (pl.: vegyszerezés) az erdők határai mentén.

A projektmonitoring

A projektmonitoring protokollja szerint az alapállapot-felmérés és az első kontrolmonitoring 500 mintakörre, míg a harmadik monitoring 200 mintakörre vonatkozik, ami 40×40 m-es hálózaton helyezkedik el az öt Life projektterületen belül.

2020-ban lezárult az alapállapot-felmérés annak érdekében, hogy a tervezett beavatkozások előtt az alapállapot-adatok rendelkezésre álljanak. 2024-ben tehát, az elvégzett

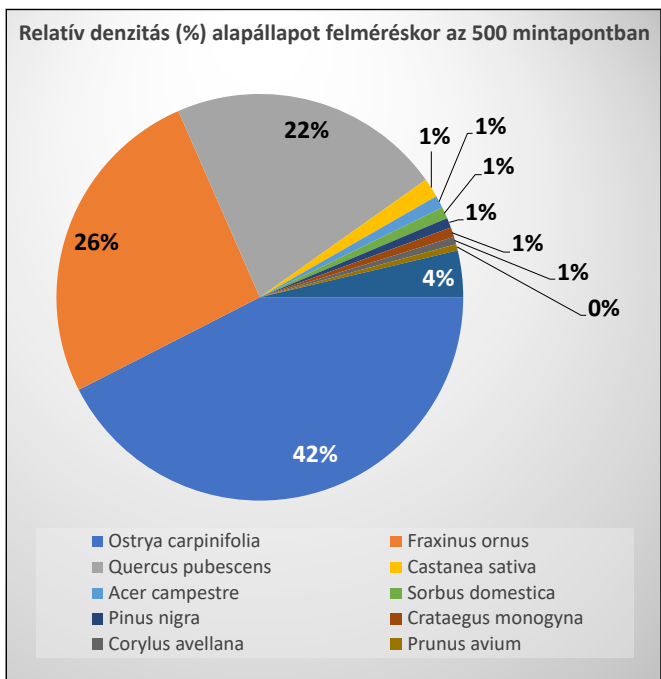
Life projektterület	Monitoring pontok		Fák (db)	Fák denzitása (db/ha)
	Száma (db)	Területe (ha)		
Gesso	18	0,4580	572	1249
Monte Penzola	25	0,6362	911	1432
Riva di San Biagio	178	4,5295	8749	1932
Monte Mauro	211	5,3693	11984	2232
Canrè-Rontana	68	1,7304	2778	1605
Összesen:			24994	1690

Az élő fák denzitása (tőszáma) az olasz projektterületeken

beavatkozások 2023 eleji lezárása után megkezdődött az első ellenőrző monitoring, amely 2024 szeptemberében fejeződött be. 2025-ben egy második ellenőrző monitoring is megtörténik majd. A kontrollmonitoringból így lehetőség nyílik ellenőrizni a biodiverzitás növekedését, az álló és fekvő holtfa jelenlétét és mennyiségét, vagyis a projektben elvégzett beavatkozások hatását. Az első ellenőrző monitoring adatainak feldolgozása jelenleg még folyik.

Az alapállapotfelmérés során az 500 mintaterületről gyűjtött dendrometriai adatok feldolgozása után az egyes Life projektterületeken található élőfák denzitását (tőszámát) az 1. táblázat tartalmazza.

Az 3. ábra szemlélteti az öt centiméter mellmagassági átmérőt elérő és meghaladó cserje- és fajok relatív denzitását, amely fontos mutató a vizsgált területeken található fajok abundanciájának kifejezésére.

3. ábra Cserje- és fajok relatív denzitása ötszáz mintapontban ($d_{1,3} \geq 5$ cm)

A legnagyobb tőszám a Monte Mauro projektterületen volt, 2232 db/ha, ahol a fő fajok: komlógyertyán 42,5%, vi-rágos kőris 26%, molyhos tölgy 21,8%.

A komlógyertyán nagy arányú jelenléte kétségtelenül összefügg a régebbi, tűzifatermelő sarjerdő-gazdálkodással, amíg a molyhos tölgyet főként a fás legelőkön hagyták vis-sza, részesítették előnyben.

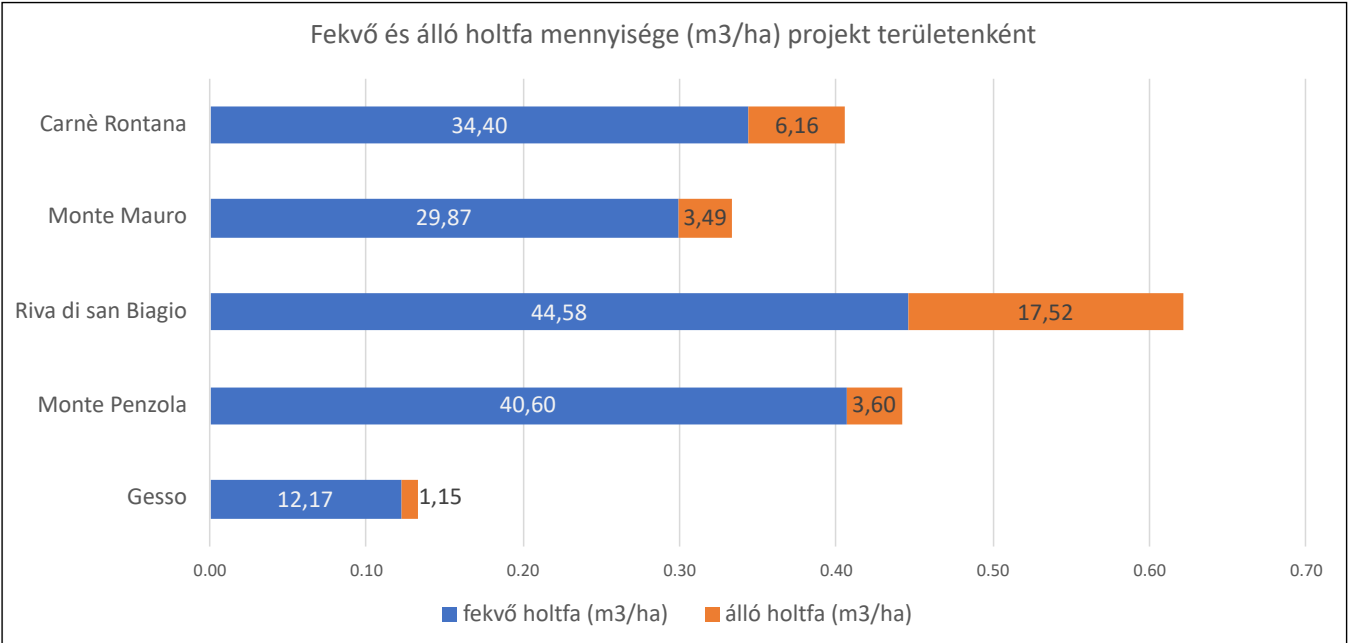
A jelenlévő fajok átlagos mellmagassági átmérője 5-10 cm és 20-30 cm között mozog. A 40 és 60 cm közötti átmérőjű nagy fák jelenléte és elterjedése szétszórott, és gyakran házak, tanyák és romok környezetére korlátozódik. Ez az állapot a terület hagyományos tájhasználatának köszönhető, melynek következtében a Nagy Háborúk idején a területen szinte alig volt erdő. A Vena del Gesso Romagnola Regionális Park a II. világháborúban a Gót-vonalra esett, mely mentén az olaszországi háborús front a világháború utolsó szakaszában húzódott, ezért az erdők általában fiatalok, ezeket sokáig főleg sarjerdőként kezelték.

Ami a holtfa jelenlétét illeti, mennyisége 13,31 m³/ha (Gesso), és 40,56 m³/ha (Carnè-Rontana) között változik, átlagosan 38,71 m³/ha. A holtfa jelenléte szignifikánsan alacsony, egy öreg erdőhöz képest, ahol ennek legalább a három vagy négyszerese is lehet. Állóholtfát (alacsony és magas tuskó, illetve facsonk) és fekvőholtfát (talajra döntött fa) vizsgáltunk. A fekvőholtfa térfogata több, mint az állóholtfa térfogata (4. ábra).

Az álló holtfa leggyakoribb mellmagassági átmérője 10 cm volt, denzitása 152,8 db/ha. A legjellemzőbb átmérőtartomány 5 cm-től 20 cm-ig terjedt.

A felmérések során a mikroélőhelyek jelenlétét is az erdő természetességének mutatójaként tekintettük. Az 500 vizsgált ponton összesen tizenegy különböző mikroélőhely-típust rögzítettünk. A megszámlált mikroélőhelyek száma összesen 3277 db.

A leggyakrabban feljegyzett mikroélőhely a borostyán (*Hedera helix*) nagy arányú jelenléte volt élő fakon, ez a legmagasabb gyakorisági értéket (db/ha) mutatja mind az öt Life projektterületen. A legmagasabb értéket a Riva di San

4. ábra A fekvő (kék) és az álló (narancs) holtfa mennyisége az egyes projektterületeken

Biagio (154,5 db/ha) és a Carnè-Rontana (153,7 db/ha) területeken találtuk.

Majd ezt követte az elhalt fák kéregzsebének mikroélőhelye (50,6 db/ha) a Riva di San Biagio területen, ahol a Life projektterületek között a legnagyobb mikrohabitat gyakoriságát találtuk (315 db mikrohabitat hektáronként). Ezen a területen mintegy 60 éve nem folyt erdőgazdálkodás, felhagyott állapotának köszönhetően a legmagasabb természetességi mutatókkal rendelkező terület.

Természetvédelmi erdőkezelési beavatkozások

A Vena del Gesso Romagnola Regionális Park erdei egészen a közelmúltig ember által használt erdők voltak, ahol fát mindig is vágtak. Az erdő szerkezete homogén és nem túl változatos, gyakran kevés fajt tartalmaz. A természetes erdő szerkezeti elemei, mint például a nagyméretű, élő és elhalt fák, a nagy mennyiségű fekvő és álló holtfa, hiányoznak a Vena del Gesso Romagnola erdőállományából.

A projekt Természetvédelmi Erdőkezelési Útmutatójának irányelveit a Life projektbe bevont valamennyi területen alkalmaztuk. A természetvédelmi erdőkezelési beavatkozások célja a kezelt és szerkezetileg homogén erdők szerkezetgazdagítása és a természetes erdőszerkezet felé történő fejlődésének felgyorsítása, amit közösségi és magántulajdonú erdőterületen egyaránt próbáltunk megvalósítani.

A közösségi tulajdonú területeken, a projekt keretében megvásárolt élőhelyeken is történtek beavatkozások, különösen a Carnè-Rontana és a Monte Mauro projektterületeken. A beavatkozásokat mind az „átmeneti szálerdőkben”, mind a 30 és 60 éves kor közötti sarjerdőkben elvégeztük.

A beavatkozások során fekvő és álló holt faanyagot hoztunk létre, ezt gyűrűzéssel (álló holtfa) és a fák kivágásával (fekvő holtfa) hajtottunk végre, mind töelválasztással, mind pedig kb. 1,3 m magasságban magas tuskó (csonk) létrehozásával. Ily módon megteremtődtek a feltételek a kezelt, álló törzsekben az üregek és kéregzsebek kialakulásához, értékes menedékek és mikroélőhelyek a gerinctelenek, kisércsálók, harkályok, baglyok és denevérek számára. A kivágott fákat lehetőség szerint egészen a talajra fektettük, ezzel elősegítve a különböző gombafajok gyors terjedését, ami lehe-

tővé teszi a törzsek lassú lebomlását, így a szerves anyagokat visszajuttatja a talajba.

Körülbelül 250 m²-es, kisméretű kör vagy ellipszis alakú lékeket nyitottunk, ezek nemcsak megfelelő mennyiségű fényt engednek be az erdőbe, de elősegítik az őshonos fajok felújulását is.

2. kép Lélek, csonk és fekvő holtfa

Az erdő szerkezete változatosabb lett, ami elősegíti a lágyszárú és cserjeszint kialakulását is. A mikroélőhelyek létrehozását célzó beavatkozások az erdők zárt lombkoronaszintjének felnyitására koncentráltak, és az állományban elszórva történtek.

A sarjerdőkben kisméretű lékek kialakítása mellett esetenként egyes törzseket is megsegítettünk azzal, hogy a sarjcsoporthoz egy-egy törzset segítettünk nagyobb fává alakulni, előnyben részesítve a hibás, elhalt részek vagy üregek jelenlétét mutató egyedeket (habitat-fákat). Fiatal sarjcsoportokat néha magascsonkként (1,3 m) hagytunk vissza, hogy cserjeszerű megjelenés érdekében ösztönözzük a növény sarjadását, a hiányzó vagy gyér alsóbb koronaszintet pótolva (3. fotó).

3. kép 1,30 méter magasan levágott sarj eredetű törzs, hogy a növényt cserjeszerű megjelenésre ösztönözze

A kivágott fákat a talajon hagyva fekvő holtfát hoztunk létre, míg az utak közelében kis sarangokat halmoztunk fel, ezek menedékhelyei lettek kisemlősöknek és a szaproxil rovaroknak.

A holtfa mennyiségének növelése kedvező és természetes feltételeket teremt a cserjés és lágyszárú növényzet megújulásához is, a talaj védelméhez a vízháztartás javításával és a felszíni vízfolyás akadályozásával, lassításával, valamint a mikroklimatikus viszonyok javításával járul hozzá.

Magánerdőkben nem lehetett mikroélőhelyi beavatkozásokat alkalmazni, így egyszerű fakivágással lékeket nyitottunk az erdő lombkoronaszintjében. A magánerdőben a faanyag egy részét az erdőben hagyták, másik részét pedig farakásokba felkészítették a tulajdonos használatára.

A beavatkozás egy másik típusa a nagy fák környezetének megnyitása volt a konkurens faegyedek kivágásával. Ezzel ösztönözve a megsegített egyedeket a még nagyobb méretek elérésére, valamint a makk és a magvak terjesztésére. Ily módon juttattunk előnyhöz számos nagyméretű fát, élőhelyfákat (habitat-fa), melyek fontos szerepet játszanak az erdei biodiverzitás megőrzésében és a CO₂-elnyelésben (4. fotó).

Azokban a faállományokban, ahol korábban mesterséges erdőfelújítást hajtottak végre idegenhonos fajokkal (*Cupressus arizonica*, *Pinus nigra*, *Pinus strobo*, *Thuja* sp.), fokozatos gyérítéseket végeztünk a 91AA* élőhely helyreállítása érdekében. A gyérítéseket az erdő lombkoronájában nyitott lékek és mikroélőhely-kialakítás kritériuma szerint végeztük (5. fotó).

A lékekbe molyhos tölgyet (*Quercus pubescens*) és berkenyét (*Sorbus domestica* és *Sorbus torminalis*) telepítettünk, az utóbbit, hogy az erdőt a vadon élő állatok számára fontos gyümölcsfajokkal is gazdagítsuk. A tűlevelű erdőkből a faanyag egy részét erdőtüzek elleni védekezés céljából távolítottuk el az Emilia-Romagna régió erdészeti szabályozása szerint.

A beavatkozási területeken, különböző helyeken harminc szajkóládát helyeztünk el, ezeket 110 kg tölgyekkel töltöttük fel, hogy szajkók (*Garrulus glandarius*) közreműködésével elősegítsük a spontán erdőfelújulást.

A telepített kameracsapdák azt mutatták, hogy a makkokkal teli ládákat különféle fajok látogatják, a szajkó mellett olyan kis rágcsálók is, mint az erdei egér fajok (*Apodemus* spp.) és néhány menyétféle (*Mustelidae*). Az erdőben tíz olyan rönkpiramist (félleg eltemetett holtfakupac) hoztunk létre, amelyekbe a projekt ex-situ tenyésztése során nevelkedett szarvasbogárlárvákat helyeztük be (6. fotó).

A csülkösvad erdőre gyakorolt hatásának felmérése érdekében egyes faállományokban öt darab 0,25 ha-os területet bekerítettünk. A kerítéseken belül egyes esetekben tűlevelűek gyérítését és léknyitást, más esetekben az inváziós fafajok irtását végeztük el az őshonos fafajok beültetése és az eredeti élőhely helyreállítása érdekében.

A lékekbe tölgycsemetéket ültettünk, és makkvetést is végeztünk. Az eltelt néhány év leforgását követően már meg lehet állapítani, hogy a kerítésen belüli vegetáció dúsabb, bőséges lágyszárú- és cserjeszinttel, ugyanakkor a kerítéseken kívül a vad, különösen a vaddisznó felszámolja a növényzetet, gyakran teljesen lecsupaszítva a talajt.

4. kép Molyhos tölgy a gipszsziklán

5. kép Lék a lombkoronában

Egy másik védelmi intézkedés, amely csak az olaszországi projekthelyszíneket érintette, egy háromezer méter hosszú ökotonális cserjesáv létrehozása az erdőszélen, hogy meg-

védjük az élőhelyet a mezőgazdasági területekről, valamint az utakról származó szennyezéstől. A telepített cserjefajok az eredeti élőhelyhez tartozó fajok: *Coronilla emerus*, *Cornus sanguinea*, *Ligustrum vulgare*, *Rosa sempervirens*, *Osyris alba*, *Colutea arborescens*, *Viburnum lantana*, *Viburnum tinus*, *Phyllirea latifolia*, *Rhamnus alaternus*. Körülbelül nyolcezer növényt ültettünk el ilyen cserjesáv kialakításához.

A Life4OakForests projekt a természetvédelmi erdőkezelési beavatkozásokon és azok hatékonyságának monitorozással történő értékelésén keresztül a Vena del Gesso Romagnola tölgyesei élőhelyének és erdőszerkezetének javítását célozza, hogy e fiatal, homogén szerkezetű erdők fejlődését a természetes erdei ökoszisztémák felé irányítsa. A projekt akcióinak eredményeként a beavatkozási területeken nőtt a holtfa mennyisége és a mikroélőhelyek jelenléte, valamint változatosabbá vált az erdőszerkezet.

Fotó: **Francesco Grazioli**

Felhasznált irodalom

Nicola Sangiorgi, Lorenzo Cangini, Valerio Amendola, Serena Petroncini: Report Baseline survey LIFE4OAKFORESTS LIFE16NAT/IT/000245: sub-action D1.1: Monitoring the effect of forest conservation management action and detection of the effects of treatment.

Massimiliano Costa, Piero Lucci e Stefano Piastra Memorie dell'Istituto Italiano di Speleologia Serie II col. XXXIV_2019. I Gessi di Monte Mauro Studio multidisciplinare di un'area carsica nella Vena del Gesso Romagnola.

Piero Lucci e Stefano Piastra Memorie dell'Istituto Italiano di Speleologia Serie II col. XXVIII-2015. I Gessi di Brisighella e Rontana studio multidisciplinare di un'area carsica nella Vena del Gesso Romagnola.

Emanuele Moretti (2013) La vegetazione della Vena del Gesso Romagnola Carta Bianca Editore, parco regionale della Vena del Gesso Romagnola.

6. kép Visszahagyott farakat

Makkbehozatal Dobrudzsából, a támogatott génáramlás jegyében

Kísérletezés a szürke tölgygel

Hegedűs Ivett Margit¹, Patocskai Zoltán²

A klímaváltozás negatív hatásai miatt nyugat-európai országok (Svájc, Németország, Ausztria) élen járva kísérleteznek potenciálisan alkalmazható fafajok behozatalával. A svájci Erdészeti Kutatóintézet a Kaukázusból származó *Abies* spp.-t és a *Fagus orientalis*-t vizsgálja, de említhetnénk Ausztriából magánerdő-gazdálkodót, aki klimatológiai prognózisok alapján, az osztrák Erdészeti Kutatóintézet segítségével, gazdasági szempontokat előtérbe helyezve vásárol a Kaukázusból és az Appalache-hegységből szaporítóanyagot.

Hazai kutatóink 2018-ban megvizsgálták a fafajok átrendeződésének lehetőségeit. Potenciálisan alkalmazhatónak az alábbi taxonokat javasolták: magyar tölgy (*Quercus frainetto*), erdélyi kocsánytalan tölgy (*Quercus polycarpa*), szürke (hamvas) tölgy (*Quercus pedunculiflora*), keleti bükk (*Fagus orientalis*), balkáni bükk (*Fagus moesiaca*) (Bartha *et al.* 2018). Jelen írásunkban nagyító alá vesszük a szürke tölgyet és ismertetjük dobudzsai utunkat.

A szürke tölgy ismertetése

A szürke tölgy (*Quercus pedunculiflora* C.KOCH) legújabb kutatások alapján, egy olyan tölgy taxon, amely a fajkép-

ződés kezdeti stádiumában van (Curtu *et al.* 2011). Hazánkhoz legközelebb Dél-Romániában (Olténia, Munténia és Dubrudzsa), Moldovában és Észak-Bulgáriában fordul elő. Habitusát tekintve a kocsányos tölgyhöz hasonlít, eléri a 30 m famagasságot (Mátyás 1967). A szürke tölgy jobban elviseli a szárazságot, mint a kocsányos tölgy, szárazsagtűrésének fenológiai megnyilvánulása a levélfonák enyhe szőrözöttsége. A szőrözöttség a főér mentén és az érzugokban jobban látható (1. kép).

Az enyhe szőrözöttség szürkés-hamvas színt kölcsönöz a levélfonáknak, amelyről a taxon a magyar nevét kapta. Tudományos neve a hosszú virágkocsányból ered.

A levélfonáki szőrözöttségen kívül fontos határozóbélyegként megemlíten-dő a kupacspikkely. A pikkelyek he-

2. kép A szürke tölgy élőhelye Dobrudzsában (Fotó: Hegedűs Ivett)

gyesszögben elállnak a kupacs falától, arra nem simulnak, mint a kocsányos tölgy esetében.

Az erdősztyepp zónában az őshonos erdőtársulásokat tekintve a mész- és melegkedvelő tölgyesek fontos fafaja. A kocsányos tölgygel vikariál, azokon a száraz területeken található, amelyek a kocsányos tölgynek már nem felelnek meg. Legjobb növekedést a csernozjom talajokon mutatja, a talaj mész- és sótartalmát jól tűri. Romániában ezek a fajgazdag tölgyállományok a Natura 2000-es hálózathoz tartoznak, amelyek az intenzív mezőgazdasági tevékenység miatt erősen visszaszorultak (2. kép).

A szürke tölgy nyomában, Dobrudzsában

Az állami erdőgazdaságok közül néhányan (Bakonyerdő Zrt., Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt., KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt. és a NYÍRERDŐ Zrt.) már kísérleteznek a szürke tölgy gyakorlatban való alkalmazásával. Makkvetések, csemetével való erdőfelújítások, pótlások és kísérleti erdőtelepítések létesültek.

Idén ősszel a szaporítóanyag iránti igényt a Bakonyerdő Zrt. felmérte, és a beérkezett igények ismeretében 2800 kg szürketölgy-makkot rendelt a ROM-SILVA Tulcsai Erdőgazdaságtól. A makk-tételt 2024. október 24-én kellett személyesen átvenni Murighiolban.

1. kép A szürke tölgy enyhe levélfonáki szőrözöttsége és a hegyesszögben álló kupacspikkelyek (Fotó: Laczik Dénes)

Az indulást keddre időzítettük, az első napon Pápától Lövéteig vezetett az utunk. Szerdán reggel elindultunk Tulcsába. Az utat mintagyűjtéssel egybeköltöttük, ezért Foksány alatt a Szeret folyótól nem messze egy keményfás ligeterdő-maradványnál megálltunk. Ebből az állományból kocsányos tölgy makkot gyűjtöttünk kupaccsal és kocsánnyal együtt a botanikai vizsgálatokhoz.

Brajlát elhagyva kezdődtek a mészen gazdag köves-sziklás kopárok és löszdombok, amelyeken érzékelhetők az intenzív kecske- és juhlegeltetés hatásai. Szürke tölgy mintát a Tulcsába vezető főút mentén, illetve gyérfás legelőn a völgyek alsó részén gyűjtöttünk (3. kép).

Csütörtökön reggel találkoztunk Costel Petcu igazgató úrral és Cosmin Istodor erdészvezetővel, akik készségesen mellénk adtak egy kollégát kísérrőlnek a mintagyűjtésünk elősegítése érdekében, illetve megengedték, hogy megtekintsük az ország egyetlen szür-

ke tölgy plantázsát, amelyet a csemetekertjünkben létesítettünk.

A csemetekert 25 ha, benne a plantázs 4 ha területet foglal el. A fák körülbelül 6x6-os hálózatra lettek ültetve, gomba és rovar ellen permetezik őket, műtrágyázást, öntözést viszont nem alkalmaznak (4. kép). Délután a Duna-parton sikeresen átvettük a makk-tételt a hozzá tartozó hivatalos dokumentumokkal, és másnap reggel teherautóra felpakolva elindult a makk-tétel a Bakonyerdő Zrt. Devecseri Csemetekertjébe.

A szaporítóanyag-beszerzés tapasztalatai, hatósági háttér

A ROMSILVA Tulcsai Erdészetének szakembereivel először 2022. évben vette fel a kapcsolatot a Bakonyerdő Zrt. Ekkor a kollégák 5 mázsa szürketölgy-makkért utaztak ki a Duna-deltába, mert személyesen kellett átvenni a makkot.

A román kollégák felkészültek, a román származási igazolás, szállítójegy és a szükséges dokumentumok rendelkezésre álltak. A makk 99% csíráképességű volt, szemenként válogatták ki nekünk, és román származási igazolást kaptunk. A makk behozatala után a NEBIH-felé a „BEJELENTŐ LAP EU tag-államokból történő BESZÁLLÍTÁSRÓL” nevű nyomtatványt kitöltöttük, a szükséges szaporítóanyag-származási igazolást és szállítólevelet csatoltan megküldtük. A NEBIH szakemberei a honosítást elvégezték, kocsányos tölgy fajként, de a megjegyzésbe szürke tölgy faj feltüntetésével, „kísérleti célú felhasználásra” kiegészítéssel, az alap származási igazolást kiadták részünkre.

Az Erdészeti Hatósággal egyeztetve nem védett és nem Natura 2000 besorolású területeken, származásigazolt idegenhonos fafajokkal erdősíthetünk, kísérleti rendeltetésű erdőrészteket létrehozva, amennyiben van honosítási engedélyünk.

Csemetenevelés

A szürketölgy-csemete nevelése szinte ugyanaz, mint a kocsányos tölgy nevelése. A Devecseri Erdészet sárosfői csemetekertjében hidegágyas technológiát alkalmazunk, ide vetettünk makkot 0/40 mm frakció méretű, gyárban beállított 6,0–6,5 pH értékű, 100% fehér tőzeg termesztőközegbe.

A makkvetés előtt talajfertőtlenítést végeztünk, talajerő pótláshoz Biosol szerves alaptrágyát használtunk. Csíráképesség: 99%, tisztaság: 100%, vetésnormának: 1,1 kg/nm-t állítottunk be. A

3. kép Mintagyűjtés a Tulcsára vezető út mentén (Fotó: Patocskai Zoltán)

4. kép A ROMSILVA Tulcsai Erdőgazdaság szürke tölgy plantázsa (Fotó: Hegedűs Ivett)

gyakorlat számára néhány fontos adat: átlag ezermagtömeg: 6000 g, saját vizsgálataink szerint a legkisebb ezermagtömeg 5110 g, a legnagyobb 7020 g volt.

A vetés két időpontban történt: 2023. november 15-én és 2024. április 25-én. Az öntözést időjárástól függően 5 mm/nap mennyiségben végeztük el, mikroszórófejes öntözőberendezéssel. Júliusban Yaramila 12-11-18 összetett granulált műtrágyát juttatunk ki a felszínre szórva 50 g/m² mennyiségben. A gyomlálásokat kézi munkaerővel rendszeresen végeztettük.

Növényvédelem: tölgy lisztharmat ellen gombaölő szerekkel (kén+penkonazol), rovarkárosítás esetén engedélyezett rovarölő szerekkel védekeztünk (200g/kg acetamiprid) (5. kép).

Erdősítés szürke (hamvas) tölgygel

A Bakonyerdő Zrt. kísérleti céllal makkvetéseket és csemeteültetést végzett különböző termőhelyi adottságokkal rendelkező erdősítésekben. Ezeket a makkvetéseket az 1. táblázatban ismertetjük.

Tekintettel arra, hogy a *Q. pedunculiflora* balkáni elterjedése kis területekre szorult vissza, természetes növényföld-

rajzi előfordulása diszperz, jelenlegi előfordulásai Natura 2000 területeken találhatók meg, a munkánk európai léptékben fajmegőrzésnek is tekinthető.

Köszönetnyilvánítás

Köszönjük a Bakonyerdő Zrt.-nek, hogy támogatta a tanulmányutat és megszervezte a szaporítóanyag-beszerezést az állami erdőgazdaságok részére.

Felhasznált szakirodalom

Bartha D. – Berki I. – Lengyel A. – Rasztovits E. – Tiborcz V. – Zagyvai G. (2018): Erdőtársulások és fajok átrendeződési lehetőségei a változó klímában., *Erdészettudományi Közlemények* 8 (1): 163-195.

Curtu A. L. – Sofletea N. – Toader A. V. – Enescu M. C. (2011): Leaf morphological and genetic differentiation between *Quercus robur* L. and its closest relative, the drought-tolerant *Quercus pedunculiflora* K. Koch, *Annals of Forest Science* 68: 1163–1172.

Mátyás V. (1967): A tölgyek dendrológiai ismertetése. In: Keresztesi B. (szerk.): A tölgyek, Akadémiai Kiadó, Budapest, 51-209 pp.

5. kép Szürketölgy-csemeték a Devecseri Csemetekertben (Fotó: Hegedűs Ivett)

Erdőrészlet	EOV X (Kelet)	EOV Y (Észak)	Szaporítóanyag típusa, mennyisége	Termőhely típus-változat
Fenyőfő 6 M	551594	224629	50 kg makk	ESZTY-TVFLN-RBE-SE-DH
Fenyőfő 21 I	550408	222749	50 kg makk	ESZTY-TVFLN-KBE-MÉ-DH
Balatoncsicsó 29 A	554060	178495	200 kg makk	ESZTY-TVFLN-BFÖLD-KMÉ-V
Bakonyszücs 94 A	546306	224430	50 kg makk	KTT-IDÖSZ-KHHK-IMÉ-H
Veszprém 77 I	563170	191710	1100 db csemete 2/0 MA	KTT-TVFLN-VBFÖLD-KMÉ-V
Doba 47 A	524205	204572	9700 db csemete 2/0 MA	KTT-ÁLLV-ÖR-KMÉ-HV
Bakonyjákó 17 A	543099	211133	50 kg makk	KTT-TVFLN-ABE-MÉ-V

1. táblázat A Bakonyerdő Zrt. erdősítései, amelyekben szürke (hamvas) tölgyet is juttatott, a GPS koordináták a hamvas tölgyek konkrét elhelyezkedését mutatják

Erdőgazdálkodási szakmaorientációs programot indított a SEFAG Zrt.

Új esélyek az erdészeti szakmában

A SEFAG Zrt. nemrégiben indított szakmaorientációs programjának célja a fakitermelés és az erdőművelés szakterületein dolgozók utánpótlásának biztosítása és a termelési folyamatok minőségének javítása. Ennek keretében különböző oktatási és gyakorlati aktivitásokra kerül sor, hogy az érintett célcsoportokat, azaz a jövő nemzedékét és a már meglévő munkaerőt is elérjék és támogassák.

A program célcsoportjai és intézkedései

Az erdészeti szakterületek fejlesztése nemcsak az új munkaerő bevonását jelenti, hanem a már meglévő szakemberek és szakképzetlen munkaerő támogatását, orientációját és továbbképzését is. A program több korosztály és szakmai csoport bevonásával tervezi biztosítani az erdészeti szakmák iránti érdeklődést és elköteleződést. A célcsoportok és a hozzájuk kapcsolódóan tervezett intézkedések az alábbiak szerint foglalhatók össze:

- **Általános iskolások pályaválasztásának támogatása:** 12–14 éves korosztály számára tájékoztató és pályaaorientációs kampányok szervezése, amelyek megismertetik a diákokat az erdészeti szakterületekkel. Ezáltal a tanulók korán bepillantást nyerhetnek a szakmába, és megismerhetik az erdőgazdálkodás világát.
- **Szakképzésben részt vevők orientációja:** A szakiskolai tanulók pályaaorientációja a tudatos szakmaválasztás és az erdészeti szakmák iránti hosszú távú elköteleződés érdekében.

- **A szakképzésben végzett, de más területen dolgozók felmérése és orientációja:** Felmérés a szakképzésben végzett, de más területen elhelyezkedett munkavállalók körében, az erdészeti szektorba való visszatérésük érdekében.
- **Szakképzetlen munkaerő képzése:** Az erdőgazdálkodásban jelenleg részt vevő szakképzetlen munkaerő szakmai fejlődése érdekében különböző képzési programok kidolgozása.
- **Középiskolás szakképzésben részt vevők orientációja:** A középiskolás szakképzésben részt vevők számára pályaaorientációs programok kidolgozása.
- **Kapcsolódó szakmákban dolgozók átképzése:** A kapcsolódó – mint például mezőgazdasági szakmunkás és gépkezelő – területeken dolgozók számára speciális, az erdészeti szektor számára hasznos tudásra fókuszáló átképzési programok kidolgozása.

Együttműködés a célok érdekében

A program egy szakmai konferenciával kezdődött, melynek célja a program

bemutatása, illetve a szereplők közötti együttműködés elindítása és erősítése volt. Az eseményen általános, illetve szakiskolák, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, pedagógiai és foglalkoztatási szervezetek, az Agrárminisztérium, az Erdészeti Ágazati Tudásközpont, valamint állami erdészeti társaságok is képviseltették magukat.

A rendezvényen elsőként *Tóth Krisztina*, a Déli ASZC Széchenyi Zsigmond Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium igazgatója mutatta be az iskolát, illetve az ott zajló erdészeti képzéseket. Ezt követően *Merczel István*, a SEFAG Zrt. erdőgazdálkodási osztályvezetője, a program szakmai koordinátora ismertette a szakmaorientációs program részleteit és előrehaladását, majd *Csókáné dr. Szabados Ildikó*, az Agrárminisztérium főtanácsadója adott tájékoztatást az erdőgazdálkodás területén zajló szakképzésekről.

Az Erdészeti Ágazati Tudásközpont Nonprofit Kft. tevékenységéről, illetve az erdő- és vadgazdálkodás duális képzési rendszeréről beszélt *Pap László*, a Kft. ügyvezetője, majd a záró előadást

Pressingné Bánkúti Ágnes, a Somogy Vármegyei Kormányhivatal, Foglalkoztatási, Foglalkoztatás-felügyeleti és Munkavédelmi Főosztály főosztályvezetője tartotta, a pályaválasztási kiállítás történetéről és jelentőségéről a szakmaorientáció tükrében.

Ezután a résztvevők megtekintették a nyitókonferenciával párhuzamosan zajló pályaválasztási kiállítást. A napot egy szakmai fórum-beszélgetés zárta, melynek során több értékes, a való élet tapasztalatait értékelő hozzászólás hangzott el, s felszínre kerülhettek a különböző nézőpontok – az iskolai és a gyakorlati vonatkozásban egyaránt. A fórum felkért hozzászólója *Tóthné Bali Klára*, a somogyjádi Illyés Gyula Általános Iskola igazgatója volt.

A SEFAG Zrt. nem titkolt célja, hogy széleskörű együttműködést hozzon létre, amely hosszú távon garantálja a szakma fenntarthatóságát és fejlődését. A programon valamennyi résztvevő egyetértett abban, hogy az érintett téma nem kizárólagosan somogyi, hanem országos viszonylatban is releváns.

A Társaság által indított program fontos lépés az erdészeti ágazat jövőjének biztosítása érdekében, ekként annak minél szélesebb körű támogatottsága és átfogó megközelítése reményt ad arra, hogy az erdőgazdálkodás egyre népszerűbb szakma legyen és hosszú távon stabil munkaerő-utánpótlást biztosítson a szektornak.

Erdő és szakma: inspiráló bemutatók több mint 3500 diáknak 50 iskolában

A rendezvényt megelőző felkészülés során a Társaság szakemberei felméréseket végeztek az érintett általános iskolák tanulói létszáma, valamint a vállalkozói szegmens munkaerő-ellátottsága és műszaki-technológiai felkészültsége terén.

A program első intézkedéssorozata a Somogy vármegyei iskolákban valósul meg. A SEFAG Zrt. erdész szakemberei interaktív pályaaorientációs előadásokat tartanak 50 somogyi általános iskola több mint 3500, 6-8. osztályos tanulójának.

A fiatalabb, a célcsoport korosztályához közelebb álló pályakezdő, illetve a tapasztaltabb erdész szakemberek előadásain az erdővel, az erdőgazdálkodással, valamint a fakitermelési és erdőművelési szakmákkal kapcsolatos ismereteket adják át a diákoknak. Ezzel szeretnék segíteni az általános iskolás tanulókat a jövőjük megtervezésében, és közelebb hozni számukra a különféle szakmák világát.

Az előadások során nagy hangsúlyt kap az is, hogy miért érdemes ezt a pályát választaniuk, valamint milyen iskolai és egyéb oktatási, képzési lehetőségek állnak rendelkezésre azok számára, akik elköteleződnek a szakma iránt. Az interaktív bemutatók nemcsak a munkafolyamatokat ismertetik, hanem ösztönzik a tanulókat az erdő szeretetére és a természet védelmére is.

Az eddig zajlott előadások tapasztalatai szerint a tanulók fokozott érdeklődést mutatnak a téma iránt, a pedagógusok visszajelzései alapján pedig hiánypótló és az iskolai tantervbe is integrálható a szakanyag.

Duális képzés: a gyakorlat és az iskolai oktatás integrációja

A program egyik kiemelkedő kapcsolódási pontja a duális képzés. Ez a rendszer lehetővé teszi, hogy a szakképzésben részt vevő tanulók már az iskolai éveik alatt munkaszerződést köthessenek egy vállalkozóval, amely-

nek keretében a tanulmányaik mellett gyakorlati ismereteket is szerezhettek. Az így megszerzett tudás és tapasztalat előnyt jelenthet számukra a munkaerőpiacon, mivel valós környezetben, releváns helyzetekben sajátítják el a szakma alapjait. A program keretében a diákok hért és egyéb juttatásokat is kapnak, amelyek állami forrásból biztosítottak, így a képzés anyagi támogatása is hozzájárul a fiatalok pályaválasztási motivációjához.

Hosszú távú intézkedési terv és mérési pontok

A hosszú távú komplex program jelentős eleme az aktivitások eredményességének nyomon követése, monitorozása. Az utánkövetés az iskolai célcsoportoknál is különösen fontos, hogy tetten érhetők legyenek az érintett diákok pályaválasztási döntései és szakmai elköteleződésük. A monitorozás során azt

vizsgálják majd, hogy az előadásokat meghallgató fiatalok közül milyen arányban választanak erdészeti vagy ahhoz kapcsolódó szakirányú képzést, és közülük hányan döntenek úgy, hogy később ezt a szakmát választják. Az ilyen jellegű visszajelzések fontos alapot biztosítanak a program további fejlesztéséhez és finomításához.

A további lépések: vállalkozások és digitális kapcsolattartás

A program következő, előkészületben lévő szakasza már a vállalkozásokat is célozza. Ennek keretében tervezett egy tanácsadói hálózat, amely a vállalkozók számára nyújt szakmai támogatást, például a duális képzés és a szakember-utánpótlás terén. Emellett egy digitális adatbázis és applikáció létrehozását is célul tűzték ki, amely lehetővé teszi a munkaadók és a potenciális munkavállalók könnyebb találkozásait,

illetve a dolgozói kereslet és kínálat átláthatóvá tételét.

A program jelentősége az erdészeti szektor számára

Az erdőgazdálkodási szektor számára különösen fontos a fiatalok elérése és a szakképzett munkaerő utánpótlása, hiszen az erdészeti munka nemcsak szakértelmet, hanem elkötelezettséget és kitartást is igényel. A SEFAG Zrt. programja jól illeszkedik a szakma jövőbeni kihívásaihoz, és választ kínál a szakképzett munkaerő hiányára.

A kezdeményezés hosszú távon hozzájárulhat az erdőgazdálkodás versenyképességéhez és fenntarthatóságához, a szakma jövőbeni stabilitásához és fejlődéséhez, valamint lehetőséget nyújt a jövő nemzedékei számára, hogy megismerjék és megszeressék ezt az alapvető fontosságú szakmát.

Forrás és fotók: **SEFAG Zrt.**

Határokon átnyúló tűz megelőzési projekt a KEFAG Zrt.-nél

Az állami erdészeti célcsoport Magyarország zöldvagyónak kezelője. A több mint 2 millió hektár magyar erdő stratégiai részét, mintegy felét kezelik. Az állami erdők az ország legfontosabb klímavédelmi és szénmegkötő biológiai infrastruktúráját jelentik, biztosítják a lakott települések zaj, por és árvíz elleni védelmét, a tiszta ivóvizet, és megelőzik a talajeróziót. A magyar erdők emellett évente 40-50 millió erdőlátogató számára nyújtanak egészséges sportolási, kikapcsolódási és rekreációs lehetőségeket.

Éppen ezért az erdők védelmének egyik fontos szegmense az erdő- és vegetációtüzek megelőzése, amelyek a klímaváltozás szélsőségei miatt egyre inkább jelen vannak hazánk egyik legszárazabb területén, a Kiskunságban. A hatékony, határokon átnyúló együttműködés érdekében 2024. július 1-től közös tűz megelőzési projektet indított a *Vajdasági Erdők Közvéllalat* (Public Enterprise „Vojvodinasume” Petrovaradin) vezetésével, a *KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt.*, a *Vajdasági Autonóm Tartomány Európai Ügyek és Fejlesztés Alapja* (Fund for European Affairs and Development of the Autonomous Province of Vojvodina), valamint a *Szerb Köztársaság Belügyminisztériumának Vészhelyzet-kezelési Ágazata* (Ministry of Interior of Republic of Serbia- Sector for Emergency Management).

A *STOP FIRES* (Strengthening Organizations in the Protection against FIRES) című Interreg projekt előreláthatóan 2026. június 30-ig tart. A projekt összköltségvetése: 1.638.967,68 EUR, amely EU-s támogatásból, hazai társfinanszírozásokból és önerőből valósul meg. Ennek keretein belül a KEFAG Zrt. fejleszteni fogja a tűzoltó eszközeit, tűzmegfigyelő rendszere-

ket telepít, oktatás és szemléletformálás során hívja fel az iskolás korosztály figyelmét az erdőtüzek megelőzésére, valamint tűz megelőzési gyakorlatokat tartanak mind hazánkban, mind Szerbiában.

A *STOP FIRES* Projekt nyitókonferenciája 2024. december 11-én, Kecskeméten, a KEFAG Zrt. kezelésében lévő Juniperus Park Hotelben zajlott. Az előadók *Bojan Tubic*, a projekt vezetője, a Vajdasági Erdők Közvéllalat munkatársa, *dr. Nagy Dániel*, a NÉBIH erdészeti főfelügyelője, *Gyapjas János*, a Bács-Kiskun Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság igazgatóhelyettese, prof. dr. Restás Ágoston, a Nemzeti Községi Egyetem Tűzvédelmi és Mentésirányítási Tanszékének vezetője és *dr. Andrési Dániel*, a KEFAG Zrt. erdőgazdálkodási és természetvédelmi osztályvezetője voltak.

A konferencia során bemutatásra került a projekt tevékenységi terve, valamint a tűz megelőzés és -felügyelet innovatív módszerei. A szakértők előadásaikban kitértek az erdőtüzek megelőzésének, valamint az erdőtűz-monitorozás és a gyorsabb tűzészlelés modern technológiáinak fontosságára, hazai és vármegyei szinten. Az előadások között szerepeltek példák a már bevált gyakorlatokra és a korábban megvalósított projektekből származó sikeres együttműködésekre.

Andrés Dániel, Makra Zsuzsanna, Tarjányi Lili,
KEFAG Zrt.

Interreg

Az Európai Unió
társfinanszírozásával

IPA Magyarország - Szerbia

STOP FIRES

Erdőgazdálkodásunk szabályozási problémái a klímaváltozás tükrében

A Magyar Nemzet 2024. augusztus 28-i számában egész oldalas írás jelent meg az alábbi címmel: „Azonnali beavatkozást sürgetnek az erdészek”. A cikkben Borovics Attila kolléga, a Soproni Egyetem Erdészeti Tudományos Intézetének főigazgatója arról értekezik, hogy a klímaváltozás gyors üteme miatt lucfenyveseink gyakorlatilag már megsemmisültek, és sajnos a közeljövőben ez a sors vár bükköseink jó részére is.

Természetszerű domb- és hegyvidéki erdeink ugyanis a levegő páratartalmának, a hőmérsékletnek és a csapadéknak függvényében zonáisan helyezkednek el, és az általános felmelegedés következtében hegyeinken – az erdészeti klímaövekkel (cser, kocsánytalan tölgy, gyertyános tölgyes, bükk és lucfenyő) együtt – felfelé vándorolnának, ha ehhez elegendő idő állna rendelkezésre, és hegyeink elég magasak lennének. Sajnos egyik feltétel sem áll meg, így állományaink genetikai felfrissítésére van szükség a Balkán térségéből, hogy a jövőben elviseljék a várható klimatikus stresszt – mondja Borovics kolléga. Ez utóbbi alapjaiban kényszeríti ki az erdészeti szaporítóanyag-felügyelet elveinek újragondolását, és érinti a genetikai sokféleség védelmének ügyét is. Én a szakmai problémákon túlmenően, szerintem az erdőgazdálkodás szabályozásának újragondolása is szükséges!

Az erdőgazdálkodás – pongyolán fogalmazva – az erdő-, a természetvédelmi és vadászati törvény hatálya alatt folyik. A természetvédelmi korlátozások elméleti alapja a biológiai sokféleség védelme, melynek három színtere van: a genetikai, a faji és az élőhelyi sokféleség.

Véleményem szerint az erdészeti és természetvédelmi főhatóságnak át kellene tekintenie azt, hogy az igen gyors klímaváltozás korában mi a természetvédelmi stratégia, és indokolt-e az ország erdőterületének mintegy 43 százalékan a természetvédelmi oltalom fenntartása. Ha nyitott kapukat döngetek, elnézést kérek.

Az újkeletű probléma gyökere az, hogy minden védelmi célú törvény célja a status quo megőrzése, ami a gyorsan változó ökológiai körülmények között erdeinkben öngyilkos stratégia. Nem lehet az élővilágot a helyén, „in situ” megőrizni törvénnyel akkor, amikor a klímazónák igen gyorsan mozognak észak felé, illetve a hegyeken felfe-

lé. Az érvényes természetvédelmi korlátozások pedig valósággal gúzsba kötik az erdőgazdálkodót.

Biológiai értelemben vett erdeink természetes úton, emberi behatás nélkül is képesek felújulni a lehullott magból, ha a nagyvadállomány ezt nem blokkolja. Erdeinkben legalább 8000 km vadkárelhárító kerítés található. Az erdőgazdálkodó ugyanis súlyos anyagi ráfordítással így próbál védekezni az erdő természetes vadeltartó képességét messze meghaladó nagyvad károsítása ellen.

A legnagyobb károsító a gímszarvas, állománya az 1960. évi 15.000 darabról 2023-ra 128.000 darabra (*Vadgazdálkodási adattár, 2023.*) nőtt. A valóságban könnyen lehet, hogy megtízszereződött!

A szarvas és vaddisznó a lehullott makk nagy részét megeszi, a csemetéket a disznó kitúrja, a szarvas pedig a csemeték ismételt lerágásával, illetve sima kérgű fák esetében akár 30-40 éves fák kérgének lehántásával gátolja az erdő természetes felújítását.

Az évtizedek óta folyamatosan növekvő vadállomány okozta kár súlyosan sérti az erdőgazdálkodó/erdőtulajdonos anyagi érdekét, valamint a természetvédelmi és vadászati törvény tételes előírásait, mégsem történik semmi a törvény-sértő helyzet normalizálására!

A nagy lobbierővel rendelkező vadászok száma pedig az 1961. évi 20.000 főről 2017-re 65.000 főre nőtt, és szinte mindenki nagyvadat akar lőni. *A helyzet abnormalitását jelzi, hogy a vadgazda más tulajdonában álló erdő- és mezőgazdasági területen gazdálkodásra rendezkedik be! Nem bérkilövő. Vadat tenyészt.* A jelenleg érvényes szabályozás pedig az erdőgazdálkodó és a vadgazda tevékenységének megfelelő összehangolására képtelen, a vadkár-kompenzálás kevés, de az erdő természetes felújulóképességének blokkolását egyébként sem lehet kompenzálni. *Kiemelem, hogy a vágásterület nélküli technológiák (örökerdő) terjedésének objektív akadály a igen magas vadlétszám, mert eb-*

ben az erdőkezelési/fenntartási kategóriában jellemzően nincs bekeríthető vágásterület.

Összefoglalva, az érvényes természetvédelmi törvény gúzsba köti az erdőgazdálkodót, a megállíthatatlanul emelkedő vadlétszám pedig blokkolja az erdő természetes felújulási képességét. A gyorsan változó klímához való alkalmazkodás érdekében tehát egyfelől lényegesen tágitani szükséges a gazdálkodás szabadságfokát, másfelől radikálisan és gyorsan csökkenteni szükséges az erdők természetes felújulását blokkoló vadlétszámot. Mindezekből következik, hogy az ún. három „zöld” törvényt a közeljövőben újra kell gondolni a polgári demokrácia alapelvei alapján. Sajnos az érvényben lévő három „zöld” törvény nem ebben a szellemben készült!

A kilencvenes években a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumban egy fellebbezésben a panaszos ügyvédje „kioktatott” a tulajdonjog polgári demokráciában történő korlátozásának együttes rendezőelveiről. Az alábbiakban ezt próbálom tartalommal megtölteni az erdőgazdálkodás vonatkozásában. Tehát a tulajdonjog korlátozásának együttes szabályai a következők:

1.) *Csak törvénnyel.* Erre való hivatkozással vissza lehet utasítani az erdőgazdálkodás további szigorítására vonatkozó, politikai célú, populista utcai követeléseket. Tegyenek törvénymódosításra javaslatot a parlamentben!

2.) *Alapos közérdek alapján.* 2.1. A természetvédelmi törvényben az alapos közérdek a biológiai sokféleség védelme. Ismeretem szerint a szakma a mai napig nem tisztázta rendszerszemléletben a biológiai sokféleség fogalmát az erdőre és az erdőgazdálkodásra nézve, pedig a tulajdonosi jogok korlátozását ebből kellene levezetni. 2.2. A vadászati törvényben az alapos közérdek a „farok szerepének a betöltése”, azaz a vadlétszám olyan alacsony szinten tartása, hogy ne legyen szükség vadkárelhárító kerítések építésére. *Amíg erdeink többségében az erdőfelújítás technológiájának szerves része vadkárelhárító kerítés építése, addig bizonyítottan fennáll a vadászati és természetvédelmi törvény*

alkalmatlansága! Immár évtizedek óta. A trófea minőségének hangsúlyozása pedig egyéni/csoportérdek, *az erdei életközösségekben ugyanis a szarvasbogár ugyanolyan érték, mint a szarvas.* A vadállomány „nemzeti kincsként” való emlegetése pedig a nagyközönség megéltetését szolgálja. 2.3. Az erdőtörvényben az alapos közérdek a teljesség igénye nélkül a biológiai sokféleség védelme, a talajvédelem, a klímavédelem, a fenntartható módon folyó faanyagtermelés és az erdő közjóléti szerepe.

3.) *Közérdekkel arányos módon.* Ennek mércéje a szocializmus évei alatt elvesztett, a jogalkotó a jogosítványát szinte parttalanul ítéli. Ennek bizonyítéka, hogy a kollégák gyakran hivatkoznak arra, hogy Európában a legszigorúbb erdőtörvény a magyar. E tekintetben körül kellene nézni a hasonló szakmai kultúrkörben és ökológiai környezetben működő régi polgári demokráciák erdőtörvényeiben, esetleg az 1935. évi magyar erdőtörvényben. Ez igen fontos kérdés, mert itt kerül meghatározásra a tulajdonjog korlátozásának az a mértéke, melyet az erdőgazdálkodó kompenzáció nélkül köteles elviselni.

4.) *A legkisebb presszió elvével.* Szerintem ennek fokozatai: 4.1. A meggyőzés, különös tekintettel az állami szektorban. Véleményem szerint az állami tulajdonú erdőkre vonatkozó többletvállalást az erdőtörvényben élesen el kell választani a közérdeken alapuló, arányos korlátozástól, mert a többletvállalás a tulajdonosi jogokat gyakorló döntése, mely a körülmények változása esetén akár vissza is vonható. 4.2. Támogatás nyújtása a felek közti polgárjogi szerződéssel, védelem alá vonás nélkül. Például nincs elfogadható indoka annak, hogy a természetvédelem egy madárfészék vagy egy csoport növénykülönlegesség miatt az egész erdőrésztletet védelem alá vonja. 4.3. Az utolsó, legerősebb eszköz a védelem alá vonás. A presszionálás eszköztára hazánkban éppen fordítva működik. A természetvédelmi hatóság elsőként alkalmazza a legerősebb eszközt, a védelem alá vonást, utána pedig korlátozások özönét zúdítja az erdőgazdálkodóra.

5.) *Aki az arányos korlátozáson felül korlátoz, az fizetni köteles!* Éppen ezért is fontos az arányos korlátozás mértéke. Ezzel az elvvel lehet féken tartani a mértéktelen természetvédelmi törekvéseket.

Thüringiában, bükk klímában – a magyar gyakorlattól eltérően – rendkívül egyszerűen, jogszabályok tömege nélkül oldják fel az erdőgazdálkodás, a természetvédelem és a vadászat/vadgazdálkodás konfliktusát az állami tulajdonú erdőkben. Mivel a következő két tiltást a magánerdőkre vonatkozóan aránytalanul soknak tartják, ezért azokra ez nem vonatkozik. Tehát: *állami tulajdonú erdőben tilos az ernyős bontás.* Ezzel maximális szinten teljesülnek a természetvédelmi célok. *Tilos vadkárelhárító kerítések építése is, mert az egy törvénytelen állapotot legalizál.* *A vadat állami tulajdonú erdőkben addig a szintig kell lőni, hogy ne kelljen kerítést építeni.* Mivel a vad a „vákuumba”, az állami erdőbe húzódik, a vadlétszámapaszta a magántulajdonú erdőben is érezteti hatását. Mindezt leírtam a 2002. évi úti jelentésemben, s közzétettem az *Erdészeti Lapokban* is. Mindezeket túl felvetek néhány tisztázandó problémát, illetve teszek néhány javaslatot.

Óriási bürokráciához vezet a kettős felügyelet. Ha az erdőtörvényben nincs benne a biológiai sokféleség megfelelő védelme, akkor az erdőtörvény korlátozásai jórészt a levegőben lógnak, tehát alkotmányellenesek. Ha pedig benne van a biológiai sokféleség megfelelő védelme, akkor nincs indoka a természetvédelmi oltalom 43 százalékos mértékének. Örökerdő üzemmódban pedig egyáltalán nincs indoka a védelem alá vonásnak, mert ennél többet a természetvédelem sem tehet ott, ahol fa-termelés is folyik. Véleményem szerint a természetvédelmi törvényben csupán deklarálni szükséges a biológiai sokféleség védelmét erdőterületen, de azt részletesen az erdőtörvényben kell kifejteni. A tulajdonosi jogok korlátozását pedig ebből kell levezetni.

Az erdőgazdálkodás és a természetvédelem érdekei közti konfliktus csökkentése érdekében keresni kell azokat az erdőterületeket, ahol az erdőgazda és a természetvédelem „egy hajóban ül”. Ez pedig a gazdaságtalan erdők egyre fokozódó mennyisége. A természetvédelem itt kiélhetné ambícióit.

Csökkenteni szükséges a védelem alá vont legjövődélőbb erdeink mennyiségét, ugyanis a faanyag a kevés újrateermelő ipari alapanyagunk és energiahordozónk egyike. Ezeket az öreg erdőket egyébként a szakma akkor létesítette, amikor természetvédelmi törvény nem is volt, tehát az erdőt nem az erdészektől kell féltetni.

A szabályozás és az ágazati felelősségvállalás egységének javítását szolgálja, ha a fokozottan védett kategóriába tartozó erdők kezelését átvinné a természetvédelem. A 75 000 hektárnyi erdőterületen a természetvédelem testközelből ismerné meg az erdőfenntartás gyakorlati nehézségeit és a túltartott vadállománynak az erdő természetes felújulását blokkoló hatását. Mivel az állami szektor is vállalkozókkal dolgozik, ennek nem lehet akadálya.

Nincs jogi diplomám, ezért több dologban tévedhetek. A jelenleg érvényes törvényeket sem ismerem, hiszen 2007-ben nyugdíjba vonultam. *Fenti írásommal csupán el szeretnék indítani egy együttgondolkodást a szakmában.*

Nehéz küzdelemre számíthatunk, ezért tisztában kell lennünk az erőviszonyokkal is. *A tájékozatlan állampolgár ab ovo a természetvédelem oldalán áll.* Felvetéseim egzisztenciális fenyegetést jelenthetnek a természetvédelemben dolgozók számára, tehát nagy ellenállásra számíthatunk. A vadásztársadalom pedig brutális érdekérvényesítő erővel rendelkezik. *Mindkét erővel szemben csakis a tulajdonjog helyreállításával érhetünk el sikert, minden más eszköz hatástalan!*

Bartha Pál okl. erdőmérnök
Fotó: **Nagy László**/OEE grafika

Norvégiai űrtávérzékelési szűkármonitoring

Molnár Tamás¹

A Norvég Bioökonómiai Intézet (NIBIO) a károk felmérésére egy távérzékelési szűkármonitoring csoportot hozott létre. A jelenleg használt módszer (2. ábra) mellett a mesterséges intelligencia továbbbi két ágának alkalmazhatóságát teszteltük: az első a mélytanulást, a második a gépi tanulás technológiáját használta. A Norvég Űrügynökség által támogatott projektben a cél a betűzőszű által károsított norvég lucfenyő (*Picea abies*) állományok azonosítása Dél-Norvégiában, optikai műholdképek elemzésével és a mesterséges intelligencia segítségével.

Módszerem a Google Earth Engine (GEE) felhőalapú számítási környezet használatán alapul, amely számos lehetőséget kínál a föld megfigyelésére, beleértve az erdők egészségi állapotának monitorozását is.

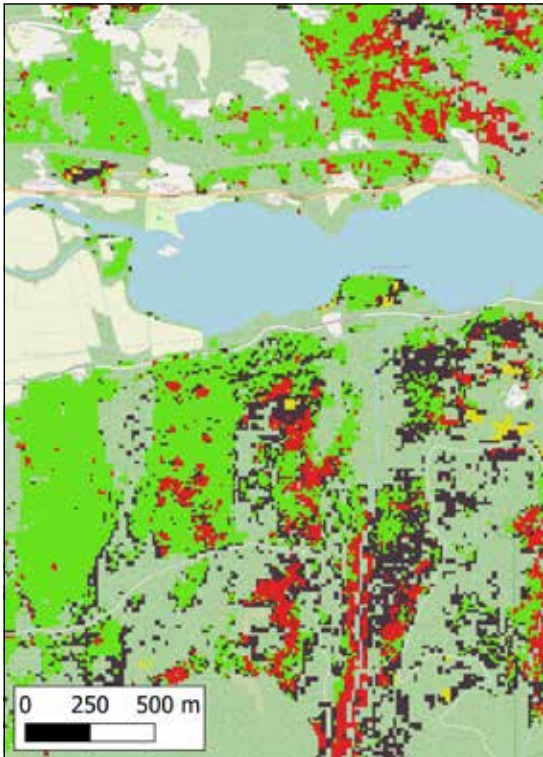
¹ tudományos munkatárs, SoE ERTI Ökológiai és Erdőművelési Osztály

A programom az Európai Űrügynökség (ESA) Sentinel-2 multispektrális képalkotó műholdak (S-2) képeit és a GEE-be beépített mesterséges intelligencia gépi tanulási algoritmusait használta. A modell bemeneti adatai a NIBIO terepi tanító és tesztadatai voltak, melyek a Fritzøe Erdészeti Zrt. területét fedik le. A 2D-s alaptérképet a légi lézerszkennelt pontfelhőből készült, 3D-s digitális borított felszínmodellből állították elő.

A távérzékelési módszertan számos lépésből áll. Először Dél-Norvégiára, alacsony felhőborításra és a nyári hónapokra szűrt S-2 kompozitokat állítottam elő. A térbeli és időbeli szűrés biztosítja a kívánt területre és időablakra vonatkozó jó minőségű kompozitot, felhők és térképi adathiány nélkül. A mintaterület Dél-Norvégiát fedte le.

A műholdképek vágásához erdőmaszkot használtam, hogy kiszűrjem a nem erdővel borított területeket. Mivel minket a 2020-as év érdekelt, amikor a

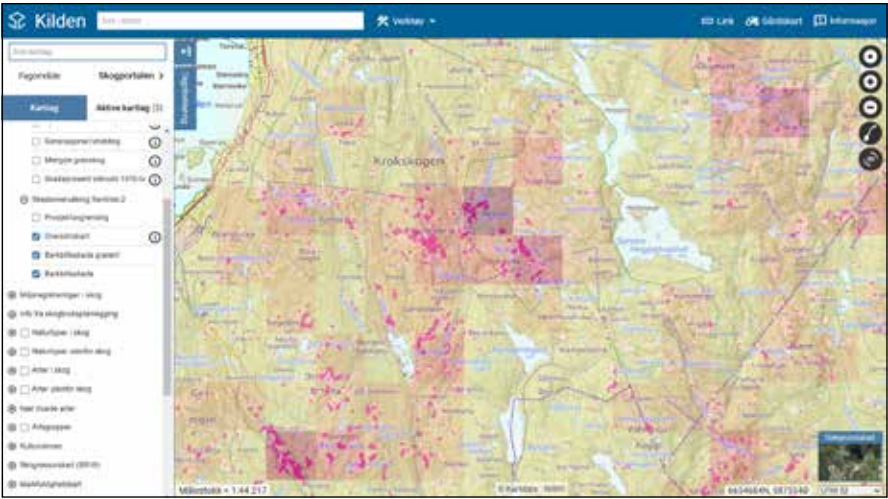
Európa számos országát, így Norvégiát is kiemelten érintik a betűzőszű (*Ips typographus*) által okozott erdőkárok. A norvégiai szűkárak súlyosságára jellemző, hogy csak 2019-ben 118 millió m³ egészségügyi termelést kellett végrehajtania az erdőgazdaságoknak, ami a 8–51-szerese az 1970–2010 közötti éves értékeknek (2,3–14,5 millió m³) (Gohli et al, 2024). A korábban foltokban megjelenő károsítás mára összefüggő területeken jelentkezik.

3. ábra Rodberg osztályozott erdőkártérképe 2024 nyarán. Jól láthatók a szűkárrostitások (piros) és a tarvágott területek is (sárga). (Forrás: saját szerkesztés)

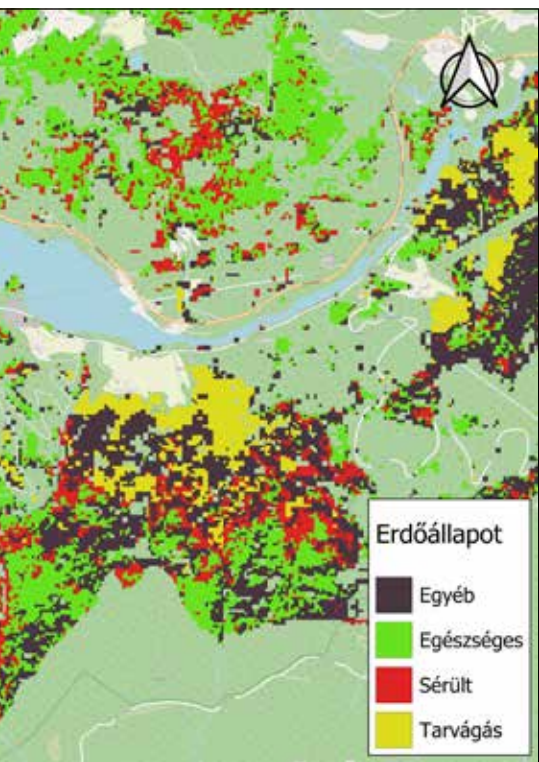
terepi adatokat gyűjtötték, és az idei, 2024-es év is, így mindkét évre lefuttattam a kódot.

Miután importáltam az adatokat a GEE-be, és létrehoztam az S-2 kompozitokat, amiken a Gradient Boost gépi tanulási algoritmust futtattam a képosztályozáshoz. Ehhez a Normalizált Vegetációs Index (NDVI) és a Normalizált Vízüindex (NDWI) térképeket is használtam, amelyeket a vegetáció állapotának megfigyelésére a fotoszintetikus aktivitással és a lombkorona nedvességének mérésére alkalmaznak. Négy osztályt különítettem el: egészséges erdő, holt erdő, tarvágás és nem erdő.

2. ábra A norvég Kilden szűkár monitoring rendszer térképe 2024 augusztusában. A műholdképből készült kártérkép vöröses foltjai a károsodott állományokat, a nagyobb piros négyzetek áttekintésként, az adott területen összesített károk mértékét mutatják. (Forrás: NIBIO)

Eredményként osztályozott erdőtérképeket állítottam elő 10×10 m-es felbontásban, 2020-ra és 2024-re. A térképek elemzése során megállapíthattam, hogy várakozásainknak megfelelően a legtöbb erdő relatív egészséges volt, de a szű okozta pusztulás és a tarvágások is láthatóak voltak, különösen Dél-Norvégia egyes területein. Ilyen volt 2020-ban Siljan, míg 2024-ben Rødberg (3. ábra). Ez utóbbi területen nagyobb területű károk jelentkeztek, amiket a következő években figyelemmel kell kísérni a gradációk alakulásával kapcsolatban, és nemcsak az erdőgazdaságokat, hanem a természetvédelmi hatóságokat is figyelmeztetni kell a veszélyre.

Ha egyes osztályokba tartozó képpontok számát összehasonlítottam, és ezek arányát vizsgáltam, látható volt, hogy a tanítóadatok 0,8%-a holtfa és 1,1%-a volt tarvágás, míg a tesztadatoknál 1% volt holtfa és 1,2% tarvágás. Az S-2 alapú osztályozott térképen csak 0,1 és 0,3 volt holtfa és 1,2% tarvágás, amik a terepi adatokhoz képest alacsonyabb értékek, ez tehát azt jelenti, hogy a modell nem ad sok téves becslést.

Végül pontossági vizsgálatokat végeztünk hibamátrixszal. A teljes pontosság 73% volt, ami elfogadható, nem túltanított a modell. A módszer hatékonyságát összegezve megállapíthatom, hogy a GEE alkalmas a norvégiai szűkárók monitorozására.

Ezentúl a fent leírt módszer Magyarországon is alkalmazható, akár marad-

Csaknem 6000 éves fák olvadtak ki a Sziklás-hegység tundravidékén

5900 éves fák bukkantak elő az olvadó jég alól a Sziklás-hegységben. A *New Scientist* cikke szerint az ősi fák felfedezését az emberi tevékenység által okozott globális felmelegedés tette lehetővé, ami több ezer év után kiszabadította őket a jég fogságából.

Amerikai kutatók 30 darab, az Egyesült Államokban és Kanadában őshonos fahéjtörzsű fenyőre (*Pinus albicaulis*) bukkantak 3100 méteres magasságban, miközben régészeti felmérést végeztek a wyomingi Beartooth-fennsíkon. A jelenlegi erdőhatár ennél 180 méterrel alacsonyabban található.

A felfedezés „betekintést enged abba, hogy milyen körülmények uralkodtak a múltban nagy magasságokban – mondta *Cathy Whitlock*, a Montanai Állami Egyetem kutatója. Mivel a fák jelenleg nem nőnek ilyen magasságokon, a múltbeli éghajlat – legalábbis ebben a régióban – melegebb lehetett. A fenyők nagyon jó állapotban őrződtek meg, ami arra utal, hogy életük végén gyorsan betemetődtek, majd ötezer éven át a jég megvédte őket a pusztulástól.

Ahhoz, hogy megértsék az egykori erdő történetét, *Whitlock* és kollégái a PNAS folyóiratban közölt tanulmányuk szerint megvizsgálták a fák évgűrűit, és szénizotópos kormeghatározással meghatározták a fatörzsek korát. Ez alapján a fák a holocén közepén, 5440-5950 évvel ezelőtt élhettek. Az időszak elején a május-október közötti hőmérséklet a 20. század közepén-végén jellemzőhöz volt hasonló, de aztán lassú lehűlés kezdődött. Ezt antarktiszi és grönlandi jégminták vizsgálata alapján a Föld pályaváltozásai miatt a holocén közepétől csökkenő mértékű nyári napsugárzás és vulkánkitörések okozták. A hőmérséklet csak az elmúlt évtizedekben emelkedett meg annyira, hogy a fák kiszabaduljanak a jég alól. *Whitlock* szerint az ősi erdő története arra utal, hogy a jelenlegi erdőhatár magasabbra merészkedik majd a következő évtizedekben, ahogy a globális felmelegedés miatt egyre melegebb lesz. „Bár ezek a felfedezések tudományos szempontból érdekesek, szomorú emlékeztetői annak, hogy mennyire törekenyek a magashegyi ökoszisztémák a klímaváltozás hatásaival szemben” – mondta.

Forrás: **Qubit/Tudomány**, Szerző: **Tóth András**, Fotó: **Daniel Stahle**

va a lucfenyőnél, a szűkáróknál, akár módosításokkal a tölgyekre és a tölgy csipkéspoloskára való alkalmazással. De a program tanításához nagyszámú terepi adatra van szükség. A szél- és hókárok felismerésére ugyancsak képes a rendszer, de ehhez légi lézerszkennelt adatokra van szükség.

Végezetül essék szó a Norvég Bioökonomiai Intézetben kutató honfitársainkról is, akik hasonló témákkal is foglalkoznak. Az erdészeti osztály Nemzeti Erdőleltár munkacsoportjában dolgozik *dr. Koma Zsófia*, aki az erdőleltár erdészeti ökológiával és lézerezéssel foglalkozik. Az Erdészeti Gépesítés osztályon *dr. Horváth Csongor* robotikát kutat. Továbbá a Környezet- és Természeti Erőforrások Osztályán, a Biogeokémia és Talajminőség csoportban *dr. Budai Alice* és *dr. Farkas Éva*, a Hidrológia és Vízi Környezet

csoportban pedig *dr. Nemes Attila* és *dr. Farkas Csilla* dolgoznak. Nemes Attila a Norvég Élettudományi Egyetemen (NMBU) talajtant és hidrológiát is oktat. Végül *Bánfi Róbert* a Felmérési és Statisztikai Osztály, Földnyilvántartás csoportjában kartográfus. A felsorolt kutatók számos nemzetközi projektben vesznek részt, és hasznos lenne velük együttműködni, ugyanis a NIBIO Norvégia legnagyobb kutatóintézete, 750 kutatóval. A jelenleg futó erdészeti projektek száma tizenkettő.

Irodalom

Gohli J. – Krokene P. – Flo Heggem E. S. – Økland B. (2024): Climatic and management-related drivers of endemic European spruce bark beetle populations in boreal forests. *Journal of Applied Ecology* (61): 809–820. DOI: <https://doi.org/10.1111/1365-2664.14606>

Jubileumi MEGOSZ Nagyrendezvény az Országházban I.

Fennállásának 30 éves jubileumát ünnepelte a MEGOSZ az Országházban 2024. november 30-án. 1994-ben alakult meg mai formájában a Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége, amely azóta is elkötelezetten képviseli a magyarországi magán-erdőgazdálkodók érdekeit. A 30 éves jubileum méltó helyszínért kiáltott. Sok szervezőmunka és támogatás eredményeként valósulhatott meg, hogy az ünnepi esemény az Országház impozáns falai között, a felsőházi ülésteremben került megrendezésre.

A délelőtti program keretében Dombóvári Dénes, a MEGOSZ elnöke, Szentpéteri Sándor, az Agrárminisztérium Erdészeti Fejlesztéspolitikai és Innovációs Főosztályának főosztályvezetője, valamint Jakab István, az Országgyűlés alelnöke mondtak köszöntőbeszédet.

A megnyitót követően három kiváló erdész életművének elismeréseként átadták a Rimler Pál-díjat, és szintén hárman részesültek kiemelkedő munkájukért a MEGOSZ Emlékérem kitüntetésben. Rimler Pál-díjat vehettek át: Mocz András, Duska József, Sárközy Tamás. MEGOSZ Emlékérem kitüntetésben részesült: Moczné Szabó Erika, dr. Szép Tibor, Mészori Krisztián. (A díjazottak részletes méltatását a következő lapszámban mutatjuk be.)

A beszédek és a MEGOSZ kitüntetések átadását követően prof. dr. Fábián Attila, a Soproni Egyetem rektora és Dombóvári Dénes, a MEGOSZ elnöke ünnepélyes keretek között aláírta az Egyetem és a Szövetség közötti együttműködési megállapodást.

A délutáni szakmai konferencia Luzsi Józsefnek, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara vidékfejlesztésért fele-

Dombóvári Dénes, a MEGOSZ elnöke

A 30 éves MEGOSZ Nagyrendezvényének az Országház adott otthont

lős alelnökének nyitóbeszédével kezdődött. Ezt követően dr. Andréka Tamás, az Agrárminisztérium közigazgatási államtitkára tartott előadást a magán-erdőgazdálkodást érintő jelentős jogalkotási tervről. Majd Szentpéteri Sándor főosztályvezető adott tájékoztatást a KAP Stratégiai Tervben szereplő már megjelent, illetve a jövőben várható erdészeti pályázati felhívásokról.

Az alábbiakban Dombóvári Dénesnek, a MEGOSZ elnökének a jubileumi nagyrendezvényen elhangzott ünnepi beszédét adjuk közre, változatlan formában.

„Tisztelt Alelnök Úr, Tisztelt Államtitkár Urak, Tisztelt Államtitkár Asszony, Tisztelt Elnök Urak, igen Tisztelt Magán Erdő Tulajdonosok, Erdőgazdálkodók, Erdészeti Szolgáltatók, Hölgyeim és Uraim, Kedves Barátaim!

Nagy tisztelettel és szeretettel köszöntök mindenkit a Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetségének 2024. évi Nagyrendezvényén, itt, az ország házában! Rendkívüli megtiszteltetés a MEGOSZ számára, hogy a 30 éves jubileumi nagyrendezvényét itt tarthassa meg. Az ötlet gazdája az elődöm, Mocz András elnök úr volt, aki méltó helyre áldotta meg a rendezvényünket. Külön szeretném megköszönni Jakab István úrnak mint a Parlament alelnökének a megvalósításban való

segítségét, és Cseh Tibor úrnak, a MAGOSZ titkárnak, aki az operatív munkában támogatta kollégáival a mai esemény sikeres megtartását. Köszönöm kollégáim munkáját is, hogy mindent zökkenőmentesen sikerült megszervezniük. Köszönöm minden jelenlévőnek, hogy megtisztelte a MEGOSZ jubileumi rendezvényét!

Személyes történettel kezdeném: idén vagyok 50 éves és 20 éve a MEGOSZ elnökségének tagja, de álmodni se merem volna, hogy a 30 éves nagyrendezvényen én fogom a szövetségünk nevében a köszöntők sorát megnyitni. Majdnem a kezdetektől tagja voltam a MEGOSZ-nak. Rengeteg kiváló emberrel ismerkedtem meg. Régen és ma is hiszek a közösség erejében! Meg kell jegyezni, hogy Magyarországon nem a MEGOSZ az első fecske a magánerdészet szektorszervezetei között. A 19. században kálnoki Bedő Albert nevével fémjelezve az OEE jött létre. A történelem viharai közepette, a 20. századi politikai változások miatt a magán-erdőgazdálkodás szinte teljesen megszűnt létezni Magyarországon és a szocialista blokkban. Ez meghatározta az érdekérvényesítő képességét, a szervezeti lehetőségeit a magánerdészeti szektornak, egészen az 1990-es évek elejéig.

A rendszerváltás és az emberek magántulajdonhoz jutása az erdőterületeken újra beindította a szellemi és a magán gazdasági fejlődést. Előrelátó emberek szűk csoportja felismerte, hogy csak közösen lehet gazdasági érdeket érvényesíteni az erdészeti, szakmai, gazdasági és jogszabályalkotókkal egyetemben. 1976 őszén a nagyobb erdészeti ágazattal rendelkező térszerek megalapították az Erdészeti Tanácsot, 11 részvevővel társult módon, *Németh Ferenc* vezetésével.

1993-ban a *Telegdy Pál* vezette Társult Erdőgazdálkodók Országos Szövetsége majdnem 70 taggal alakult meg mint jogutódja az Erdészeti Tanácsnak. Telegdy Pál volt az, aki az Erdőgazda lapot életre hívta és kiadta.

A MEGOSZ az Erdészeti Tanács jogutódjaként jött létre 1994-ben. Két személyt szeretnék kiemelni, akik a hőskor óta ott voltak a magánerdészeti szervezetek fejlődésénél, és személyesen ismerhetem őket, ezeket a kiváló magán erdészeket, név szerint *Répánszky Miklóst* és *Támba Miklóst*. Ők találták meg *Luzsi Józsefet*, aki hosszú időn keresztül vezette szövetségünket, ma pedig a MEGOSZ tiszteletbeli elnöke.

Minden főbb jogszabályváltozásnál ott volt a MEGOSZ mint a magán-erdőgazdálkodás kikerülhetetlen szereplője, az 1996-os erdőtörvény és a 2017-es megújult erdőtörvény kialakításánál is.

A MEGOSZ a demokratikus eszközök teljes tárházát igénybe vette, és felvonultatta a magán-erdőgazdálkodás érdekében, kezdve a szóbeli és írásbeli javaslatlételtől a demonstráció szervezéséig. Magyarország uniós csatlakozását követően, a gazdademónstráció részvevőjeként kezdeményezte és érte el, hogy valamennyi erdészeti jogcímet meg kellett nyitni Magyarországon, mivel az akkori mezőgazdasági vezetés egyedül az erdőtelepítést kívánta támogatni.

A későbbiek során a MEGOSZ folyamatosan nyomon követte és aktívan befolyásolta a vidékfejlesztési jogcímek kiírását, aktívan részt vett a monitoring bizottság munkájában, ezen belül az erdészeti albizottság elnöki teendőivel elnökségünk delegáltját, *dr. Sárvári Jánost* bízták meg.

2006-ban Egerben megrendeztük az Európai Erdőtulajdonosok Szövetségének éves rendes közgyűlését. A Parlament Mezőgazdasági Bizottságának ülésein részt vettünk, és aktív munkával Erdészeti Albizottság létrehozását kezdeményeztük. Minden évben megtartottuk az éves nagyrendezvényünket, több száz fő részvételével.

Erdőmérnök lett „Az Év Szaktanácsadója” 2024-ben

2024. december elején is kihirdették „Az Év Szaktanácsadója” cím nyerteseit. A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara és az Agrárminisztérium által immár ötödik alkalommal meghirdetett pályázat célja az agrárgazdaságban tevékenykedők érdekeit szolgáló, kiemelkedő szaktanácsadói munka elismerése.

„Az Év Szaktanácsadója”-díj a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) és az Agrárminisztérium (AM) közös szakmai kitüntetése. A pályázat célja azon szaktanácsadók elismerése, akik szak tudásukkal, elhivatottságukkal magas színvonalon szolgálják a mezőgazdasági termelőket. A címre szaktanácsadói névjegyzékben nyilvántartott szaktanácsadókat jelölhettek ügyfeleik, kollégáik, a velük kapcsolatban álló szakmai szervezetek, intézmények, egyetemek.

A 2024. „Év Szaktanácsadója” címet idén a bíráló bizottság megosztva, két kiváló szaktanácsadónak, *Goda Jánosnak* és *Mészáros Gergelynek* (okl. erdőmérnök, a MEGOSZ Elnökségének alelnök tagja) ítélte oda. A kitüntetést az Országgyűlés alelnöke, a Mezőgazdasági Bizottság Erdészeti Albizottságának elnöke és *Papp Zsolt György*, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara elnöke adták át.

Mészáros Gergely szaktanácsadásba bevont kisebb és nagyobb erdőgazdálkodóknál szakmai, ügyviteli és még számviteli segítséget is nyújt. Lelkiismeretes munkával, helyszíni tanácsadással segíti az erdőgazdálkodókat, erdőtulajdonosokat, hogy az erdőtulajdon működtetése a tulajdonos és a társadalom hasznára szolgáljon. A gazdálkodás a szakmai előírások betartásával, az erdő életközösségének megőrzésével, javításával történjen.

Rendszeres egyéni és csoportos tanácsadással tájékoztatást ad a megjelent pályázati és egyéb rendelkezések nyújtotta lehetőségekről. Közreműködik az erdőtulajdonosok és az Erdészeti Hatóság közötti ügyek intézésében. Egyéb, erdőt érintő kérdésekben. Osztatlan közös erdőtulajdonosok erdőtulajdonosok működtetését segíti.

Rendszeresen tájékoztatja az érdekelt erdőgazdálkodókat a fakitermelések, erdőművelések, fakereskedelem aktuális dolgairól. Szaktanácsadói körén kívüli, idegen erdőtulajdonosok sokszor keresik problémájukkal, akiknek önzetlenül tanácsot, segítséget nyújt.

Különböző figyelemmel segíti a kezdő erdőgazdálkodókat, eligazítást ad részükre. Szaktanácsadói területén nincsenek „negatív ügyek”, mindenkinek szükség szerint kielégítő tanácsokat, konkrét megoldásokra szakirányítást nyújt. Az erdőgazdálkodók, erdőtulajdonosok elégedettek munkájával.

Forrás: **NAK, Répánszky Miklós László/MEGOSZ**

A MEGOSZ a magyar magán-erdőgazdálkodás meghatározó és megkerülhetetlen tényezőjévé vált. Nem sok olyan szakmai szervezet vezetőségéről tudok, ahol nem kapnak még költségtérítést sem a vezető tisztségviselők, ilyen eredmények mellett.

Elmondhatjuk ma, hogy a MEGOSZ kivíta magának a helyet, hogy ne csak Magyarország határain belül, hanem az EU-s szinten is képviseltesse magát, tudva azt, hogy csak szövetségben lehet eredményeket elérni. A CEPF az Európai Erdőtulajdonosok Szövetségének tagja már hosszú idő óta. Az elkövetkező időszakban az Európai Unió belüli jogszabályváltozások, az ezzel kapcsolatos hazai szabályzók változása (EUDR) befolyásolni fogja a magán-erdőgazdálkodás mindennapjait.

Látható, hogy sok mindent az erdőtulajdonosok nyakába akarnak varrni megfelelő kompenzáció nélkül! A fogyasztói társadalom kiszolgálói, szennyezői és az EU-jogszabályalkotói az erdőre mint pufferre gondolnak! Azt hiszik, az erdő és annak tulajdonosa mindent elbír. Mi azonban pontosan tudjuk, hogy a tulajdonost, a gazdálkodót nem lehet kötelezni arra, hogy bármiféle korlátozást, pláne megfelelő ellentételezés nélkül elviseljen az erdejével kapcsolatban.

Ahhoz, hogy a MEGOSZ segíteni tudja a magán-erdőtulajdonosokat és gazdálkodókat, el kell érnie céljait! Rövid, közép- és hosszú távu célokat határozott meg a MEGOSZ új elnöksége.

Rövid távu célok között kell említenünk az ismertség növelését a társadalomban, a szolgáltatás nyújtását a tagság részére a karbonkvótával kapcsolatban és a taglétszámnöveledést, a lobbierő megteremtésével egyetemben.

Egyes emberek, szövetségek kapcsolati hálóján múlik a magánerdészet lobbierője. Mint egy mesében, amikor a főhősnek elveszik a varázserejét, úgy vették el a fizetett zöldszervezetek az erdő interpretálásának kizárólagos lehetőségét az erdészekről, köztük a magánerdészekről és tulajdonosokról is. Ezt sem hagyhatjuk annyiban. Nem lehet elvitatni az erdészek erdőket megújító, gyarapító sok évtizedes munkáját, és már bizonyították, hogy képesek fenntartani az erdeinket, megőrizve ezzel az erdők ökoszisztéma-szolgáltatásait, amelyeket mindenki élvez, függetlenül attól, hogy ezt akarja vagy sem.

Az erdő tulajdonosára rá lehet bízni az erdőt, de nem lehet tőle elvárni, hogy saját költségén szolgáltatson mindenki számára, mert neki tulajdonából fakadóan felelőssége van az erdő fenntartásában.

A karbonkvótából származó bevételekből még egy forintot sem látott egy magán-erdőtulajdonos és gazdálkodó sem. Programot indítunk, melyben első lépésben a 1-3 éves őshonos telepítésű erdők erdőgazdálkodóinak ajánljuk fel, hogy egy új karbonkvótára alapozott bevételi forrásra tehetnek szert. A későbbiekben kiterjesztjük más célcsoportokra is ezt a szerződéses lehetőséget.

A magánerdészetek egy sikeres csoportja rendelkezik erdei iskolával, ami lehetőséget biztosít arra, hogy a következő nemzedékeknek bemutassák az erdőt, benne a magánerdőt, annak szerepét.

Középtávon cél az EU-s jogalkotásban a magán-erdőgazdálkodás elismerése, alternatív pénzügyi források megterem-

tése az erdőből, az erdei biomassza energetikai célú felhasználásának támogatása, az erdei ökoszisztéma-szolgáltatás összegezés elismerése a CEPF tagságával karöltve.

A magán-erdőtulajdonosoknak és gazdálkodóknak a jövőtől nem félni, hanem azért dolgozni és azt alakítani kell. Feladatunk a jogbiztonság, az erdő fenntartásának elismerése támogatási célként, továbbá pályázati lehetőséget kell biztosítani a gazdasági küszöb alatti erdő fenntartásának finanszírozására. Rajtunk múlik, hogy mit érünk el összefogással, érdekérvényesítéssel. Látható az is, hogy a klímaváltozás nagyban befolyásolni fogja a jövő erdőgazdálkodási lehetőségeit. Tanulnunk kell a hibáinkból, és meg kell tudnunk szólítani az egyéneket, társaságokat, közösséget, a társadalmat, hogy tudatosuljon: az erdő nélkülözhetetlen az európai minőségi élethez.

Vissza kell foglalni a pozíciónkat az írott és online médiában. Nem engedhetjük meg, hogy mások hozzanak meg minket korlátozó döntéseket, úgy, hogy csak mi fizetjük meg az árát, míg az egész társadalom élvezi gyümölcsét. Be kell árazni az erdő ökoszisztéma-szolgáltatását.

Elkezdődött a *Kárpát-medencei Magánerdő Gazdálkodók Szövetségének* mint ernyőszervezetnek a létrehozása az erdélyi, felvidéki, délvidéki (szerb, horvát, szlovén), kárpátaljai és az osztrák magánerdőt képviselő szervezetekkel karöltve. Cél az ismeretátadás, a gazdasági együttműködés, a CEPF-tagsággal nem rendelkező Kárpát-medencei társszövetségek képviselője a CEPF-ben és a Kárpát-medencei magánerdészetek képviselője az EU szintjén is.

Nem csak Eu-s és Kárpát-medencei szinten kívánunk együttműködni, hanem a hazai ágazati szinten is. Az Agrárminisztériummal, az erdészeti oktatási intézményekkel közép- és felsőfokon, a Nemzeti Agrárkamarával, valamint az erdészeti gazdasági és szakmai érdekképviselői társszervezetekkel. *„Együtt erő vagyunk, szerteszt gyöngesség.”*

Forrás: **MEGOSZ**

Fotó: **MEGOSZ, Vértesserdő Zrt.**

A nagyrendezvény záróbeszéde

Tisztelt Alelnök Úr, Tisztelt Államtitkár Urak, Tisztelt Államtitkár Asszony, Tisztelt Elnök Urak, igen Tisztelt Magán-erdőtulajdonosok, Erdőgazdálkodók, Erdészeti Szolgáltatók, Hölgyeim és Uraim, Kedves Barátain!

A nyáron felállt új vezetése a MEGOSZ-nak újult lendülettel tudja a szövetségünk tagságának érdekeit képviselni a jogszabályalkotók, intézmények és társszervezetek felé, rövid, közép- és hosszútávon.

Köszönöm Andréka Tamás államtitkár úrnak és Szentpéteri Sándor főosztályvezető úrnak az előadását.

Meg szeretném köszönni az Agrárminisztérium támogatását, hogy létrejöhett a 2024. évi nagyrendezvényünk.

Hálásak vagyunk továbbá mindazoknak, akik munkájukkal, támogatásukkal vagy közreműködésükkel hozzájárultak a rendezvény sikeréhez. Bár a lista hosszú lenne, hogy mindenkit név szerint említsünk, biztosíthatjuk Önöket, hogy minden segítséget nagyra értékelünk.

A 2025. évben MEGOSZ-rendezvényeket fogunk tartani az ország több pontján, kérem önöket, hogy vigyék hírért, minél többen jöjjenek, hogy érdemi beszélgetéseket folytathassunk le a következő EU-s költségvetési ciklusra való felkészülés során.

Köszönöm, hogy mindnyájan elfogadták meghívásunkat, és az ünnepség részesei lettek.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Jó szerencsét! Üdv az erdészeknek!

Dombóvári Dénes elnök, MEGOSZ

2024-ben Sopronban rendezte meg az Alföldi Erdőkért Egyesület a Kutatói Napját

Az alföldi erdőgazdálkodás kihívásai a klímaváltozás tükrében

Az Alföldi Erdőkért Egyesület szakmai tevékenysége 1975-ben, a Nyárfa Termesztési Rendszer megalakulásával indult. A folyamatosan változó társadalmi, szakmai és jogi környezethez igazodva az egyesület működési formája többször változott, mely változásokat követően 1998-tól immár Alföldi Erdőkért Egyesület néven végzi az egyesület a tevékenységét.

Az Alföldi Erdőkért Egyesület kifejezetten erdész szakmai szervezet, amely az alföldi állami erdőgazdaságokat, a szakoktatási alapítványokat (közép- és felsőfokon), az erdészeti kutatóintézetet (ERTI), valamint magán-erdőgazdálkodókat is tagjai között tudhat. Az Egyesület 1995 óta szinte minden évben megrendezi a Kutatói Napot – egyedül a koronavírus-járvány éveiben szünetelt ez a rendezvénysorozat.

2024-ben a Soproni Egyetem Ligneum épülete adott otthont a konferenciának, amelyet 139 fő kísért figyelemmel, ebből 76 fő személyesen és további 63 fő online módon vett részt. A rendhagyó – nem alföldi – helyszínválasztással a rendezők igyekeztek ezúttal az egyetemi kutatók, oktatók és hallgatók kedvében járni.

A konferencián való részvétellel a jogosult erdészeti szakszemélyzet tagjai

12 kreditpontot, míg a NAK rendszerében az erdészeti szaktanácsadók 2 kreditpontot szerezhettek.

Prof. dr. Heil Bálint dékán és dr. Facskó Ferenc dékáni hivatvezető megnyitja után alapvetően a klímaváltozás témaköréhez kapcsolódó alábbi előadások hangzottak el:

- *Kottek Péter, Király Éva Ilona, Dr. Borovics Attila:* A klímaváltozás már folyamatban van: az RCP4.5 klímaszcenárió előrejelzéseinek validálása az OMSZ adatsorai alapján
- *Prof. Dr. Bejő László, Ahmed Altaiber Oman Ahmed:* A hazai nyár és cser építőipari hasznosítása
- *Dr. Frank Norbert:* Közérdek az erdőgazdálkodásban
- *Lajtos János, Dr. Illés Gábor:* A klímaváltozás nyomán felnyíló erdők várható térnyerésének becslése a Gemenc Zrt. adatai alapján
- *Kocsis István Attila, Kincses Sándorné dr., László Zoltán, Dr. Tállai Magdolna, Dr. Sándor Zsolt:* Kései meggy (*Prunus serotina* Ehrh.) hatása néhány vizsgált talajtulajdonosra a debreceni erdőpusztákon
- *Ficzere András, Szilágyi Annamária:* Kiskörei vízlépcső és létesítményeinek hatása a térség erdőszűrségére

A korábbi évekhez hasonlóan idén is igen szép számmal érkeztek tudományos értekezések a konferenciára, és csupán az idő szűkössége szabott határt az előadások számának. Így aki szóban nem adhatta elő a kutatási eredményeit, annak lehetősége volt poszter formájában ismertetni a munkáját. Ezek a következők voltak:

- *Bakti Beatrix, Dr. Jancsó Mibály, Dr. Kolozsvári Ildikó, Dr. Simon Barbara, Dr. Zalai Mibály, Dr. Gyuricza Csaba, Dr. Kun Ágnes:* Haltenyésztésből származó öntözővíz stimuláló hatása a talaj biológiai állapotára (energetikai ültetvény fasorai – kukorica köztestermesztési technológiában - agrárerdészeti rendszerben)
- *Dr. Bolla Bence Kálmán, Dr. Szabó András:* Az aszály hatásának vizsgálata alföldi erdők esetében (Poszterverseny 1. helyezett)
- *Farkas Péter, Dr. Komán Szabolcs:* Áttekintés a klímaváltozás hatásának becslési lehetőségeire a faanyagminőség szempontjából
- *Dr. Herceg András, Dr. Kalicz Péter, Zagyvainé dr. Kiss Katalin Anita, Dr. Gribovszki Zoltán:* Egy bükkösre fejlesztett MERRIAM típusú lombkorona intercepció modell, a dinamikus tározási kapacitás figyelembevételével (Poszterverseny 2. helyezett)
- *Király Éva Ilona, Dr. Keserű Zsolt, Dr. Molnár Tamás, Dr. Szabó Orsolya, Dr. Borovics Attila:* Agrárerdészeti megoldások a klímaváltozás enyhítésére: a hazai mezővédő erdősávok szénmegkötésének számszerűsítése (Poszterverseny 3. helyezett)
- *Dr. Komán Szabolcs, Dr. Horváth Norbert, Szmorad Gergely, Dr. Bak Miklós:* A hőkezelés hatása az inváziós fafajok gombaállóságára
- *Dr. Komán Szabolcs, Töröcsi Krisztián:* A keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia* L.) energetikai jellemzői
- *Dr. Major Tamás:* Önjáró kertészeti robotok erdészeti alkalmazhatósága
- *Muraközy Lili, Dr. Kovács Gábor, Dr. Kalicz Péter, Dr. Gribovszki Zoltán:* A soproni botanikus kerti éghajlati állomás hosszú távú adatainak erdészeti és hidrometeorológiai célú elemzése
- *Dr. Szabó Orsolya, Király Éva Ilona, Dr. Molnár Tamás, Dr. Keserű Zsolt:*

Két hazai agrárerdészeti rendszer szénmegkötésének vizsgálata a klímaváltozás tükrében

- *Szakálosné Dr. Mátyás Katalin, Deli György Miklós:* Az alföldi fakitermelések gépesítésének szükségessége és lehetőségei a klímaváltozás tükrében (Poszterverseny 3. helyezett)
- *Zagyvainé Dr. Kiss Katalin Anita, Orosz Kamilla, Dr. Kalicz Péter, Dr. Bazsó Tamás, Dr. Herceg András, Dr. Gribovszki Zoltán:* Talajnedvesség összehasonlító vizsgálata gyepterületen és feketefenyő alatt

Ahogy a korábbi években, úgy idén is lehetősége volt a személyesen résztvevőknek, hogy a posztereket rangsorolják, ami nem volt könnyű, és a közönségzavazatok szinte egyenletes eloszlásából is jól megmutatkozik a bemutatott munkák egyöntetűen magas színvonala.

Az emléklapok mellett az első helyezett poszter készítői hatvanezer, a második helyezett harmincezer, a harmadik helyezett pedig tízezer forintos könyvtalványt vehettek át, amivel a szervezők ösztönözni kívánják az erdész és társszakmák kutatóit a konferencián való publikálásra.

Az egyesület hagyományaihoz híven, a rendezvény végéhez közeledve, átadták az Alföldi Erdőkért Emlékérmekeket. Az idei kitüntetettek és a felterjesztő tagszervezetek a következők voltak:

A kitüntetettek életútja, valamint a kutatói napon bemutatott valamennyi tudományos publikáció megtekinthető a konferencia elektronikus kiadványában, mely elérhető a rendezvény megszervezésében közreműködő Országos Erdészeti Egyesület – mint partnerszervezet – honlapján, valamint természetesen az Alföldi Erdőkért Egyesület honlapján is, ahol a korábbi évek kiadványai szintúgy bárki számára hozzáférhetőek (www.aee.hu).

A jövő évi Kutatói Napra a szervezők már most várják a témajavaslatokat, szakcikkeket!

Andrési Dániel, OEE, KEFAG Zrt.

Raisz Árpád, AEE, KEFAG Zrt.

Fotók: **AEE, SoE**

Berényi János Zoltán – Gemenci Erdő- és Vadgazdaság Zrt.

Dr. Kalicz Péter – Soproni Egyetem

Dr. Pusztai Virág – NYÍRERDŐ Nyírségi Erdészeti Zrt.

Nagy Győző – VADEX Mezőföldi Erdő- és Vadgazdálkodási Zrt.

Papp Krisztián – NEFAG Nagykunsági Erdészeti és Faipari Zrt.

Vicsek János – Gemenci Erdő- és Vadgazdaság Zrt.

Zsidó Gábor – KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt.

Gratulálunk a kitüntetetteknek, és további eredményes munkát kívánunk nekik az alföldi erdőkért!

Aktív Magyarország Konferencia, erdész szemmel

2024-ben 6. alkalommal rendezték meg az Aktív Magyarország Konferenciát, melyen a több mint 430 résztvevőből (akik 250 szervezetet képviseltek) jelentős számban jelentek meg állami erdészeti társaságok, erdészeti civil szervezetek képviselői is. Külön öröm volt látni, hogy többen is előadtak közülük. Az idei fő téma, többek között, a TOP+ források alakulása és tervezett fejlesztések bemutatása, valamint az egészséges, aktív életmód pozitív – akár nemzetgazdasági szempontból is értelmezhető – hatásai voltak.

A nyitó előadásokon jó volt hallgatni a terveket, melyhez a jövő évben jelentős, 6 milliárd forint összegű plusz költségvetési forrásra számíthat az aktív turisztikai szegmens, a népegészségügyi termékdóra (NETA) kötelezett cégek által felajánlott adókeretből. Az Aktív Magyarok Programban többek között futóklubok, pingpongtermek, bringaparkok létesülhetnek a korábbinál nagyobb támogatási intenzitással. A Vándortábor Programban is emelik a túrázó gyermekek számát, továbbá újraindítják a PET Kupát. A SZÉP-kártyán új zseb nyílik, mely az aktív életmóddal kapcsolatos szolgáltatásokra fordítható. Fentiekkel könnyebb lesz elérni az „Ak-

tíván hétfőtől-péntekig, aktíván egész évben” célokat is.

A nyitó előadásokat követően került sor az Aktív Magyarországért díjak átadására, amit *Robonyiné Urbancsok Zsuzsanna* (pedagógus és aktív futónagykövet), *Hoffmann Mónika* (Mogyi Bajai Vízisport Klub elnöke) és *Barta József* (Edelényi Szent Miklós Görögkatolikus Általános Iskola igazgatója), a civil szervezetek közül pedig a *Geocaching Egyesület* és a *SUHANY! Alapítvány* kapta. Az átadó keretében kerültek levetítésre a díjazottakról szóló kisfilmek is, melyek közelebb hozták a személyeket és szervezeteket a résztvevőkhöz. Emléklapot kapott az Év Kerékpárosbarát

Szolgáltatója, melyet idei évben a Sarudi Töltés Fröccsterasz és Hamburgerező nyert el szoros versenyben a Tersztyánszky Bisztrót megelőzve. A közönségszavazatokon befutó hely szolgáltatásait már igénybe vett, jelenlévő erdész kollégák elmondása alapján, a Fröccsterasz megérdemelten nyert.

A szekcióülések egyik részén az erdészeti társaságokhoz kapcsolódóan *Nagy Gábor*, a Mecsekerdő Zrt. ökoturisztikai és kommunikációs osztályvezetője mutatta be a MECSEK-SASRÉT projektet, mely projekt konzorciumvezetője a Baranya Vármegyei Önkormányzat, 7 konzorciumi partnerrel. Gyalogos és kerékpáros turizmus erősítése a terv,

Az Aktív Magyarországért 2024-ben díjazottak csoportja, Révész Máriusz államtitkár (j.) és Petényi Mirkó (b.) ügyvezető igazgató (AÖFK) díjátadókkal

ahol a hálózat útvonala és megállópontjai újulnak meg és létesülnek összesen 10 helyszínen, többek között turista-centrumok, völgyhíd, kilátó és a Zselici Csühhög kiegészítő szolgáltatásainak fejlesztése várható.

Komornoki Mihály, az Aktív- és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ projektvezetője a BÖRZSÖNYT ÉS IPOLYT MINDENKINEK projektet mutatta be, országos jelentőségű projekthez elvárt összeszedettséggel és profizmussal, az előkészítéstől kezdve. A projekt célja többek között a Dunakanyarra nehezedő turisztikai nyomás enyhítése, a Börzsöny és Ipoly turisztikai lehetőségeinek fejlesztése. A jelentősen összetett projekt mind a résztvevő szervezetek, mind a megvalósítandó elemek számában kiemelkedő. Az Ipoly Erdő Zrt. mint konzorciumi partner több helyszínen érintett fejlesztéssel, úgymint belépési pont Királyréten, a bajdázói gyalogos sétaút akadálymentesítése, parkolók létesítése stb.

Pénzes Erzsébet, a Magyar Kerékpáros Turisztikai Szövetség elnöke a HORIZONT útvonalat mutatta be, mely Tokaj és Szentgotthárd között fog haladni. A kerékpáros kalandtúra útvonal főként erdei hegyvidéki környezetben halad. Az előkészítést közel három évvel korábban minden érintett szervezet bevonásával és partnerként kezelésével elkezdték. A Mór – Nagyoroszi szakasz már kitáblázásra és felfestésre is került.

Semsei Sándor „Az Erdő, ahogy még sosem láttad” előadásában a Lenti-Kerkaland-kísérletet és a tervezett fejlesztéseket mutatta be.

Elsőként több résztvevővel meghatározták, hogy mit is jelent nekik az erdő, melyet az 1. ábrán jelenítettek meg. Talán a társadalmi elvárások is azonosíthatóak a benne megfogalmazottakkal. *Érdekes volt látni, hogy a gazdasági szerepe az erdőknek nem jelenik meg.*

Nem kifejezetten erdészeti vonatkozású, viszont az előadó hozzáállása és előadásmódja miatt fontos kiemelni Deák Attilát, a Tiszántúli Református Egyházkerület fejlesztési csoportvezetőjét, aki lelkes odaadással mesélt a BEREGI KÖRRŐL, mely Az év kerékpárútja lett. A „körben” meglátták a lehetőséget, és nem problémaként gondoltak rá. Több szervezet (Vízügy, Közút, önkormányzatok stb.) összefogásával kijavították az útvonal kezdeti hibáit, hiányosságait, és népszerűsítették azt szervezett tekerésekkel. Az év kerékpárútja ismertsége a helyi szolgáltatók forgalmában is fellendülést hozott.

A szerda esti kerekasztal-beszélgetést Révész Máriusz kötetlen hangulatú moderálásával különösen nagy élmény volt hallgatni, ahol hihetetlen teljesítményekkel találkozhattunk. Hallhattuk Lukovicki Réka „Robotlány”-t, Szőnyi Ferenc triatlonista, 10x-es ironman világbajnokot, Berentés Ágnes geológust és barlangi fotóst és Szabó Miklóst, a Dunai Sárkányok Vác Egyesület elnökét. Szőnyi Ferenc „Stand Up Comedy” stílusban adta elő a pályakezdését. 43 évesen kezdte a versenyzést, és többek között már teljesített 30x naponta egy ironman versenyt (egy verseny távjai: úszás: 3,9 km; keréparózás: 180,2 km;

futás: 42,2 km) is. Szabó Miklós pedig hatvanadik születésnapján leeevezte a „Nagynyolcast” (Szentendrei-sziget, Csepel-sziget 8-as alakban, kb. 200 kilométer) egyedül egy húszas sárkányhajóban. Persze Miklós korábban már háromszor is körbevezte a Szentendrei-szigetet, télen. Korábbi ismertségünk okán is kíváncsian várjuk, hogy 65. születésnapjára mit tervez.

A konferencia másnapján a résztvevők számára a könnyed közösségi futás is élményszámba ment, melyen közel hetvenen vettek részt.

A második napon erdészeti vonatkozásban Bózsó Gyula, az ÉSZAKERDŐ Zrt. műszaki osztályvezetője adott elő „Az ERDŐ finom: Erdei gasztronómia a turizmusban” címmel. Gyula már nem először ad elő Aktív Magyarország Konferencián, most az eheto erdei alapanyagokat mutatta be, és felhívta a figyelmet, hogy az erdész szakmai tudást ezen a téren is meg kell osztani a társadalommal.

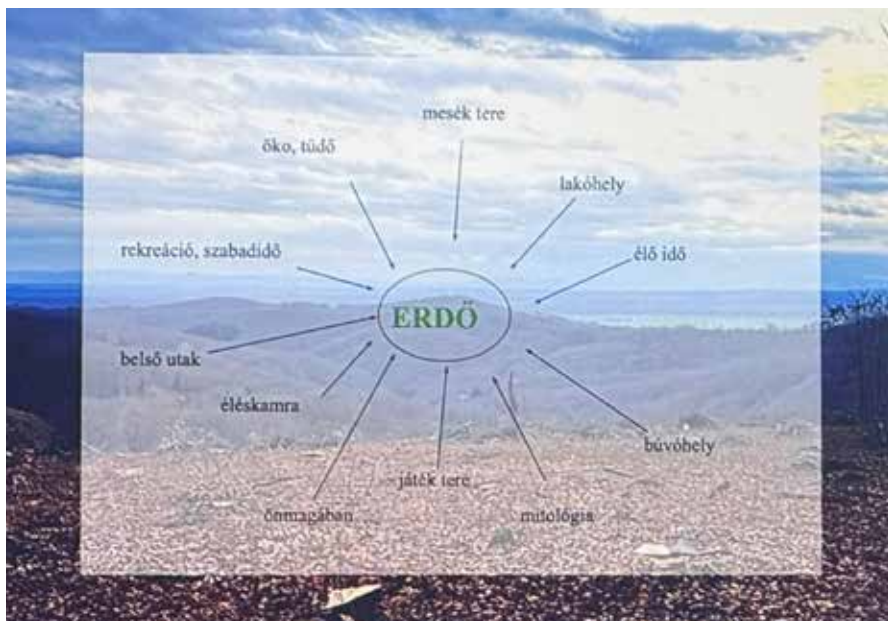
A konferencián megjelentek, mind az előadók, mind a résztvevők sokrétű társadalmi réteget képviseltek. Érdekes volt látni és hallani, hogy az elmúlt napok, hetek erdészeti hírei még az előadókat is inspirálták, és több helyen előkerült a tarvágás téma. Talán joggal jelenthetjük ki, hogy a tarvágás és a sétautak melletti erdőgazdasági beavatkozások rendkívül érzékenyen érintik a társadalmat, ez alól nem jelentenek kivételt az aktív turisztikai szegmensben érintett szervezetek sem. Az általuk több esetben felvetett, erdőgazdálkodással összefüggésben említett problémák jelentős mértékben az információhiánynak tudhatóak be.

Az ott megfogalmazott felvetéseket nem szerencsés szakmai válasz nélkül hagyni. Az erdész kollégák jelenléte ezért is fontos egy ilyen rendezvényen, mert a kötetlen beszélgetések során komoly, jövőbemutató szakmai eszmecserékre, ötletelésekre van lehetőség.

Az Aktív Magyarország „megvalósításában” az erdészeti együttműködések a fent felsorolt projektek is jól jellemzik. A tartalmas konferencia végkicsengéseként egyet biztosan elmondhatunk, az aktív turizmusban az erdő megkerülhetetlen „szereplő”, melyhez szükséges az együttgondolkodás, a jövőképkeresés szakmánk részéről is, hogy az erdész is fontos része legyen ennek.

Kálmán Miklós, pályázati és vállalati főmérnök, Párisi Parkerdő Zrt.

Fotó: Poponyi Dávid, Aktív Magyarország

1. ábra „Az erdő, ahogy még sosem láttad” (Forrás: Semsei Sándor – A Lenti-Kerkaland-kísérlet, Aktív Magyarország Konferencia, 2024.11.20.)

Az Erdészeti Lapok 2024-ben immár harmadik alkalommal írta ki fiatal szakemberek számára, három korcsoport részére, szakcikk- és tanulmány pályázatát, melynek korosztály-kategóriánként első három helyezést elért díjazott pályaműveit a 160. évfolyam lapszámaiban folyamatosan adjuk közre.

A nagykőrösi Pálfája-erdő

Györök Szabolcs¹

Testvéremmel mindig ebbe az erdőbe mentünk sétálni már kiskoromtól, hiszen nincs mesze a házunktól. Szerencsére messzebb lakunk a várostól, távol annak minden zajától. Később is rendszeresen felkerestem a Pálfája-erdőt, olykor itt tudtam kiengedni a gózt, máskor felfrissülni vagy napi gondjaimtól megszabadulni. Rengeteg élményem kötődik ehhez az erdőhöz.

Erdei sétáim során feltűnt, hogy az erdő fáin évről évre egyre több száraz ág jelenik meg, sőt néhány fa ki is szárad. Idővel a méretes, elszáradt, kipusztult fák száma növekedett. Ez a sajnálatos tény arra buzdított, hogy ezt a szép erdőt meg kell örökítenem, meg kell ismertetnem másokkal is. Másrészt nem szeretném, hogy ez a gyönyörű, páratlanul szép erdő teljesen eltűnjön.

Ráadásul ebben az erdőben található egy öreg tölgyfa, a nevezetes Basafa. Ez a mi tölgyfánk nem a legöregebb fa az országban, de gyönyörű és matuzsálem korú, ezért nagyon szeretjük. Mi egymás között, ha kerékpártúrára indulunk, azt szoktuk mondani: „Irány a Basafa!” De bárki látogat a Pálfája-erdőbe, első útja a Basafához vezet. Csodálatos a napsugár

A sok mindent megélt Basafa

Öreg szürke nyáras a Pálfájában

játéka, ahogy az ágak és a levelek között áthatol. Miről mesél ez a tölgy? Ha alá fekszünk, olyan jót tudunk álmodozni. Körülöttünk csend, csak a madarak éneke ringat bennünket. Mi, környékbeliek tudjuk, hogy ez a fa erőt is ad nekünk. Bátrabbak is leszünk, mert eszünkbe jut, hogy nagy időket megélt ez a fa. De a körülötte elterülő erdő is ezt sugallja. Pályázatommal ezt a különleges erdőt szeretném bemutatni.

Elhelyezkedése

A Nagykőrösi pusztai tölgyesek természetmegőrzési terület a Duna–Tisza közti homokhátságon, Nagykőrös város határában található. Európában a legnagyobb kiterjedésű homoki tölgyes erdő, területe több mint 3000 hektár. Budapesttől kb. 90 km-re, Pest vármegyében, Cegléd-től és Kecskeméttől egyaránt 15 km-re fekszik.

Az erdőterület Nagykőrös központjához legközelebb eső része a Pálfája-erdő, elnevezését a Pál fája nevű hatalmas, ma is élő tölgyről kapta, mely köznyelvi nevén Basafa.

A Pálfája-erdő a város kirándulóerdeje, sétautakkal, padokkal, játszótérrel és egy különleges faépülettel, az Arénával. Több száz éves méltóságteljes tölgyóriások, tavaszi gyöngyvirágszőnyeg, egyedülálló fajkészletű erdők és gyepek változatos elegye köszönti az ide látogatókat.

Történelme

Az erdő a török korban már létezett, helyi szájhagyomány szerint a 17. században a budai basa szekérszármra hordott fákat a budai várba salétromfőzéshez, bőrcserzéshez.

A 19. század elejétől a területen új telepések jelentek meg, a lakosság létszáma növekedett. A benépesülés a környékbeli erdők irtásával, a környező vizes, lápos területek lecsapolásával járt. Ezzel egyidejűleg egyre több tanya, lakóépület létesült, a szántóterületek aránya növekedett.

¹ Alföldi ASZC Bedő Albert Erdészeti Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium, 12. osztályos erdésztechnikus tanuló, 1. korcsoport 1. helyezett. Témavezető felkészítő tanárok: *Andrésiné dr. Amb-rus Ildikó, Andrési Pál*

Az öreg Aréna az erdő közepén

Az erdei makkoltatások, a kaszálások és legeltetések terjedése a homoki erdőkre jelentős negatív hatással volt. A 20. század elejére az ősi homoki tölgyesek a 18. századi kiterjedésükhöz képest a felére csökkentek, és azóta is rohamosan fogyatkoznak. Az átalakított tájat a 20. század második felétől akáccal és más tájidegen fajokkal igyekeztek újra erdősíteni.

Ökológiai viszonyok

A terület éghajlata kontinentális. A pusztai tölgyesek az erdőssztyepp erdők közé tartoznak, s a legszárazabb homokos talajokon fordulnak elő. Az erdőssztyepppek – más néven erdőpuszták – övezete 8000 km hosszan nyúlik el Belső-Ázsiától a Kárpát-medencéig, átmenetként a nedvesebb éghajlatra jellemző zárt erdők és a szárazabb éghajlatú füves puszták közt. Olyan mozaikos táj ez, ahol az erdős foltok nem alkotnak sűrű, sötét rengeteget, hanem gyepekkel, tisztásokkal váltakoznak.

A vidék csapadékviszonyai nem túlságosan kedvezőek. Magyarország legszárazabb területei között található Nagykőrös és környéke, így a környező erdők és füves legelők.

Az évi csapadék mennyisége évről évre alig éri el a 400 mm-t, ami hosszabb távon a talaj kiszáradásához, illetve a talaj vízszintjének csökkenéséhez vezetett.

Erdei ibolya

A helyzetet csak fokozza az évről évre növekvő hőmérséklet, ami már rekordokat döntött. A szárazság és a hőmérséklet emelkedésének hatására gyakoribbá váltak az erdőtüzek. Ehhez elég egy eldobott cigarettacsikk vagy felelőtlen emberi gyújtogatás. A következményei pedig súlyosak.

Az erdő élővilága

A homoki erdőssztyeppeknek két alapvető típusa van, a száraz területeken jellemző pusztai tölgyes és az üdebb, jobb vízellátású területekre korlátozódó gyöngyvirágos tölgyes. Mindkét élőhely, valamint ezek átmenetei egyaránt megtalálhatók Nagykőrös határában.

Növényvilága igen sokszínű. A gyöngyvirágos tölgyesek zárt lombkoronaszintjében uralkodó a terebélyes koronájú kocsányos tölgy, de jellemző két hazai nyárfajunk, a szürke nyár és a fehér nyár is.

Kevésbé gyakori fajok a mezei szil, a mezei juhar, a vadkörte és helyenként a bibircses nyír.

A kedvező fényviszonyok, megfelelő vízgazdálkodás miatt jól fejlett cserjeszintben gyakori a fagyal, az egybibés galagonya, megjelenik a mogyoró, a csíkos kecskerágó vagy a kökény.

Egybibés galagonya termései

Az árnyasabb, zártabb gyöngyvirágos tölgyesek gyepszintjére jellemző a fűfélék, így a ligeti perje és az erdei szálkaperje tömeges jelenléte. Gyakran előforduló lágyszárúak a soktérű és a széles levelű salamonpecsét, az erdei ibolya és a kertekből is ismert gyöngyvirág. A nyíltabb pusztai tölgyesek alatt jellemző a homoki csenkesz, pusztai csenkesz, a keskenylevelű perje és az árvalányhaj fajok, a tarka nőzirom.

A terület állatvilága is igen változatos, mivel az erdők és a homokpuszták állatvilágának sok faja egyaránt megtalálja életfeltételeit. A homoki tölgyesek és a pannon homoki gyepek alkotta mozaikos táj életközösségeiben a zárt erdők és a füves puszták fajainak sok jellegzetes képviselője egyaránt megtalálható.

A tölgyesek állatvilága, különösen rovarvilága gazdag. Az idősebb homoki tölgyesek fontos élőhelyek a korhadó fában fejlődő bogarak számára, mint például a szarvasbogár, a nagy hőscincér, az orrszarvú bogár és a pompás virágbogár számára.

A száraz fatörzsekben gyakran fészkel a kék fadongó. A pusztai tölgyesek kiváló élőhelyet biztosítanak a területen

jelölőfajnak számító szarvas ganajtúrók számára is. A homoki tölgyesekben nagy egyedszámmal fordulnak elő a jellegzetes gubacsképződményeket okozó gubacsszünnyogok és gubacsdarazsak, így például a nagy magyar gubacsdarázs.

A tölgyesek nagyszámú madárfajnak adnak otthont. Az erdők egészsége szempontjából fontos harkályfajok közül a közép fakopáncs és a balkáni fakopáncs fordul elő. Az énekesmadarak közül említést érdemel a karvalyposzáta és a kis őrgébics. Megfigyelhető a fekete gólya és a darázsölyv is, valamint a különleges színezetű, odúlakó szalakóta.

Az emlősök közül említeném a dāmavadat, mely igen magas egyedszáma miatt különösen veszélyezteteti az erdők természetes felújulását.

Az erdő helyzete napjainkban

A pusztai tölgyesek és a pannon homoki gyepek maradványfoltjai nagy kiterjedésű tájidegen faültvényekben ékelődve helyezkednek el, melyekből folyamatosan terjednek be a tájidegen fás- és lágyszárú fajok. Igen intenzív az akác és a kése meggy, mérsékelt a bálványfa és a fenyő terjedése.

A veszélyes invazív fajok között lágyszárúak is vannak, mint például a selyemkóró. Az invazív fajok által borított te-

A LIFE projekt

A korábban leírt talajvízszint-csökkenés és a természetes felújulás elmaradásának problémáit egy LIFE projekt keretében szeretnék feltárni, illetve orvosolni. Az erdőtömb egy részét kezelő Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, továbbá Nagykőrös Város Önkormányzata és a WWF Magyarország összefogott, és egy ötéves LIFE programot dolgozott ki, majd a feladat megoldására pályázatot nyújtott be.

A Nagykőrösi pusztai tölgyesek LIFE program célja a területen található kiemelt jelentőségű élőhelyek (tölgyes erdők és homoki gyepek) hosszú távú megőrzése, illetve természetvédelmi szempontú fejlesztése.

A program részeként feltérképezték a természetvédelmi kezelést igénylő erdőrészeket. Ezek alapján a magán-erdőtulajdonosokkal 90 évre szóló szerződést kötött a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság az erdők korlátozott rendelkezési jogának átvételére, a természetvédelmi szempontok érvényesítése érdekében. Ennek megfelelően a területeken csak a természetvédelem céljainak megfelelő kezelés folyik, és megszüntették a tölgyek kitermelését. A 2006 és 2011 között megvalósított program során azokra a veszélyeztetett tényezőkre koncentráltak, amelyek a jelenlegi ismeretek alapján a legin-

Kőkeny termései

riület a Natura 2000 jelölő élőhelytípusok egészén gyorsan növekszik, borítási értékük átlagosan 15-20%.

A tájidegen fajok árnyékolják az alattuk levő gyepszintet, elvonják a tápanyagokat, és megváltoztatják a talaj tulajdonságait, ami végül a társulás fajkészletének átalakulásához vezet, így jelentős mértékben romlik a jelölő élőhelytípusok természetvédelmi állapota.

A talajvízszint-csökkenésből adódó problémákat csak fokozza a nagyvad által okozott természetes felújulási probléma. A tölgyesekben jelenleg nem találhatók több éves fiatal tölgyfák, annak ellenére, hogy elégséges makktermés esetén nagyszámú magonc jelenik meg. Ennek egyik feltételezett oka a vízellátottság csökkenése, amely az utóbbi 80 év során elvégzett vízsabályozás következménye. A területen emellett megfigyelhető a nagy létszámú (túltartott) vadállomány okozta hajtásrágás és tűrás is, amely ugyancsak elérheti azt a mértéket, mikor már gátolja a természetes felújulási folyamatokat. A természetes felújulás elmaradásával hosszú távon a pusztai tölgyes társulás elöregszik, az idős tölgyegyedek pusztulásával az életközösség drasztikusan átalakul.

Széncinege

kább fenyegetik a nagykőrösi pusztai tölgyes élőhelyegyüttes hosszú távú fennmaradását, és mérséklésük a természetvédelem rendelkezésére álló eszközeivel megvalósítható.

Az alábbiakban bemutatom a projektben kitűzött célok elérése érdekében végrehajtott legfontosabb tevékenységeket és az elért eredményeket.

Természetvédelmi kezelések

A magántulajdonú erdők tartós bérbevételével a magántulajdonban lévő és korábban fatermelésre használt tölgyesek használati jogát 90 évre átvette a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság. Ez az összesen 175 hektár (kb. 350 foci pályányi) terület a legjobb állapotú magántulajdonú pusztai tölgyes foltokat foglalja magában. Itt a gazdasági célú fakitermelés megszűnt, és csak természetvédelmi célú kezelések történhetnek, illetve kutatásra és látogatásra van lehetőség.

Az élőhely-helyreállítás során a terület feldarabolódottságát (fragmentációját) csökkentették, az inváziós fajokat igyekeztek visszaszorítani, továbbá elvégezték az erdők szerkezetének átalakítását.

Középfakopáncs

Céljuk az volt, hogy a pusztai tölgyes élőhely fajösszetétele és szerkezeti tulajdonságai minél inkább közelítsenek a természetes állapothoz. A feladat megoldásához többféle terapi kezelést alkalmaztak. A kezelések eredményeként sikerült elérni, hogy a projektterület egészének átlagában az idegenhonos fajok 90–95%-át eltávolították, ezzel az egyik legfontosabb veszélyeztető tényező hatását sikerült nagyon jelentősen csökkenteni.

A most zárult LIFE-Természet program megvalósítása során több kutatási munka is lezajlott. Ezek közül egyesek a terület jobb megismerését segítették elő, mások szerepe az előbbi mellett a projektben végrehajtott természetvédelmi kezelések hatásának nyomon követése volt.

Az utóbbi vizsgálatok közé a változásait rögzítő, ismétlődő felmérés és az ízeltlábú fauna egyes elemeinek változását nyomon követő kutatás tartozik. Az öt éven át (2006–2011) végzett botanikai kutatások megmutatták, hogy a nagykőrösi erdő természetvédelmi kezelése nyomán egyre-másra tűnnek elő a 70–80 éve elveszettnek hitt vagy ezen a területen még meg nem talált fajok. Ilyenek például a botanikusok szívét megdobogtató, az Alföldön unikális szárazerdei és erdőssztyepp fajok, mint a csepleszmegegy, a bugás veronika vagy az ostorménbangita.

A Nagykőrös környékén megmaradt erdőssztyepp állományokban a talajvízszint csökkenése ellenére a vad által nehezebben megközelíthető helyeken napjainkban is látható egészséges, természetes tölgy újulat. Ezért a csemeték életben maradását jelentősen megnehezítő vadragás és disznótúrás negatív hatásainak csökkentése érdekében a projekt során nagy területekről kizárták a nagytestű növényevő állatokat.

A területen több mint 27 kilométernyi vadvédelmi kerítéssel és villanypásztorral több darabban összesen 261 hektárt kerítették be, ahonnan kilövessel, illetve vadkihajtással távolították el a dámok, őzek, vaddisznók zömét a helyi vadász-társaság és önkéntesek segítségével.

Natura 2000 fenntartási terv készítése

A korábbi kutatások adataira, illetve a LIFE program eredményeire támaszkodva folyamatban van a Nagykőrösi pusztai tölgyesek hosszú távú megőrzését célzó Natura 2000 fenntartási terv elkészítése. A terv elkészítésének része a minisztériumi jóváhagyás és az összes érintettel (erdőtulajdonosokkal, hatóságokkal stb.) történő egyeztetés annak érdekében, hogy az abban rögzített elveket és feladatokat mindenki megismerje, és lehetőség szerint egyetértés alakuljon ki. Bízom benne, hogy a terv megvalósítása olyan lesz, hogy példaként szolgálhat az ország más hasonló élőhelyeinek védelme esetében is.

Környezeti nevelés

A természet értékeiről, az erdő szépségéről bármennyit olvashatunk, mégis többet ér, ha a két szemünkkel látjuk, fülünkkel halljuk, orrunkkal beszívjuk illatát. Ezért épült a nagykőrösi Pálfája tanösvény és Pálfája Oktatóközpont, ahol a pusztai tölgyesek és homoki gyepek élővilágával ismerkedhetnek meg kicsik és nagyok.

Az erdő jövője

Felvetődhet a kérdés, hogy vajon mit nyert a természet, mit nyert az ember ezzel a pályázattal? A pályázat egyik legfontosabb eredménye, hogy a pusztai tölgyesek nagy része 90 évre a Nemzeti Park Igazgatóság kezelésébe került, így ott megszűnt a gazdasági célú fakitermelés.

A legértékesebb nagykőrösi erdőssztyepp területeken immár további 85 évig háborítatlanul növekedhetnek a tölgyfák, mert itt csak természetvédelmi célú beavatkozásokra, kutatási tevékenységre és az érdeklődők látogatására van lehetőség. A támogatásnak köszönhetően az erdő tulajdonosával sikerült partneri kapcsolatot kialakítani. A helyi védett, de régóta rendezetlen tulajdonviszonyú Strázsahegy pedig véglegesen a Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésébe kerülhetett.

Szalakóta

Dámszarvas

Mit tehetek én a Pálfája-erdőért?

Gondolataimban többször felvetődött, hogy mit tehetek én a számomra oly kedves erdőért. Sajnos az emberek többsége nincs abban a helyzetben, hogy a természeti környezetükre vonatkozó, jelentősnek nevezhető döntéseket hozzon. Annyit azonban valamennyien megtehetünk, hogy mindennapi életünk során odafigyelünk arra, hogy elkerüljük a környezetünk felesleges terhelését, és elősegítsük a természet megőrzését.

Az érdeklődési köröm, és ezen belül a számomra oly kedves erdő segített kiválasztani a továbbtanulásom irányát 8. osztályosan. Azért választottam az ásatthalmi Bedő Albert Erdészeti Technikum, Szakképző Iskola és Kollégiumot, hogy minél többet megtudjak az erdőkről, és végzett erdész-ként visszakérülhessek Nagykőrösre.

Ez az erdő mutatta meg nekem azt, hogy mi legyek majd felnőttként. Ha ez az erdő nem lenne, lehet, hogy nem is erdészeti iskolába járnék. Hiszen gyerekként a Pálfája nevelt fel engem, védelmezett és megnyugtató. És majdan én szeretném vigyázni, védelmezni ezt az erdőt, ha megtanulom ezt a páratlanul szép szakmát.

Egyik legfontosabb célkitűzésem a történelem során kipusztított erdőterületek egy részén újra erdőket létesíteni. Szeretném segíteni az erdő fennmaradását az idegen őshonos fajok eltávolításával. Szükség esetén újabb vadvédelmi kerítések építésével segíteném elő az őshonos fajok természetes felújulását. Más szakemberekkel közreműködve szeretném megakadályozni a talajvízszint további csökkenését. Bízom abban, hogy segítségével a Pálfája-erdő még hosszú évszázadokig fennmaradhat.

Turisztikai célú fejlesztés

Nagykőrös Város Önkormányzata sikeresen pályázott a VP6-19.2.1.-38.8.1.1-17 – *Helyi értékekre épülő turisztikai szolgáltatások fejlesztése: szálláshely szolgáltatások kialakítása, fejlesztése* című pályázati kiírásra.

„Pálfajai Oktatóközpont turisztikai szálláshely kialakítása” címmel nyújtotta be a város a pályázatát, melynek megvalósításához közel 19 millió forintot vissza nem térítendő támogatást sikerült elnyernünk, könnyűszerkezetes épületből kialakított szálláshelyek (24 férőhelyes) létrehozására. A napról napra egyre hangulatosabbá váló erdei szálláshelyeket személyesen tekintette meg dr. Czira Szabolcs polgármester, aki a helyszínen egyeztetett Vozárné Ragó Ildikóval, a KÖVA-KOM Nonprofit Zrt. vezérigazgatójával. A kivitelezés nagyon jó ütemben halad, a terveknek megfelelően 50%-os a készenlét, jelenleg az elektromos hálózat kiépítése van folyamatban.

Köszönetnyilvánítás

A fotókat a nagykőrösi Utasi Gabriellától kaptam, akinek nagyon szépen köszönöm a segítségét. Köszönettel tartozom még felkészítő tanárainknak, Andrési Pál tanár úrnak és Andrésiné dr. Ambrus Ildikó igazgatónőnek, hogy hozzájárultak segítségükkel a projektmunkámhoz.

Fotó: Utasi Gabriella

Felhasznált internetes források

Pusztai tölgyesek – <http://www.pusztaitolgyesek.hu>
 Nagykőrös Önkormányzata – <https://www.nagykoros.hu>, <https://www.kozerdeku.nagykoros.hu/index.php?t=24>
 Aszálymonitoring- <https://aszalymonitoring.vizugy.hu>
 Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatósága- <https://www.dunaiopoly.hu>
 Natura 2000- <https://natura.2000.hu>
 WWF Magyarország- <https://wwf.hu>
 LIFE pályázat- <https://lifepalyazatok.eu>
 Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium – <https://hu.wikipedia.org>

Denevéreket bemutató tájékoztató tábla a Pálfája tanösvényen

2024-ben a közösleges bükk volt az Év fája. A tavalyi év végén megjelent bükk monográfiának is köszönhetően, változatos témakörökben bővelkedően, számos kézirat anyag született, melyeket terjedelmi okok miatt folytatólagosan, még az idei első két lapszámban adunk közre. Reméljük, hogy a 2025. év fája, a korai juhar esetében is hasonlóan gazdag cikksorozatot jelentethetünk meg folyóiratunk hasábjain.

A bükk xilofág gombái

Siller Irén¹

A bükkfa az egyik gombákban leggazdagabb fafaj, amelynek élő és elhalt faanyagát különböző gombafajok hasznosítják. A xilofág gombák, amelyek az élő vagy elhalt fán élnek, a gombavilág egy különleges és érdekes ökológiai csoportját alkotják. Bükkös-einkben nagy számban fordulnak elő ilyen fajok, s ezek sokszor nemcsak nyáron, hanem a gombaszegény téli hónapokban is megfigyelhetők.

A xilofág gombák az erdei ökoszisztémákban a faanyag lebontásának kulcsfontosságú szervezetei. A fák egész életciklusa és az erdő anyagforgalma szorosan kapcsolódik a gombák aktivitásához. A xilofág gombák jól jellemezhetők a holtfával kapcsolatos igényeik, a környezeti feltételek, a korhadási fázisokhoz való kötődésük alapján.

¹ mikológus, egyetemi docens, ÁOTE

Bükkös papsapkagomba (*Gyromitra parva*)

E gombák rendszertani helyzetük és életmódjuk szerint is változatosak. A termőtesteik megjelenése viszont sokszor az évszakhoz kötődik.

A tömlősgombák között a szabad szemmel alig látható csészegombáktól kezdve a feltűnő megjelenésű papsapkagombákig sok-sok faj előfordul. A citromsárga facsészegomba (*Calycina citrina*) élénksárga, apró csészéit gyakran láthatjuk letört és kéregmentes bükkgallyakon, -ágakon. A rövidtönkű csészegomba (*Peziza micropus*) egyike a faanyagkorhadás végső állapotában megjelenő fajoknak. A morzsalékony, felpuhult bükkfatörzseken az általa okozott fehérkorhadás maradványai is gyakran jól felismerhetők. Nyáron és ősszel találjuk elsősorban az erősen korhadt fatörzseken.

A nagyobb termőtestet képező tömlősgombákhoz tartozik a püspöksüveg (*Gyromitra infula*) és a bükkös papsapkagomba (*G. parva*). Míg az első faj hegyes, csúcsos süvegű termőtestet fejleszt, addig a második tárcsa vagy valamelyest csésze alakú termőtestéről ismerhető fel.

A bükk-koronggomba (*Neobulgaria pura*) termőestei korong formájúak, zselatinszerű, húsos állagúak, és a korongok felszínén található a termőréteg, amely a tömlőspórákat termeli. Az erdők belsejében, különösen bükkös er-

Aranyos rezgőgomba (*Tremella mesenterica*)

deinkben terem. Meglehetősen feltűnő gomba, mivel nagy számban jelenik meg a földön fekvő ágakon, gallyakon, fatörzseken, fakérgen. Tipikus kéregbontó gomba, amely a kidőlés vagy lehullás után elég korán jelenik meg. Gyakran együtt nő a vörös ribacs-gombával (*Hypoxylon fragiforme*). Ha a kéreg berepedezik és lehullik, vele együtt a gomba is eltűnik. A bükkön kívül más lombos fafajokon nem gyakori.

A hússzínű kocsonyásgomba (*Ascocoryne sarcoides*) a leggyakoribb kocsonyásgombafaj, amelynek perfekt alakja vörösesibolyás korong alakú apotéciummokkal képződik. Ezek mellett gyakran ott nőnek velük együtt a gomba imperfekt, konídiumokat képező formái, amelyek piszkos ibolyaszínű, ráncos-lebenyes csoportokat alkotnak.

A faj rokona az őszi kocsonyagomba (*Ascocoryne cylichnium*). Lila, lilásbarbarna lebenyes termőteste eléri a 2 cm átmérőt is. Mindkét faj gyakori korhadó törzseken, ágakon. Utóbbi főleg bükkön nő, és a faanyag előrehaladottabb korhadási fázisában jelenik meg, mint az előző faj. Nyár végén, ősszel, tél elején található.

A bazídiumosgombák között is előfordulnak kocsonyás, zselatinszerű termőtestet képező, bizzar megjelenésű fajok. Ilyen pl. az aranyos rezgőgomba (*Tremella mesenterica*). A Tremellák gömbölyű bazídiumait a válaszfalak mélyen az alapjukig elválasztják, ezért 4 sejttűek. Az aranyos rezgőgomba termőestei agyvelőszerűen tekervényesek, öregedve szabálytalanul lebenyes-

sé válnak. A ráncok felszíne sima, színe sápadt aranyárga, ritkábban áttetszően fehér. A gomba késő ősszel és télen nő, de nedves időben nyáron is előfordul. Bár elhalt vagy még álló lombos fán (elsősorban bükkön, fűzön, kőrisen, gyertyánon, majd tölgyeken), lehullott ágakon, vékony gallyakon képez termőtestet, életmódját tekintve mikoparazita. Terülőgombák (*Peniophora* spp.) hifáit parazitálja. Megszáradt termőtestei nedves időben újra felélednek. Szélesen elterjedt, közönséges faj.

A tüskés termőrétegű bazídiumosgombák szépséges képviselői a petrezselyemgomba (*Hericium coralloides*), a süngomba (*H. erinaceus*), a tüskés sörénygomba (*H. cirrhatum*) és a törékeny jégcsapgomba (*Dentipellis fragilis*). Mindegyik a nagyméretű, korhadó, holt faanyaghoz kötődik. A petrezselyemgomba gyakran nagy csoportokban nő ki a hatalmas, kidőlt bükkök törzsén, amivel az erdőjárókat igen megörvendezteti. „Itt fekszik egy fa, és virágzik” – mondhatnánk az ilyen tömeges növekedést látva. Ősszel, késő ősszel terem. Európában mindenütt ritka, erősen veszélyeztetett faj.

Gyantás kérgestapló (*Ischnoderma resinolum*)

A süngomba és a tüskés sörénygomba ma már törvényileg védett fajok. Mindkettő gyenge nekrotrof parazita, termőtesteik gyakran a még élő fa repedéseiből, üregeiből, sebeiből nőnek ki. A törékeny jégcsapgomba elterülő termőtestű, borszerűen vékony alapján fehér, tüskés termőréteg csüng. Álló csonkokon vagy fekvő, hatalmas fatörzsek oldalán, alsó részén nő. Európában e két faj is mindenütt ritka, ezért veszélyeztetett.

A likacsos termőrétegű taplógombák között csupán néhány agresszív, nekrotrof fajt találunk a bükkfa károsítói között. Annál nagyobb a lebontó szaprotrófok száma. A tő- és törzskorhasztó gombák főképpen a szél által terjesztett spóráik segítségével fertőzik meg a fatörzseket, azok sebzéseiben, ágcsomjain

keresztül. Az élő bükkfákat megtámadó bükkfatapló (*Fomes fomentarius*) évelő faj, s a bükkfa pusztulása után is évekig tovább nő a holt faanyagban. Gyengültségi és sebzésszerűen az öreg, sérült vagy a fiatal alászorult egyedek törzsein, Közép-Európában főleg bükkön.

Az elpusztult álló vagy fekvő fatörzseken, ágakon még évekig szaprobiontként tovább él. Gyorsan bontja a faanyagot, és fehér korhasztást okoz. Spóráival behatol a sebekbe és letört ágakon keresztül a kéregbe, majd a faanyagba. A még lombos, nagy bükkök, amelyeknek törzsét a bükkfatapló évekig ellepi, képesek hirtelen, teljesen összeomlani. Ilyenkor csak a több méter magas törzs csonkjai maradnak állva. A gombát a régi időkben tűz gyújtására és szállítására használták, napjainkban Erdélyben, Korondon a nemezserű belső részéből különböző használati és dísz tárgyakat (pl. kalapokat, terítőket, táskákat) készítenek. Kínában hagyományosan orvoslásra használják. (Lásd következő cikkünket – a szerk.)

Védett évelő taplófajunk a rézvörös lakkostapló (*Ganoderma pfeifferi*), amely az előző fajhoz hasonlóan nekrotrof parazitaként a pusztuló, idős bükkön él. Termőteste felületét gyantaszerű anyag vonja be, amiről a nemzetség a nevét is kapta. Legtöbbször a fatörzsek lábánál jelenik meg, az erősen sérült, halódó fák esetleg magasabban is megtalálható. Európában ritka vagy nagyon ritka, főleg szubatlantikus elterjedésű.

A nemzetség másik nagytermetű, évelő taplófaja a deres tapló (*Ganoderma applanatum*), amelynek felszíne szintén kemény, kéreggel bevont és koncentrikusan barázdás. Termőteste félkör alakú, lapos, de csak néhány centiméteres vastagságú. Alul, a csöves termőrétegében gyakran csecsszerű képződmények láthatók, melyek rovarlárvák hajlékai. Nyáron és ősszel, a spóraérés idején, hihetetlen mennyiségű fahéjbarna spóraport szór széllel a környezetében és a kalap felszínére. Feltehetőleg innen származik a faj neve, a deres kifejezés is. Közép-Európában lombdőlőkben, különösen bükkösökben mindenütt gyakori, ahol rendszeresen a fatuskókat, fatörzseket lepi el. Az erdőkön kívül gyakori parkokban, kertekben, utcai sorfákon és csaknem minden őshonos lombosfa-nemzetség fájain, néha tülevelűeken is előfordul.

Bár a szegett tapló (*Fomitopsis pinicola*) gyakrabban él vagy elhalt tülevelűeken (főként lucon) nő, ritkábban,

megfelelő tengerszint feletti magasságokban lombos fákban, így bükkön is előfordul. Feltűnő színezetű, évelő faj.

A gyökér- és tőkorhasztók esetében a fertőzés a talajból indul ki a gyökerek mentén. A gyökér- és tőkorhasztó gombák tipikus képviselője az óriás bokros-gomba (*Meripilus giganteus*). Joggal viseli ezt a nevet, mivel kb. 30–40 cm széles, csoportos termőtestet képez, de néha elérheti az egy méter szélességet és 50–70 kg-ot is. Erős, gyökerező tönkből fejlődik ki a több legyező vagy nyelv alakú kalapja. Likacsai nyomásra feketednek. Elhalt fatörzsek lábánál találjuk, de öreg fák gyökerein keresztül gyengültségi parazitaként is fellép. Az általa megtámadott idős fák gyakran „tányérostól” kidőlnek. Elsősorban bükkön és tölgyön, ill. más lombos fákban, olykor tülevelűeken is megjelenik. Míg korábban gyakori faj volt, napjainkban egyre ritkábban találkozhatunk vele az öreg fák hiánya miatt.

Bükk-rozsdástapló (*Mensularia nodosa*)

Az egyéves szaprotróf fajok közül jellegzetes, puha hússú taplófajunk a gyantás kérgestapló (*Ischnoderma resinolum*). A fejlődő termőtestek puhák, lédúsak, és gyakran vörösvörös cseppeket választanak ki. Idővel megkeményednek, és vörösesbarna felszínük alatt gyantas réteget képeznek, amely a keresztmetszetben fekete vonalként ismerhető fel. Elhalt lombos fákban, főleg bükkön nő, nem gyakori faj. Gyakran érezhető áizsillatot áraszt.

A bükk további törzskorhasztói a *Mensularia*, a *Ceriporus* és az *Rigidoporus* nemzetségek fajai.

A bükkfa-rozsdástapló (*Mensularia nodosa*) az elpusztult fatörzseken ké-

pez nagy telepeket. Egyéves termőteste a reszupinátustól a gumós, apró kalapocskáig változik. Apró (1–2-cm széles és 2 cm vastag) kalapocskái pata alakúak és keresztmetszetben háromszögletűek. A kalapok felszíne rozsdásbarna, barna, széle sárgás. Pórusfelszíne fahéjszínű, rozsdásbarna, a pórusok szögletesek, megnyúltak vagy felhasadozók. Növekedésére jellemző, hogy gyakran 20–40 cm hosszan is lefutó a termőrétege. Ráeső fényben ezüstösen csillog. Nekrotróf parazita, fehérkorhasztó. Mindenütt követi a bükköt, ahol nem túl fiatal bükkerdőkben vagy elegyes erdőkben terem, de jegyezték juharról, égerről, nyírről és gyertyánról is az előfordulását. Kidőlt fatörzsek, ágak korhadásának középső (optimális) fázisában, nyári hónapokban jelenik meg élő és elhalt bükkötörzseken, -tuskókon. Nem kifejezetten ritka, de a bükkösök gyérülésével veszélyeztetett faj.

Nekrotróf parazita a pisztrícigomba (*Cerioporus squamosus*) is, amely, annak pusztulása után is, sokáig együtt él a gazdafájával. Fiatalon a gombagyűtők előszeretettel fogyasztják, kellemes íze és szaga miatt. A bükk mellett számos lombos fán – legyengült, idős fákön városi környezetben is – előfordul.

Nyálkás gyökeresfűlőke (*Hymenopellis radicata*)

A lépcsőzetes kéreggomba (*Rigidoporus populinus*) nem ritkán a bükkök napégette, felrepedt törzsén növekszik mint nekrotróf. Leggyakrabban hegyvidéki környezetben, juharon és bükkön található, többéves faj. Nevét az egymás fölött növekvő kalapokról kapta, amelyek szürkések, halványbarnásak, igen szűk, szabad szemmel alig látható pórusúak. A gomba húsa rendkívül kemény, fás állagú.

A hanyattfekvő egyrétűtapló (*Podofomes mollis*) egyéves, szaprotróf, fehérkorhasztó faj. Nevét a hosszan megnyúlt termőrétegről kapta, amely fehéres-

Őztapló (*Trametopsis cervina*)

vagy barnásszürke, fogacskás, labirintusos. Feketésbarna, vékony kalapocskái alig emelkednek ki a szubsztrátumából. A nemezes kalaphőre alatti fekete határvonal fontos határozóbélyeg. Főleg őszszel jelenik meg elhalt lombos fák, elsősorban bükkök valamelyest levegőben talajjal nem érintkező, légnedves helyeken elhelyezkedő ágain. Ritka faj.

Hasonlóan ritka a főleg bükkön növő őztapló (*Trametopsis cervina*), amely lapos, szalagszerűen összenőtt, halványbarnás termőtesteket képez, míg termőrétege krémszínű, világos, szögletes vagy labirintuszerű pórusokból áll. Közele rokonai a közönséges, lombos fákön gyakori elterjedésű lepketapló (*Trametes versicolor*), borostás egyrétűtapló (*T. hirsuta*), valamint púpos egyrétűtapló (*T. gibbosa*). Hozzájuk hasonló a szürke egyrétűtapló (*Cerrena unicolor*), amelynek kalapja szürke, de algáktól gyakran zöldes lehet. Pórusai fogazottak, megnyúltak, szürkések. Lombos fákön, így bükkön is gyakori.

A cinóbertapló (*Pycnoporus cinabarinus*) feltűnő szépségű gomba, amely színével messziről magára tereli a figyelmet. Közepes méretű (3–10 cm-es) kalapjai félkör vagy nyelv alakúak, oldalt állók, cinóbervörösek. Felszíne finoman szőrös, majd később csupasz. Termőrétege, húsa is a kalaphoz hasonló. Pórusai kerekded-szögletesek, néha kissé megnyúltak is lehetnek. Elhalt lombos fákön (madárcseresznyén, tölgyön, bükkön) nő, mindig kissé nyitott, benapozott, lékszerű helyzetben. Termőtestét nyáron, ősszel növeszti. Az aljzatát is vöröstre színezi. Egyéves, szaprobionta, fehérkorhasztó. Ritka faj. A nemzetségnek főleg a trópusokon vannak képviselői, melyek hozzá hasonlóan feltűnő színűek.

Más fajok [pl. lilás réteggomba (*Chondrostereum purpureum*), borostás réteggomba (*Stereum hirsutum*), bársonyos réteggomba (*S. subtomentosum*)], a faanyagtermelést szolgáló erdőkben elterjedve, a vékony, lehullott ágakon, gallyakon képeznek termőtestet. Életciklusuk döntő hányadát szaprotrófként töltik, de aktív micéliumukat kimutatták még élő fák kambiumából is, ahol, kifejezetten kambiumbontókként, parazita életmódot folytattak.

A kalapos gombák közül a bükkhöz kötődő, a bükk elterjedési területét követő fajok a galléros fűlőke (*Mucidula mucida*), a sötétbarna szegfűgomba (*Mycenitis alliaceus*) és a nyálkás gyökeresfűlőke (*Hymenopellis radicata*). Az utóbbi faj mélyen gyökerező tönkje elvékonyodik, és eléri a fák gyökeréig.

A galléros fűlőkéhez hasonlóan micéliumstrángokkal terjeszti magát a talajon eltemetett vagy erősen korhadott faanyagban a széleslemezű fűlőke (*Megacollybia platyphylla*). Lemezei szélesek, ritkán állók.

Fatuskókon és fatörzseken is egyaránt nagy mennyiségben terem az ízletes tuskógomba (*Kuehneromyces mutabilis*) és a gyűrűs tuskógomba (*Armillaria mellea*). A nem ehető fajok közül tömeges produkciójúak a tőkegombafajok (*Pholiota adiposa*, *P. squarrosa*).

A bükkfákön számtalan kígyógomba terem. Gyakori a rózsáslemezű kígyógomba (*Mycena galericulata*). Kicsiny, harang alakú kalapjai világosbarnák, lemezei idősödve rózsás árnyalatúak lesznek. Csoportos növekedés jellemzi. Sérülésre tejnedvet ereszt a vérző kígyógomba (*Mycena haematopus*), valamint a sárgatejű kígyógomba (*M. crocata*).

Az erősen korhadt állapotú fatörzsek különleges, ritka csengettyűgombafajai a pelyhes csengettyűgomba (*Pluteus umbrosus*), az ereskalapú csengettyűgomba (*P. phlebophorus*) és a barnaeres csengettyűgomba (*P. thomsonii*).

Vérző kígyógomba (*Mycena haematopus*)

Egy korondi taplászdinasztia

A taplászát a taplógombák begyűjtésével és feldolgozásával való foglalatosság. Mint foglalkozás, a történelmi Magyarország területén, a Székelyföld kevésbé kihasznált havasi erdei (leginkább bükkösei) mentén terjedt el. „Fő fészke” Korond, innen terjedt át Farkaslakára, Székelyudvarhelyre és Csíksomlyóra. A Felvidéken is folyt taplászát, de ez külföldi behatás alatt állt. Külföldön Thüringiában (Németország), Alsó- és Felső-Ausztriában terjedt el a taplászátnak az őserdők pusztulásával mindjobban háttérbe szoruló háziipara – írja Radványi Antal 1912-ben.

A tapasztalat mellett a taplászfejsze és a tarisznya a gyűjtés legfontosabb kellékei. A tarisznyát Bancza-zsáknak nevezik, mert a helyiek szerint Bancza Pál postás volt az első toplász (=taplász)

A mester egy kapitális termőtesttel. Az ilyen óriások akár több évtizedig is növekednek. Sajnos az ekkora gombák már ritkán jó minőségűek

Korondon a taplászát annyira a mindennapok része volt, hogy a népi költészetben is meg-megjelent. 1971-ben pedig még egy „tematikus” vers is született róla (*Farkas Gáspárné Vincze Piroska*: A taplóról). Nevezett hölgynek szép hangja volt, énekelni is szeretett, így a vers máig is ismert, énekelt változata is megszületett.

Máté Károly korondi taplászmasterrel 2023 szeptemberének legvégén, Gyula-Városerdőn, a „Muzsikál az erdő a Körösök völgyében” rendezvényén találkoztunk először személyesen. Már ott megbeszéltük, hogy alkalomadtán felkeressük Korondon, hogy egy csipetnyivel többet láthassunk, tanulhassunk ebből a kihálófélben lévő érdekes foglalkozásból. Erre a látogatásra egy év múltán, 2024 októberében került sor. Az élvezetes, elmaradhatatlan székely pálinkával és különféle medvetörténetekkel színezett alapfokú taplászati tanfolyam során készített hangfelvétel alapján jegyeztük le az alábbiakat. Irodalmi források felhasználásával a vele és fiával folytatott beszélgetés anyagát néhol kiegészítettük, illetve szükség esetén magyaráztuk.

Felmenőim – ameddig vissza tudom követni – juhászok voltak. Tavasztól ősziig a juhokkal bajlódtak, télidőben pedig taplászak. Egykoron 300 család megélhetését biztosította kisebb-nagyobb részben a taplászát. Az ezredfordulón még mintegy 70, manapság már alig 5 család foglalkozik vele. Mára az egész világon szinte kizárólag Korondra szorult vissza ez a tevékenység.

A bükkfatapló (*Fomes fomentarius*) a fő alapanyag. Igazából csak ennek a trámáját lehet rendszeren nyújtani. Itt, Erdélyben bükkfabáronynak hívják, mivel trámája báronyos tapintású, és ilyen hatásúak a belőle készült termékek is. Ez a gomba sokféle lombos fafajon előfordul, de leggyakrabban idős bükkösökben találjuk tömegesen.

A tráma (termőrétegtartó) a bazídiumos gombák termőtestén kialakuló egysejtű termőréteget (himénium) viselő vázat jelent. Tulajdonképpen a gomba „húsának” is tekinthetjük. Megjelenése alapvető jelentőségű a gombák azonosításában, mivel magának a termőrétegnek a szerkezete/felépítése nem látható szabad szemmel, a trámáé viszont igen. A tráma főbb típusai: sima, ráncos, csapos, lemez, csöves, illetve ezek átmeneti formái.

A deres tapló (*Ganoderma applanatum*) kisebb mértékben szintén nyújtható, de ebből is, ahogyan a szegett taplóból (*Fomitopsis pinicola*) és a nyírfataplóból (*Piptoporus betulinus*) is, inkább csak díszítőelemek készülnek. Nagyon kedveljük a havasi gyopárt, a nyírfatapló fehér húsából az igazira hajazó nagyon szép virágokat lehet készíteni.

A bükkfatapló termőtesteit 2000 m feletti magasságban is meg lehet találni, de a legjobb gyűjtőhelyek 1000–1500 m között találhatók. A gomba október végéig, november elejéig nő, így legjobb őszi begyűjteni. A begyűjtött taplók feldolgozhatósága függ az időjárástól. Csapadékosabb években puhább, szárazságban viszont keményebb a tráma. Ugyan a nagyméretű termőtestek lennének a legjobbak, de ezek nem mindig egészségesek, így sokszor nem, vagy csak részben lehet őket használni. A kiváló minőségű gombáért sokszor nagyon messzire kell menni. Legjobb „tapló-termőhelyek” az idős bükkösök, ahol sok van a kidőlt és lábon elhalt nagy fákból.

Ha hosszabb ideig tároljuk a taplókat, akkor levendulacsokrokat rakunk közéjük, azok távol tartják a termőtestekbe petézni szándékozó rovarokat. Egyébként a rovarokra figyelni kell, mert itt a műhelyben is képesek porrá rágni a termőtesteket.

Általában a *Rhopalodontus perforatus* és a *Cistaplószúk*, valamint a bordás taplóbogár (*Bolitophagus reticulatus*) lehetnek a leggyakoribb tettesek.

A begyűjtött taplókat két hétig zsákban vagy egy zárt ládában tartjuk. Ennek a célja a füllesztés. Ezalatt a rovarlárvák elpusztulnak, a tráma „beérik” (megpuhul). Ha nagyon száraz a termőtest (ez általában a nyári gyűjtés esetén jellemző), akkor megmunkálás előtt be kell áztatni.

A feldolgozás szerszámai

Régebben, egyes helyeken a puhításnak más módját is alkalmazták. A megtisztított, korongokra vágott termőtestet salétromból, sziksóból és hamuzsírból kevert „abárló lúgban” áztatták több hétig. Majd szárítás után fakalapáccsal vagy sulyokkal nyújtották és verték puhára a korongokat.

A jól kiszáritott taplók egyébként nagyon hosszú ideig, akár évtizedekig is tárolhatók. Ez segít átvészelni azokat az éveket, amikor az erdőben nem jó a „termés”.

Ha a termőtest kellően megpuhult, akkor „lekérgezzük” (a termőtest felső részén lévő keményebb, kitines réteg eltávolítása). Igyekezzünk minél vékonyabb rétegekben végezni ezt, hogy a lehető legkevesebb anyagot veszítsük. Utána kipucoljuk, kivágjuk az esetleges rovarjáratokat vagy a termőtestbe belenőtt növényi részeket, a fás részeket onnan, ahol a gomba ízesült a fatörzsszel.

A feldolgozás fő eszközei a sarló formájú kés, a fasulyok és a fakalapács. A sarlót természetesen rendszeresen kell élezni, életlenül nem sok haszna van. Élesen viszont elég veszélyes is lehet. Ezért ittasan sem szabad használni, meg akkor sem, ha összevesztél az asszonnyal. Néhanyszor el kell vágni az ember kezét, amíg ezt megtanulja...

A trámát vékonyra nyújtjuk, azután leggyakrabban sapkát, kalapot, táskákat, tarisnyákat, fali és asztali díszeket, illetve egyéb kisebb tárgyakat készítünk belőle. A sapkákat „csutakokon” (megfelelő méretre és alakra faragott faminta) formázzuk meg. A nagyobb darabokat szükség esetén ragasztással illesztjük össze.

Szász Domokos, egykori korondi polgármester volt az első, aki angliai megrendelésre taplónyakkendőket is készített.

A különféle díszítéseket faminták és vasaló segítségével készítjük. A nyomtatódíszek némelyike nagyszüleimtől vagy dédszüleimtől származik, azaz lehetnek vagy 100 évesek. Az elkészült termékeket itt, Korondon mi magunk is árusítjuk, de nagyobb részük külföldön kel el.

Mi egyébre lehet használni még a taplókat?

A gyufák és az öngyújtók előtti világban a „hamuban főtt” taplót tűzgyújtásra is használták juhászok, erdei munkások, vadászok. A kovakövön acéllal szikrát csiholtak. Ez a száraz taplón lángra kapott, és már volt is tűz. Egyszerűen hangzik, de persze azért ezt egy ideig gyakorolni kell...

A híres-neves Jégember, a bő 5000 évvel ezelőtt élt és 1991-ben az Alpokban megtalált Ötzi tarisnyájában kovakövet és bükkapló termőtestet is találtak, ami arra utal, hogy már ő is ismerte és alkalmazta is ezt a tűzgyújtási módot. Egyébként a főleg fűzekben termő parázstapló (*Phellinus igniarius*) magyar és tudományos neve is utal arra, hogy mire is használták. A gyufa 1836-os szabadalmaztatása után ez a tűzgyújtási mód fokozatosan háttérbe szorult, de vidéken még a 20. században is alkalmazták. A 19. században még fából készült hajók és csónakok illesztéseinek tömítésére is kelendő volt a taplógomba anyaga.

A múltban gyógyításra is alkalmazták, sokféle betegséget kezeltek vele. Egykoron kiterjedten használták vérzéscsillapításra. Ez a hatása vitathatatlan. Ha munka közben véletlenül elvágjuk a kezünket (mert hát a gyakorlat és az óvatosság ellenére és ilyen is megtörténik néha-néha), egy kis darab száraz tapló másodpercek alatt elállítja a vérzést. A háborúban a katonák előszeretettel vásárolták a taplóseleket, mert a vérzéscsillapítás mellett antibiotikus hatásuk is van.

Ezt a hatást egyébként napjainkban egyre több tudományos kutatás is igazolja. A gyógyászati alkalmazást egyébként a korábban már említett vers is megénekli: „Öregek a bükkfataplót / Gyógytaplónak nevezték, / S a frissen vágott sebeket / Gyorsan be is kötözték. / Nagyon hamar meggyógyultak / Tapló alatt a sebek, / Kötözésre, pipatűzre / Használták az öregek.”

Mindezekén túl, sok további gyógyhatásról is szól a fáma, de ezek nem mindig állják ki a tudományos bizonyítás rigorózus követelményeit. Ez persze nem feltétlenül jelenti azt, hogy a jövőben ne lennének feltárhatóak valóban létező pozitív hatások.

Öt év alatt 300 zsák taplól hulladékért 300 kg mézet kaptunk. A méhészek a megszáritott taplódarabokat füstölőkben használják, mert füstjük jól lecsillapítja a méheket. Egyébként szúnyogriasztónak is kiváló. Ha szabadtéren a tűzre dobunk néhány taplódarabkát, akkor a szúnyogok is békén hagynak bennünket.

A tráma tisztítása és felszeletelése éles sarlóval történik

Pubítás és nyújtás a több nemzedék által használt fasulyokkal

Károly szerint a taplófűst még a medvét is távol tartja. Ezt a megállapítást sem cáfolni, sem megerősíteni nincs módunkban.

Manapság az egyik jó bevételi forrást a kanadai és észak-európai mûleges horgászoknak köszönhetjük. A 6–7 mm-es vastagságúra nyújtott tráma lapokat kis, könnyűszerű bőrtokban a mûlegyek szárítására használják. Mivel a tapló nagyon jó vízelészívó, a mûlegyek nagyon gyorsan megszáradnak. Ez azért fontos, mert csak a száraz mûlég „pattog a vízen”, és csak az imitálja megfelelően a pisztrángok és a lazacok számára kívánatos vízfelszíni rovarokat. Magasak a minőségi elvárásaik, de eléggé jól is fizetnek.

Hogyan tovább, korondi taplászat?

Vannak tanítványaim, télen szívesen tanítom őket. Jó lenne, ha nem merülne feledésbe ez a szakma. Megjelent egy új könyv is, mert azért az is kell, hogy ezek a dolgok le is legyenek írva. Karcsi fiam folytatja a taplászatot, de az unokám még kicsi, nem tudni, hogy ő majd akarja-e. De azért, ha taplót gyűjtök az erdőben, minden alkalommal viszek neki egy kicsike taplócskát. Tapogassa, szagolgassa! Szokja csak a tapló illatát...

Csóka György, Hirka Anikó és Paulin Márton

SoE ERTI Erdővédelmi Osztály
(A képeket a szerzők készítették.)

Máté Károly és fia, ifj. Máté Károly a réges-régi, fából készült mintanyomóval

Irodalom

- Andrési R., Janik G., Fürjes-Mikó Á., Eötvös Cs. B. és Tuba K. 2018: A bükkfatapló [*Fomes fomentarius* (L. ex Fr.) Kickx.] bogárfaunisztikai vizsgálata Magyarországon. Erdészettudományi Közlemények 8(2): 71–82.
- Igmándy Z. 1991: A magyar erdők taplógombái. Akadémiai Kiadó, Budapest. 113 oldal.
- István L. és Szócs L. 2008: Taplómegmunkálás Korondon. Hargita Megyei Kulturális Központ. 127 oldal.
- Radányi A. 1912: A székelyföldi taplóipar. A „taplászat” monográfiája. Erdészeti Lapok 51(17): 700–710.

- Tuba K. és Kelemen G. 2024: 8.6. Kultúrtörténeti vonatkozások. In: Bartha D., Csóka Gy. és Mátyás Cs. (szerk.): A bükk és bükkösök Magyarországon. Soproni Egyetem Kiadó, Sopron. 458–476 pp.
- Tuba K. és Kelemen G. 2024: A bükk népi felhasználása és gasztronómiai vonatkozásai. Erdészeti Lapok 159(12): 548–551.
- Zsigmond Gy. 2024: A korondi toplászat – egy hungarikum képeskönyve. Tortoma Könyvkiadó, Barót. 88 oldal
- A YouTube csatornán „Egy ütet tapló” címmel egy rövid filmet is találunk Máté Károllyal.

Néhány elkészült termék

Megalakult az OEE Termőhelyfeltárási Szakosztálya

A hazai erdészeti termőhelyfeltárás egyik kiemelkedő időszaka az 1960-as évek és az 1970-es évek eleje volt. Ekkor alakult ki Babos Imre, Horváthné Proszta Sára, Járó Zoltán, Király László, Szodfridt István, Tóth Béla és munkatársaik munkája alapján a mai erdészeti termőhelyfeltárási rendszer, aminek lényegét több szakcikkben és könyvben foglalták össze. Ekkor kerültek be – mai nevén – az Országos Erdőállomány Adattár minden erdőrészletébe a termőhelyi adatok. Ez a munka lehetővé tette, hogy a gyakorlatban figyelembe vegyék a termőhelyi tényezőket, illetve elősegítette ezek értelmezését, pl. az erdőtelepítések során.

Az ekkor elvégzett munka a következő évtizedekre kissé háttérbe szorította a gyakorlati termőhelyfeltárást, ezt jól példázza, hogy az erdészeti talajtani laborok nagy része megszűnt, és kevés gyakorlati szakember maradt, aki kiemelten foglalkozott a termőhelyi kérdésekkel.

A 90-es évek végén a hazai erdők életében egyre nagyobb kihívásként jelent meg a termőhely megváltozásának kérdése. Először a talajvízszint csökkenése okozott drasztikus módosulást egy-egy erdőtümb termőhelyében, majd megjelent a klímaváltozás kérdése, amely már az összes hazai erdőt érintette, illetve érinti. Bár a gyakorló szakemberek és a kutatók folyamatosan jelezték a fenti problémákat, átfogó értékelésre csak később került sor.

A termőhelyi problémák előtérbe kerülését felismerve, mintegy kétéves előkészítés után, 2022-ben indult meg

a Soproni Egyetem Erdőmérnöki Karán a talajtani (erdészeti termőhelyfeltárási) szakmérnöki képzés, amelynek tananyaga az agráregyetemek által korábban megindított hasonló képzésre épült, de erdészeti vonatkozásokkal (pl. botanikai és klimatológiai ismeretek) egészült ki.

A szak hallgatói és oktatói az előadások, illetve a – fél országot átfogó – terepi gyakorlatok során folyamatosan szembesültek a termőhelyi problémákkal, illetve ezekre adandó megoldások kérdéseivel. A tapasztalatok, illetve ezek megvitatása nagyban hozzájárult a résztvevők ismereteinek bővítéséhez.

Mivel a szak első hallgatói 2024 nyarán sikeresen befejezték a tanulmányaikat, felmerült annak ötlete, hogy jó lenne folytatni a termőhelyfeltárással kapcsolatos szakmai tapasztalatcsere-t, valamilyen szervezett formában. A

gondolatot tett követte, és az Országos Erdészeti Egyesület vezetőségével való egyeztetés után – az egyesület alapszabályának megfelelően – 46 tag kezdeményezte a Termőhelyfeltárási Szakosztály megalapítását.

A Termőhelyfeltárási Szakosztály alakuló ülésére 2024. november 22-én került sor Visegrádon, az Erdei Művelődés Házában, 26 fő részvételével. A szakosztály tagjai az ország és az erdészeti ágazat minden területét (állami és magán-erdőgazdálkodók, természetvédelem, szakigazgatás, oktatás-kutatás) képviselték. A résztvevőket, a leendő szakosztály tagjait szép havas táj fogadta. Az alakuló ülésnek több fontos feladata volt: egyrészt meg kellett választani a szakosztály elnökségét, másrészt meg kellett fogalmazni a szakosztály céljait, illetve a 2025. évi munkatervét.

Az előzetes jelölések alapján a szakosztály elnökére, illetve titkárára egy-egy jelölés, ezen kívül két vezetőségi tagra érkezett szintén egy-egy jelölés. A titkos szavazáson a jelenlévők elnöknek Ősz Gusztávot (EGERERDŐ Zrt. erdőgazdálkodási és természetvédelmi vezérigazgató-helyettes, Eger), titkárnak Zagyvai Bencét (erdészeti szakirányító, Bernecebaráti), vezetőségi tagoknak Ősz Gábort (Agrárminisztérium, erdőtervező, Eger) és Váradi Csabát

Az alakuló ülés résztvevői az ülés második napjának reggelén

(Heves Vármegyei Kormányhivatal, erdőfelügyelő, Vác) választották meg.

A jelenlévők támogatták a Termőhelyfeltérési Szakosztály – már az alakulás kezdetekor megfogalmazott – alábbi céljait:

- Az erdészeti gyakorlati szakemberek támogatása erdőtelepítések, szerkezetátalakítások, termőhelyi változásokból adódó erdőszerkezet-romlások, erdőfelújítások kihívásainak kezelésében.
- A szakmai és jogi szabályozás gyorsan változó termőhelyi viszonyokhoz való alkalmazkodásának támogatása.
- Oktatás – kutatás támogatása (elsősorban a Soproni Egyetemen és az Erdészeti Tudományos Intézettel való együttműködés), eredményeinek megismertetése a szakmával, termőhelyfeltárással, termőhelyváltozással kapcsolatok ismeretek átadása, tanulmányutak szervezése, kiadványok megjelentetése, informatikai programok fejlesztése.
- Erdőterületek talajértékelése, elsősorban közvetlen termőhelyfeltérési útján.
- Szakmai lapokban és egyéb fórumokon rendszeres publikációk megjelentetése, tanulmányok rendszeres közzététele abból a célból, hogy a szakosztály tevékenységével, a szakosztály tagjainak problémafelvetéseivel, észrevételeivel, egy-egy szélsőséges helyzetre kialakított véleményével a szakmai társadalmat tájékoztassa.
- Az erdészeti hatóság termőhelyi adatbázisának megújítása (a meglévő adatok rendszerezése, az új adatok szisztematikus rögzítésének, digitalizálásának elősegítése), az adatok hozzáférhetővé tétele a szakemberek számára.
- A vízhez mint kiemelt jelentőségű termőhelyi tényezőhöz kapcsolódó célok:
 - gyakorlati vízmegtartási eljárások kidolgozása, fejlesztése, tesztelése,
 - a talajok vízszolgáltató képességére alapozott termőhelyfeltérési (talajfizikai adatbázis fejlesztése, felvehető vízkészlet vizsgálata, genetikai talajtípusok rendszerezése, célállományok tervezése) előmozdítása.

A kései órára nyúló alakuló ülés végén az új vezetőség irányításával a jelenlévők elkészítették a szakosztály 2025. évi munkatervét. Döntés született róla,

hogy legalább két ülést tartanak, terepi programmal egybekötve, illetve január közepéig megfogalmazzák a szakosztály tagsága által legfontosabbnak tartott problémákat, és azokra megoldási tervet készítenek a 2025. év első felében.

Az ülés második napján a frissen alakult szakosztály tagjai Pilisszántó határában tekintették meg a „Pilis Üzem mód” és „Pilis Lék” kísérleteket, amelyek a HUN-REN Ökológiai Kutatóközpont és a Pilisi Parkerdő Zrt. közös munkájával valósul meg. A kísérlet céljait és eredményeit, amit a korábban már megismerhettek az *Erdészeti Lapok* olvasói, Ódor Péter, a kísérlet vezetője mutatta be. Az Üzem mód kísérlet fő célja, hogy a vágásos és örök-erdő üzem mód eltérő kezeléseinek (lékvágás, tarvágás, hagyásfa csoport, bontóvágás) hatását vizsgálja az erdei termőhelyre, biodiverzitásra és felújulásra. A Pilis Lék kísérlet esetében már az örök-erdő üzem mód elveit követve különböző méretű és alakú lékek hatását vizsgálják hasonló változókra, kiemelve a kocsánytalan tölgy felújulásának kérdését.

A terület termőhelyi viszonyairól, illetve az avartakaróban és a talajban bekövetkező változásokról Bidló András beszélt a Soproni Egyetem Erdőmérnöki Karának képviselőjében, amely – sok más szervezet mellett – a kezdetektől részt vesz a kutatásban.

Az üzem mód kísérletben az avarviszonyok tekintetében az örök-erdő üzem mód kis területű lékjei, illetve alacsonyabb záródású állományai kedvezőbbek, mint a vágásos üzem mód nagy területű felújításai. A hagyásfacsoportok visszahagyásának nagy jelentősége van az avarviszonyok fenntartása szempontjából a vágásos üzem mód keretén belül, ugyanakkor ezen részekben a talaj gyorsabb kiszáradása miatt a felújulást gátolt lehet. A talajviszonyokat tekintve a mintaterületek szervesanyag-tartalma (beleértve a kontroll területeket is) különböző mértékben, de csökkenő tendenciát mutatott, az AL-oldható káliumtartama viszont nőtt. A talaj pH-ja a tarvágásokban és a lékekben kis mértékben emelkedett a lombavar arányának csökkenése miatt, a foszfortartalom viszont némileg csökkent.

A lék kísérlet előzetes eredményei alapján látható, hogy az avar mennyiségében, a kontrollhoz képest, a kis elnyújtott lékben volt a legkisebb az eltérés. A lékekben az avar kémhatása emelkedett a kontrollhoz képest. A talajokban a lék nyitása után négy évvel

még nem lehetett jelentős változást kimutatni, ami azt mutatja, hogy a lék nyitása nem okozott károsodást a talajban.

A frissen esett, mintegy 20 cm-es hóban a résztvevők megtekintették és megvitatták a területen kiásott két talajszelvény jellegzetességeit. A változatos alapkőzet (a területen található homokkő, mészkő és lösz, illetve ezek „keveréke” is), a viszonylag kedvező klimati-

Az egyik megtekintett talajszelvény

kus viszonyok, az északi kitettség és az erdőállomány hatására elsősorban agyagbemosódásos barna erdőtalajok alakultak ki a kísérleti területen.

A szelvényekben és a bemutatott laborvizsgálati eredményekben jól láthatók voltak a talajokban bekövetkező kilúgzási, agyagosodási és agyagvándorlási folyamatok. A kísérleti területen igen eltérő a termőréteg vastagsága, így megtalálhatók sziklakibúvások és mély termőrétegű részek is. Ez a változatosság azonban az állomány összetételében nem, csak a növekedésében jelenik meg.

A Termőhelyfeltérési Szakosztály várja további érdeklődők jelentkezését. Jelentkezni lehet a szakosztály titkárnál (zagyvai.bence@gmail.com). A szakosztály munkájáról igyekszünk folyamatosan beszámolni az *Erdészeti Lapok* hasábjain.

Bidló András alapító tag,
OEE Termőhelyfeltérési Szakosztály

„Erdő, erdő, erdő...”

2024. november 14–17-e között az OEE Erdészeti Erdei Iskola Szakosztálya Erdélyben tartotta kihelyezett szakosztályülését az Örökerdő Alapítvány szervező és támogató közreműködésével. Mintegy 50 egyesületi tag és erdőpedagógus, valamint 250 érdeklődő erdélyi pedagógus vett részt a november 16-án megrendezett első Kárpát-medencei Erdőpedagógiai Konferencián és Szemlén, amelynek Szentegyháza adott otthont. Az utóbbi évtizedekben a Szentegyháza környéki erdők a kizsákmányolás áldozatai lettek. A rendezetlen tulajdonviszonyok, valamint a határtalan emberi kapzsiság okozta ezt, de 2012 óta egy helyi egyesület jelentős eredményeket ért el az erdők megóvása terén. Ezt a paradigmaváltást jól érzékelteti, hogy most már egy erdei iskola létrehozásában gondolkodnak.

Erdélyben nincs hagyománya az erdei iskola törekvésnek. Magyarország viszont kiemelkedő erdei iskolai és ökológiai nevelésrendszert tudhat magáénak, ami miatt a konferencián, az azt követő börzén, a szakmai egyeztetéseken, valamint beszélgetéseken, a szakosztály tagjai segíteni tudtak jó gyakorlatokkal és mintákkal, tapasztalatok megosztásával az erdélyi kezdeményezések fejlesztésében.

Az Erdészeti Erdei Iskola Szakosztály tagsága november 15-én – az előző napi kiváló hangulatú közös kiutazás után – a Madarasi-Hargitára indult el

traktorokkal, ahol a helyi erdészek és szakemberek mellett *Kádár Tibor Sándor* erdőmérnök, az OEE Erdélyi Helyi Csoport elnöke és *dr. Macalik Kungunda* biológus, a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem oktatója mutatták meg az ott található növényzeti öveket: az elegyes erdőket váltó fenyveseket, illetve az alpesi tájakra jellemző borókás övezeteket.

Elmondták, hogy vannak még itt is kis fehér foltok, amelyek a „kárpáti őserdő” jellegét őrzik, és ahol közel 50 éve nem volt erdészeti beavatkozás.

A klímaváltozásnak köszönhetően a tölgy visszatérése tapasztalható. Kádár Tibor elmondta, hogy a természetes erdőben magas a biodiverzitás, jó az ellenálló képesség az abiotikus és biotikus károsításokkal (széltörések, rovarkár) szemben, fejlett a vízháztartás és az erózióvédelem, illetve jól működik a rekreációs funkciója is.

Nem szabad azonban elfeledni, hogy a közösség részére ezen területek az elmúlt évtizedekben elsősorban a megélhetést biztosították. A helyi erdészek célja, hogy a jövőben ne csak a gazdasági funkció (sajnos az elmúlt évtizedekben inkább koncepció nélküli rablógazdálkodás) határozza meg a kezelés szemléletét, hanem a védelmi és ökoturisztikai szempontokat is figyelembe vegyék.

Érezhető a szemléletváltás, hiszen a fűrészüzemek mellett egyre több a helyi turizmusból megélni kívánó, a természet adottságokra építeni akaró vállalkozás, mely nyomást tud gyakorolni a döntéshozókra a térség erdőhasználatával kapcsolatban.

A Madarasi-Hargita természetvédelmi terület, a Natura 2000 hálózat része, főként élőhelyvédelmi szempontból. Lucfenyvesei életteréről szolgálnak a magas hegyvidékre jellemző állatvilágnak, számos védett és jellegzetes fajnak.

Gál László, aki a nagyragadozók ökológiájának – és kiemelten a medvék – kutatójaként ismert, mutatott friss állati nyomokat az erdőben. Érdekes és különleges élmény volt a reggeli friss hóban medve- és hiúznyomot látni, medvekarmolás nyomait megfigyelni a fák törzsén. A Madarasi-Hargita csúcsáról – ahova már gyalog jutottunk fel – gyönyörű, havas kilátás nyílt a 20–25 km széles Hargita-fennsíkra, a Libán-tetőre, a Görgényi-havasokra, a Gyergyói-havasokra, a Hagymás-hegységre.

Délután a szakosztály meghívást kapott a Szentegyházi Gyermekfilharmónia (www.fili.ro) próbájára, ami hatalmas élmény volt a társaságnak. A 150

főss együtttest gyermekkórus és amatőr fúvós-, vonózenekar alkotja. 2024-ben jelölték őket a Prima Primissa díjra a Magyar Oktatás és Köznevelés kategóriában, ahol a közelmúltban kihirdetett eredmény alapján elnyerték a közönségszavak díját, ami szintén 20 millió forinttal jár.

A Gyermekfilharmónia rendszeresen szerepel Erdély kis- és nagyvárosaiban, mostanra már több mint ezer fellépésen vannak túl. Az összetartozás érzését

erősítette a közös ének is („Erdő, erdő, erdő...”), melyet a gyermekekkel közösen énekelt el az Erdei Iskola Szakosztály!

Immáron hetedik éve hagyománnyá vált az énekkarban, hogy május első szombatján facsemetéket ültetnek Szentegyháza külterületein, így idén már a körülbelül húszezredeik fát ültették el. A szakosztály megtekintette azt a területet is, amelyet a kanadai turnéjuk bevételéből vásároltak meg, és ahol erdőpedagógiai foglalkozásokat is szeretnének tartani a jövőben.

bevált magyarországi és hazai erdőpedagógiai módszerekről, gyógynövények és más erdei termények hasznosításáról, a pásztorkutyákról, valamint a medvekérdésről is.

Kádár Tibor Sándor, a konferencia főszervezője előadásában a jövő generációjának az erdővel kapcsolatos kihívásait mutatta be.

Romániában jelenleg 6,9 millió hektáros területet borítanak erdők, ezek közül a legkiterjedtebbek a bükkösök, amelyek az erdők 33,4%-át teszik ki, ezt követi a lucfenyő 22,9%-kal, majd

Elmer Tamás, az Országos Erdészeti Egyesület főtitkára az Egyesület szemléletformáló kezdeményezéseit mutatta be. Mesélt a magyarországi Minősített Erdei Iskola hálózatról, illetve arról is, hogy a hazai erdei iskolák csupán az elmúlt 10 évet nézve 716 777 gyermeket értek el.

Bemutatta az OEE célzott korcsoportoknak szóló, teljes oktatási palettát felvonultató edukációs programjait. Szó volt a *Hátizsákban az Erdő*, *Az Iskolában az Erdő*, *az Erdei iránytű* és az *Erdői Vándor Programról* is. Az Iskolában

A november 16-ai konferencián az Országos Erdészeti Egyesület előadói – *Elmer Tamás*, főtitkár és *Szabó Péter* szakosztályelnök – is bemutatták hazánk erdei iskolai rendszerét, módszereit. A magyarországi és az erdélyi szakemberek változatos témákon keresztül beszéltek az erdőpedagógiáról. Szó volt a romániai erdők múltbéli és jelenlegi állapotáról, statisztikákról, a közbirtokosságok helyzetéről, illetve

16,3%-kal a tölgyerdők, 15,2%-kal pedig a kemény lombosok.

Hargita megye területét 260 ezer hektáron borítják erdők. Elmondta, hogy az elmúlt évek kánikulái megmutatták, hogy a rendkívül jó szárazságtűrő növények is – mint például az akác – kiszáradhatnak, viszont a szürke tölgy idősebb példányai is tökéletes egészségnek örvendenek. Van remény, de több kutatásra lenne szükség.

az Erdő Program esetében – ahol bevitük az erdőt az iskolába az erdőpedagógus kollégák segítségével – ismertette a kérdőíves visszajelzéseket, amely alapján a program első ütemében résztvevő közintézmények 55,6%-a még nem járt erdei iskolában, de 31,3%-a egyeztetett erdőpedagógusainkkal a folytatásról, valamint 75%-uk tervezi, hogy vándortáborba vagy erdei iskolába vigye a gyermekeket.

Szabó Péter, az OEE Erdészeti Erdei Iskola Szakosztályának elnöke arról is beszélt, hogy mennyire eltávolodott a városi ember a minket körülvevő természeti értékektől, milyen nagyarányú a tudásvesztés, a tapasztalati hiányosság.

Az erdei iskolák céljaként kiemelte, fontos feladatuk, hogy kiszakítsák a megszokott környezetből a gyerekeket, és az erdőben, az erdőről tanítsa őket az erdész, az erdő titkait ismerő erdőpedagógus segítségével. Kitért arra is, hogy egy-egy játékos feladat segítségével olyan tudást lehet elültetni a gyermekek fejében, mely hatására a későbbiekben nyitottak lesznek olyan témák iránt, mint a felelős és fenntartható erdő- és vadgazdálkodás.

A természetes erőforrásokkal való felelős gazdálkodás a 21. század olyan feladata, melyet a jövő generációinak életbevágóan fontos megismernie. Előadásában bemutatta továbbá, hogy hogyan garantálható a különböző erdei iskolákban az infrastrukturális háttér színvonala, valamint az oktatás minősége.

Dr. Macalik Kunigunda szakmai érdeklődését alapvetően meghatározta gyermekkor, biológus édesapjával a család nagyon sok időt töltött a természetben. Ugyancsak meghatározó volt számára a rurális környezetben töltött idő, ahol megfigyelhette a falusi emberek természetközeli életét, a hagyományos tájhasználatot.

Később három gyermek édesanyjaként ismerte fel, hogy a környezetében élő emberek mennyire elszakadtak a természettől, és azóta környezeti nevelési tevékenységeket is folytat. Volt hallgatóival létrehozta a *Nature Education Community Center*-t (NECC), melynek keretében az ország különböző régiói-

ban tartanak foglalkozásokat, táborokat. Előadásában az ökoszisztéma-szolgáltatások egyik aspektusába: a természet által szolgáltatott ehető növények és gombák gyűjtésének, felhasználásának alapelveibe nyújtott betekintést, rávilágítva e tevékenység sokoldalú hasznosságára, feltárva ugyanakkor kockázatait is. A börzén pedig a résztvevők meg is kóstolhatták az erdei ehető növényeiből készített finomságait.

Dr. Szállassy Noémi, a kolozsvári BBTE Pszichológia és Neveléstudományi Karának oktatója, a Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet munkatársa, biológusa előadásában rávilágított az ember (gyermek) és természet kapcsolatára. Bemutatt néhány olyan kutatást, melynek témája a természetben eltöltött idő hatása volt a gyermeki fejlődésre. Ezt a személyes tapasztalatokból adódó jogyakorlatok követték, néhány ötletet felvillantva a hallgatók-

kal és a gyermekekkel folytatott munkáikból. Az előadás utolsó harmadában olyan foglalkozástervek készítéséről volt szó, melyekben a mese, a természet és a természetben való alkotás hármasa fonódik szervesen össze.

Dósa Elek Levente, a Pro Szent Anna Egyesület ügyvezetője, 2019 óta a Szent Anna-tó – Mohos-tőzezláp adminisztrációjának az igazgatója, előadásában a Szent Anna-tó – Mohos-tőzezláp Ököcentrumot mutatta be, mely 2025 nyarán nyílik, és ahova erdei iskolai foglalkozásokat is terveznek. Elmondta, hogy a Szent Anna-tó és a Mohos-tőzezláp népszerű turistalátványosságok, ahová látogatók ezrei érkeznek minden évben. A Pro Szent Anna Egyesület, felismerve a terület jelentőségét a jövő számára, egy olyan átfogó projektet valósít meg, amelynek fontos szerepe lesz a jövő generációk szemléletalkotásában.

Az előadások után közös ebéd, majd a börze következett, ahol 12 magyarországi, egy felvidéki erdei iskola, illetve két erdélyi természetismereti és ökológiai nevelési program mutatta be saját tapasztalatait és programjait. A pedagógusok, szakemberek konzultáltak, kapcsolatokat építettek. A konferencia a személyes tapasztalatcserére, hasznos tanácsok begyűjtésére is lehetőséget adott a partneri kapcsolatok alakítása mellett.

Az együttműködést folytatjuk! Köszönet az Örökerdő Alapítványnak és erdélyi vendéglátóinknak. További információk: erdeiiskola.com

Dr. Seres Szilvia kommunikációs munkatárs, OEE
Fotó: **Imecs Levente**

A Wagner Károly Erdészeti Szakkönyvtár 2024. évi beszámolója

Könyvtárunk 2024-ben sikeres évet zárt. Jelentős lépéseket tettünk az állománygyarapítás, -feltárás és az elvégzett feladatok közhírré tétele szempontjából is. Munkánkról a megszokott tagolásban szeretnénk számot adni a Lapok olvasóinak az alábbiak szerint.

Könyvtárleltár

A könyvtárban és a külső raktárban tárolt könyvvállomány felleltározása 2023-ban gyakorlatilag befejeződött. A munka a Periodikátárban található folyóiratok állományba vételével folytatódott, amivel a könyvtárleltár fontos, utolsó szakasza zárult le.

Ezzel párhuzamosan természetesen a 2024. évi hagyatékok, könyvajándékok leltárba vétele is zajlott. Ezen időszak alatt több mint 200 művel gyarapodott könyvtárunk. Mindezekkel együtt 2024 decemberében a könyvtár leltárba vett dokumentumállománya már eléri a *26 100 darabot*.

Az új beszerzések közül az alábbiakat érdemes kiemelni: dr. Páll Miklós hagyatéka ifj. Páll Miklós által adományozva, Wisnovszky Károly ajándéka, Ugron Ákos Gábor ajándéka, Greguss László Géza ajándéka, a Csanády család ajándéka (dr. Csanády Etele munkái), Andrésiné dr. Ambrus Ildikó ajándéka, Szőnyi János ajándéka (dr. Szőnyi László hagyatékának második része), Vissy Géza ajándéka, továbbá *Lett Béla*: Amit a számok mutatnak, *Speiring*: Sorbus domestica, Buch zum Album, *Gencsi Zoltán*: Guth rejtékadó erdeje, A bükk és a bükkösök Magyarországon, illetve *Stók Lajos*: Vadásztörténetek és helymegnevezések a Visk környéki Avas hegységből című művek. Hálásan köszönjük a könyvtárunkat gyarapító adományokat!

Ezzel párhuzamosan folytatódott a periodikátárban ömlesztve tárolt Országos Erdészeti Egyesületre vonatkozó leltári anyagok előrendszerezése, kronológikus sorrendbe rendezése, selejtezése.

Wagner Károly Digitális Szakkönyvtár 7. és 8. lépcső

A Digitális Szakkönyvtár 7. lépcsője sikeresen lezárult. Az elvégzett feladatok közül érdemes megemlíteni a szerverkapacitás bővítését 170 GB-ra. Így már biztonságosan elegendő tárterület áll a

rendelkezésünkre a következő, jelenleg is folyó 8. lépcsős anyagok tárolására is. Az időszzerű karbantartási munkákat és a szerver statisztikai számait is ellenőrizte az alvállalkozó.

A 7. lépcső lezárására és a 8. lépcső előkészítésére 2024 áprilisában projekt-egyeztetést tartottunk. A WKDK népszerűsítése érdekében áprilisban Facebook posztsorozatot indítottunk az Agrárminisztérium oldalán, amelynek tematikai alapjait és az összesen 10 rész nyers szöveges előkészítését a könyvtár végezte. A posztsorozat remekül illeszkedett az OEE honlapjához, és élénk érdeklődést váltott ki, az Indigo Communications Kft. színvonalas munkájának köszönhetően.

Végezetül, a 7. lépcső eredményeit összegezve elmondható, hogy több mint *25 000 oldal* került be az adatbázisunkba, teljesítve a szerződésben vállaltakat. Ez azt jelenti, hogy a 7. szakasz lezárását követően a Digitális Szakkönyvtár mindösszesen *1451 rekordot (művet) tartalmazott, ami 297 347 oldal* jelentett.

A 8. lépcső előkészítésére az OEE Elnökségi Ülésén felvetettük, hogy az *Erdészeti és Faipari Híradó* című erdész szakszervezeti lap számait is vonjuk be a digitalizálásba, annál is inkább, mert a lap jelentős korszakában dr. Király Pál szerkesztésében jelent meg, és számos cikkével volt fémjelezve. Ezek között rendkívül sok, az egyesületi élettel kap-

Három nap, három kis csoda

Bizonyára sokan és örömteli érdeklődéssel olvastak a 2024. decemberi lapban az Erdész Panteon bővítéséről. A beszámoló olvasása közben, Wass Albertre gondolva, eszembe jutott a jó 25 év előtti, erdészetünk szervezte erdélyi kör- és tanulmányút. Széleskörű ismeretekkel rendelkező, erdélyi származású vezetőnk előkészítő munkája után, kisbusszal jártuk végig a tervezett egyhetes utat.

A kis csodák közül sorrendben a második volt Wass Alberttel kapcsolatos. A harmadik nap végén, a szállásokra menet előtt, a helyi lelkész bemutatta a református templomot, beszélt a kis közösség lelki életéről, a szociális munkájukról stb. Az ismertetője végén, a szöszék előtti kis asztalkán álló díszes urnatartóhoz lépett... *(az akkori gondolataimat röviden összefoglaltam a Lapok 1999. szeptemberi számának 300. oldalán).*

Elszállásolásunk többnyire magánházaknál történt, ezért, az akkori vendégségi „gesztushoz” igazodva, kisebb ajándékokat: háztartási szereket, apróbb használati tárgyakat, csecsebecskéket is vittünk magunkkal. Az első este Tordán, középkorú házaspárnál, ketten szálltunk meg. Úgy tűnt, hogy ők talán kevésbé szorulnak háztartási szerekre. Egyebekkel azonban nem készültem, habár... Egy kis 'm' betűt formázó, közepesen értékes brossot is vittem, tetszetős dobozkájában, csak úgy, hátha ... A háziasszony: *Márta*, nagy örömmel fogadta.

És következett Csíkszereda, ha nem is ott szálltunk meg. Több csoporttal együtt sorakoztunk, a kegytemplomba és a legendás Mária-szoborhoz jutáshoz. Megilletődöttség hatott át. A kis emelvényre lépve néhány pillanatig a vigaszt érdemlőkre gondoltam, közöttük az ismerős szülőkre, akik az előző év végén, egy közszereplő okozta balesetben veszítették el a fiukat.

Átadva a helyet a következő látogatónak, kifelé indultam. Szemben velem az ismerős szülők vártak a szobor megtekintésére. Ők is a munkahelyük szervezte utazáson vettek részt.

Apatóczy István erdésztechnikus

csolatos hézagpótló jellegű tudósítás, híranyag, interjú kapott helyet. Az Elnökség jóváhagyásával és *Dudás Péter* korábbi szakszervezeti elnök segítségével megkaptuk a lap 30 évfolyamának 92 számát, aminek digitalizálása már folyik a 8. lépcső keretében.

Ezt követően az úgynevezett „Selmeci szekrények” átnézésével és az ott tárolt könyvek leválogatásával folytatódott és le is zárult a digitalizálásra szánt dokumentumok kiválasztása a vállalt 25 000 oldal erejéig. A dokumentumok digitalizálása folyamatos, és időarányosan folyik.

Az Országos Széchenyi Könyvtár munkatársával, *Fecz Ágnessel* többször is tartottunk megbeszélést annak a módszernek a kialakítására vonatkozóan, amivel menet közben kontrollálni tudjuk az 1991 előtt keletkezett, de a még teljesen szabadon nem digitalizálható (a szerző 70 évnel kevesebb ideje hunyt el, vagy ma is él) és közzétehető műveket. Ezek elkülönítése és közzététele a korábbiakhoz képest plusz feladatot jelent, amit az Unió vonatkozó előírásainak megfelelően kell elvégezni.

Tárgyév októberében újabb egyeztetést tartottunk a 8. lépcső aktuális feladatainak megbeszélésére és a 9. ütem előkészítésére.

Időközben az adatbázisba feltöltött állomány elérte a közel 1500 db dokumentumot és a 300 000 oldalt. Ezt meghírelendő 2024. november 20-án sikeres rendezvényt tartottunk mintegy 40 fő részvételével, amelyről részletes beszámolót tettünk közzé az *Erdészeti Lapokban*.

A Könyvtár működése

Az Országos Erdészeti Egyesület *Wagner Károly* Erdészeti Szakkönyvtárának működése a tárgyévben is folyamatos volt, átlagos látogatói létszám és rendezvényszám mellett.

A 2023. év könyvtári történéseiről készített cikk az *Erdészeti Lapok* 2024. évi márciusi számának 143. oldalán jelent meg.

Nagy öröm volt számunkra, hogy a *Wagner Károly* Alapítvány kuratóriumi ülését 2024. június 11-én a könyvtárban tartotta meg. A szakmai beszámolónk megtartásán túl igyekeztünk a kuratóriumi tagok számára bepillantást adni a könyvtár mindennapi életébe, és számukra gyűjteményünk legértékesebb és legérdekesebb darabjait is bemutatni.

A könyvtár tavalyi látogatói közül is szeretnénk kiemelni a *László Gyula* Gimnázium és Általános Iskola két végzős osztályának, a *European Forest*

Meeting tagjainak, a *Kaán Károly* Öko-klub tanulmányúti résztvevőinek és az OEE által kiírt cikkpályázat nyerteseinek látogatását a könyvtárban. A WKDK rendezvény résztvevőivel kiegészülve így csak a IV. negyedévben mintegy 150 fő vizitált könyvtárunkban.

Az Országos Erdészeti Egyesület akkori elnöke kezdeményezésére indítottuk el több mint 10 éve az *Erdész Panteon* az OEE honlapján. Tárgyév elején az *Erdész Panteon* 85 életrajzot tartalmazott. Az OEE elnökségének biztatására célul tűztük ki: idén elérnünk, hogy gyűjteményünk legalább 100 híres erdész életútját mutassa be az érdeklődőknek. Ezt sikerült elérnünk és az erről készített cikket az *Erdészeti Lapokban*, valamint az OEE honlapján tettük közzé.

A fentiek túlmenően könyvtárunk munkatársa részt vett az 1947-1980 közötti erdészeti üzemtervek digitalizálására indítandó projekt előkészítő egyeztetéseiben, továbbá az erdészeti sírkataszter aktualizálásának, kiegészítésének érdekében indított munkálatokban is.

A fentiek alapján azt reméljük, hogy könyvtárunk jó évet tudhat maga mögött, amihez a nyugodt munkakörülmények, a finanszírozás és a projektekben való külsős szakmai részvétel is biztosítva volt, köszönet érte az *Országos Erdészeti Egyesületnek*, a *Wagner Károly Alapítványnak*, támogatóinknak, kiemelten az *Agrárminisztériumnak*, valamint a könyvtárat adományokkal segítő tagtársainknak és az egyesületen kívüli hozzátartozóknak, könyvbarátoknak!

Kérjük tisztelt tagtársainkat, hogy továbbra is támogassák egyesületünk, könyvtárunk ügyét!

Dr. Sárvári János, a könyvtár őre
Fotó: **Nagy László**/Erdészeti Lapok

A Debrecen környéki csárdák nyomában

Az Országos Erdészeti Egyesület Szeniorok és Tiszteletbeli Tagok Tanácsa 2024. évi utolsó rendezvényét december 12-én tartotta, az Agrárminisztérium Erdőrendezési Főosztályának tanácstermében. Ahogy az lenni szokott, a termet a résztvevők teljes mértékben betöltötték.

Gencsi Zoltán tartott érdekes előadást a rendezvényen, a Debrecen környéki csárdák egyedi hely- és kultúrtörténeti vonatkozásairól

Dr. Szabó Sándor elnök köszöntötte a résztvevőket és különös tisztelettel a meghívott előadónkat, Gencsi Zoltánt, az OEE elnökségének tagját, a NYÍR-ERDŐ Zrt. munkatársát. Első napirendként előadást hallhattunk „Csárdák, korcsmák, csapszékek” címmel.

A téma lényegében kapcsolódik Gencsi Zoltánnak a szürke marháról tavaly megtartott előadásához. Egy biztos, hogy aki közülünk a hallottak után az országban utazva elhalad ezen régi intézmények mellett, netán be is tér egyikbe-másikba, a hely szellemének ismerőseként fog rátekinteni vagy felhőrpinteni itókáját.

Nagyszerű és élvezetes előadás volt. Hallhattunk a Debrecen környéki településrendszer kialakulásáról, az erődtemplomok szerepéről, arról, hogy a török hódoltság utáni élet újrakezdésében milyen szerepet játszottak a csárdák.

Megismerhettük a csárdák felépítését, cégereit, szerepüket a nyugat felé hajtott gulyák útján. Előadónk beszélt sok híres még meglévő, illetve már elpusztult objektumról. Külön fejezetet szentelt a csárdák gyakori vendégeinek, köztük Petőfi Sándornak, aki országjárása közben sok csárdában megfordult.

Mint a hely avatott ismerőjétől, részletes tájékoztatást kaphattunk a Debrecen környéki csárdák láncolatáról, va-

lamint külön részletességgel a Hortobágyi Csárdáról. A hallgatóság nagy tetszéssel fogadta az előadást, és egyhangúlag felkérte Gencsi Zoltánt, hogy a következő évben is örvendeztessen meg minket hasonló ismertetővel.

Ezt követően Schmotzer András tagtársunk beszámolt arról, hogy hajdani kezdeményezése jó fogadtatásban részesült, nevezetesen az erdész halottak sírjainak felkeresése és gondozása ma már gyakorlat. Egy perces néma felállással emlékeztünk meg idei elhunytainkról. Külön kitért dr. Erdős László tagtársunk életútjára, aki szinte az utolsó pillanatig aktív tagja volt a közösségünknek.

Harmadik napirendi pont volt a Szeniorok és Tiszteletbeli Tagok Tanácsának 2020-ban elfogadott működési rendje szerint a kerek születésnapot ünneplők köszöntése, illetve a javaslatétel a tiszteletbeli örökös elnöki cím adományozására.

Az SZTTT jellegéből adódóan 75, 80, 85 éves és az annál idősebb tagtársak ebből az alkalomból emléklapot kapnak. Marjai Zoltánné, Katika, aki éppen a rendezvény idején ünnepelte születése napját, 85 éves korát meghazudtoló minőségű és mennyiségű süteménnyel árasztotta el a résztvevőket. 80 éves emléklapot kapott Dóró Katalin,

Bóna József, Virágh János, Zétényi Zoltán és Gerely Ferenc. 75 éves jubileumi emléklapot kapott dr. Horváth Béla, Nádas József és Kökény István.

Elnökünk előterjesztésében „Tiszteletbeli örökös elnök” cím adományozását javasolta Schmotzer Andrásnak, a Tanács korábbi elnökének. A jelenlévő tagság a javaslatot egyhangúlag elfogadta, így előző elnökünk a jövőben a „Tiszteletbeli örökös elnök” címet viselheti. Ehhez jó egészséget kívánunk!

Schmotzer András az elismerést nem kis meghatottsággal köszönte meg, és elmondta, hogy aktív munkája során mindig a tagság érdekeit és az egység megeremtését tartotta szem előtt. Ezt mi, akik régóta személyesen ismerjük, elismerően igazolhatjuk.

Az „egyebek” napirendi pontban az alábbiak kerültek szóba. Fácányi Ödön beszámolt Tollner György szobrának előkészületeiről. A megvalósítás már közel, a szükséges pénz rendelkezésre áll. Dudás Péter elmondta, hogy a bükk fafajról szóló monográfia néhány példánya elérhető a tagok számára. Tarjáni Antal beszámolt a Beldi Ferenc-emléktábla előkészítéséről. Ormos Balázs tájékoztatta a jelenlévőket, hogy dr. Erdős László hagyatékának rendezése folyamatban van. A hagyaték egy része az ERTI-hez, a Vadászati Védegyletnek került, másik része az Egyetem könyvtárába, levéltárába, a Fertő-Hanság Nemzeti Parkba, a Selmeci Tárasasághoz, a Sepsiszentgyörgyi Erdőmérnöki Karhoz kerül majd. Egy dedikált növényatlasz az Eszterházy Alapítványnak kerül visszaadásra. Ormos Balázs beszámolt arról, hogy a 15 éve elhunyt Madas András, az OEE örökös tiszteletbeli elnöke sírjának rendbetétele a végéhez közeledik.

Ezt követően Mobai Ágnes olvasta fel írását advent alkalmából, amit rövid érdekes film követett egy sajátos, az ausztráliai bennszülöttek által használt hangszerről. A tagság meglepődve hallgatta a hátorzongató hangokat. Elnök úr vázlatosan ismertette a jövő évi programot, ami az év elején kerül véglegesítésre.

A rendezvény az ünnepi jókívánságokkal fejeződött be. Összefoglalva elmondható, hogy a Szeniorok egyesületi munkájukban ismét sikeres évet zártak.

Gerely Ferenc

Fotó: **Tarjáni Antal**

**Hoffmann Mátyás
(1952–2024)**

Október 26-án Kis-mányokon búcsúztunk erdőszékes kollégáinktól, Hoffmann Mátyástól. A sírt rokonok, ismerősök mellett volt kollégái, osztálytársai állták körül.

Szakmai pályafutása a kisvaszari erdőkhöz kötődött, 1976-tól 2014. évi nyugdíjba vonulásáig a Kisvaszari, majd az erdőgazdaság átszervezése után a Sásdi Erdészeti meghatározó erdője volt.

1952-ben Nagymányokon született, az általános iskolát is ott végezte. 1967-ben felvételt nyert a soproni Roth Gyula Erdészeti Technikumba. A technikum előtti kötelező gyakornoki évét 1967 augusztusától a Mecseki Erdőgazdaság Kárászai Erdészeti területén töltötte, 1968-1972 között pedig Sopronban végezte tanulmányait. Végzés után két évig a Kárászai Erdészeti területen volt beosztott erdőszékes.

A katonaság után 1976 júliusában került a Kisvaszari Erdészeti területre vezető erdőszékes a Vaszar I területre. Még ez évben a szomszédos területet is átvette. A következő években egyszerre több területen is irányította a munkákat, beosztott erdőszékes segítségével. Kisvaszarról ment nyugdíjba, a Vajdahegyi terület vezetőjeként.

Vadászati tevékenysége is évtizedekre tekint vissza. 1984-től volt tagja a komlói Hubertusz Vadásztársaságnak, itt 1987–1990-ig vadászmeister volt. A rendszerváltás után Kisvaszaron erdőszékesi üzemi vadászterület alakult, erdőszékes munkája mellett kivette részét a vadászati feladatokból is. Jó német nyelvtudása nagy segítség volt a vendégek vadásztatásánál.

Társadalmi szerepvállalása is jelentős. 1994-98-ig a komlói képviselőtestület tagja volt, a városi Környezetvédelmi Bizottságban is tevékenykedett. 2000-től további két évig a Környezetvédelmi Bizottság külsős tagja. 1975-től kezdve tagja az Országos Erdészeti Egyesületnek. 2000-2004-ig az OEE Baranya megyei Helyi Csoport küldöttje volt.

Munkája elismeréseként többször kapott kiváló dolgozó elismerést, és 1989-ben miniszteri kitüntetésben részesült. 2000-ben első között kapta meg a Mecseki Erdőkért díjat, majd 2009-ben kiérdemelte a Decrett József-emlékérmet.

Szakosított munkavégzése során több tízezer köbméter fakitermelés és több száz hektár erdőfelújítás történt meg. Irányítása és aktív közreműködése mellett került bevezetésre a felújító vágásokban alkalmazott kíméletes kihordó-szerelvényszerű fakitermelési technológia a Kisvaszari Erdészeti területén. Keze munkáját dicsérik a példaértékű természetes és mesterséges felújítások, nevelővágások. Pályafutása során közel 20 erdőszékes kolléga

dolgozott mellette gyakornokként, beosztott erdőszékesként, akik közül többen mai is kollégáink.

Megbízható, segítőkész kolléga volt, akinek tapasztalataira, tanácsaira számítani lehetett. Hoffmann Mátyás az erdővel és embertársaival is egységben élő, jó erdőszékes ember volt.

Búcsúzóul álljanak itt a ravatalánál elhangzottak: „Búcsúzni jöttünk Hoffman Mátyás kollégáinktól, vagy ahogy mindenki hívta, Matyitól. Szakmai életútja összeforrt a kisvaszari erdőkkel. Kezdő erdőszékesként két évet dolgozott a Kárászai Erdészeti területén, katonai szolgálata után aztán 1976-ban Kisvaszara került, és itt szolgált 2014. évi nyugdíjazásáig. Egy teljes szakmai életút egy helyen. Ma már nem gyakori.

Az erdőszékes, sőt az egész erdőgazdaság meghatározó személyisége voltál. Konzervatív neveltetésed, szellemiséged mellett mindig nyitott voltál az újra. Fiatalléveid a szakma nagy tarvágyos, mesterséges felújításos időszakában teltek, később mégis Te lettél az egyik élharcosa a természetközeli erdőgazdálkodásnak, kezred nyomát kiváló minőségű természetközeli erdők őrzik!

Nagy tanító voltál. Szívesen vetted magad mellé a fiatal kollégákat, nekik tudásod legjavát igyekeztél átadni. Több mint 20 erdőszékes bontogatta szárnyait kezred alatt, gyakornokaid közül ma is többen eljöttek fejedet hajtatni. Fiatalléveimként én is nagyon sokat tanultam Tőled, magamat is tanítványaid közé sorolom.

Szakmai munkád elismeréseként miniszteri kitüntetésben részesültél, az első között kaptad meg a Mecseki Erdőkért díjat, majd 2009-ben kiérdemelted a Decrett József-emlékérmet, mely az Országos Erdészeti Egyesület erdőszékesi munkád részére adható legmagasabb kitüntetése!

Soha nem voltál szolgalelkű, véleményed mindig – néha elég sarkosan – elmondad és megvédted, de ha tévedtél, azt képes voltál belátni és megvallani.

Szenvedélyes és etikus vadász is voltál. Mindig többet jelentett számodra az erdőzűgás, mint a vadűzés.

Erdőszékesi hivatásod mellett közéleti szerepet is vállaltál, a helyi vadásztársaság vadászmeistereként, önkormányzati képviselőként, Komlói Város Környezetvédelmi Bizottsági tagjaként is tevékenykedtél.

Matyi! 14 évet dolgoztunk együtt. Tényleg nagyon sokat tanultam Tőled, sokat köszönhetek neked. Hatalmas beszélgetéseink, vitáink voltak, nem csak szakmáról, mert veled mindenről lehetett vitatkozni.

Búcsúzó, búcsúzó. Emlékedet őrzik a vaszari erdők. A Nagy cserfánál, Bien Kanyarban, Tibi-Gábor kútnál, az Egregyi úton nekem és sokunknak Te fogsz eszünkbe jutni. Ég veled! Utolsó Jó Szerencsét!

Bagdán Levente

**Kovács Jánosné szül. Száraz Ilona
(1946–2024)**

Búcsúzó, kedves volt munkatársunktól, barátunktól. Gyászoljuk Kovács Jánosné, Icát, aki életének 78 esztendejéből több mint negyven évet az erdőgazdaságunknál dolgozott – mindvégig

nagy hozzáértéssel igénylő, felelősségteljes feladatokban.

Hosszú pályafutása töretlenül ívelt át társadalmi rendszereken, vállalati berendezkedéseken, munkatársak, vezetők egymást követő generációin.

A ravatalánál számos olyan erdőmérnök, erdőszékes, vezető és beosztott adminisztrátor hajtott fejet, aki egy életrészeként a közvetlen munkatársaként lehetett.

Kovács Jánosné 1946. december 29-án született Romhányban. Gyermekkorának színterén, klasszikus vidéki környezetben tanulta meg értékelni a kemény munka becsületét. A Váci Közgazdasági Technikumban érettségizett és szerzett szakirányú képesítést 1965-ben. Oklevele átvételét követően az Ipoly Erdő Zrt. jogelődjének Romhányi Erdészeti területén helyezkedett el, könyvelői beosztásban.

Pályája kezdetétől a dombvidéken gazdálkodó erdőszékes valamennyi adminisztrációs feladatában gyakorlatot szerzett. Kimagasló szaktudására, fegyelmére, precizitására a felettesei hamar felfigyeltek. Munkáját elismerték, egyre összetettebb feladatokat bízta rá. Ezekben Ica rendre jelesre vizsgázott.

Néhány év gyakorlat után vezető könyvelői feladatot kapott. Erős egyéniséggel, széleskörű érdeklődéssel és kiváló képességeivel a munkakörét különleges tartalommal töltötte meg. Támogatta vezetőit az erdőszékes gazdálkodásának felügyeletében, irányításában. A szűkebb munkakörén túlmutató folyamatokba is bevonták Őt. Naprakész ismereteivel, kommunikációs készségével, következetességével, a vezető könyvelői státuszán túl is segítette az üzemi feladatok megoldását.

Számos alkalommal kikérték a véleményét erdőgazdasági szintű ügyekben is – ilyenkor mindig példás alaposággal megfogalmazott, elfogadásra érett javaslatokat tett. Nagyban hozzájárult a Romhányi Erdészeti tartósan kiemelkedő teljesítményéhez. Munkájában tökéletességre törekedett. Kívánva munkatársait, vezetőit és az ellenőreit elismerését.

Szaktudását a feladatai minden területén palléroztatta, bővítette. Mérlegképes könyvelői oklevelet szerzett, továbbképezte magát a számvitelben, a pénzügyekben és az adózásban.

Megértette, látta az erdőszékesi üzemi működésének összes vetületét. Meggyőződése volt, hogy akkor lehet igazán jó vezető adminisztrátor, ha részleteiben is

meri a számokat megalapozó reálfolymatokat is. „*Mi van emögött?*” – tette fel sokszor a kérdést. Saját indíttatásából szerzett újabb képesítést, erdőszteknikus oklevelét 1989-ben vette át.

Elkötelezett erdösszé vált. Különösen a fahasználat és az értékesítés feladataiban mélyült el, kiváló piaci érzékel és műszaki vezetői színvonalon. Átfogó, a gyakorlatra is kiterjedő tudásával, vezetői karizmájával, fegyelmet sugárzó karakterével nagy tekintélyt vívott ki magának. Elismert szakember lett az egész vállalatban belül. Becsületos, következetes, önmagával szemben különösen szigorú, emberséges... Icat így ismerték, tisztelték és szerették a munkatársai.

Rátermettsége, szakismeretei mellett az emberi kvalitásai is kimagaslóak voltak. Különleges érzékkel fordult a fiatalok irányába. Önzetlenül segítette, nevelte őket - számos könyvelő, erdőszteknikus, mérnök vált érett szakemberré személyiségének hatása alatt. Munkatársait a csapatszellem erejére, az összefogásban rejlő lehetőségekre ösztönözte. Élettapasztalatával, valóságérzékével, briliáns emberismeretével, finom humorával sokat segített a konfliktusok kezelésében is.

Harmincnyolc dolgozó esztendő után, 2003-ban vonult nyugállományba. Aktív munkakapcsolatai nem szakadtak meg azonnal – néhány évig ezután is, rendszeresen segítette az erdőgazdaság belső ellenőrzési tevékenységét.

Kimagasló szakmai munkáját, példás életútját a földművelésügyi miniszter 2016-ban „Életfa Emlékplakett Bronz Fokozat” kitüntetéssel ismerte el. Életének utolsó másfél évtizedét a családjának szentelte. Életerős nagymama volt: férje, gyermeke és unokái önzetlen segítője, a családjuk összetartásának stabil középpontja.

Eközben fennmaradt a kapcsolata a munkatársaival és az ipolyvidéki erdészek közösségével is – az OEE Balasagymati Helyi Csoportjának köztiszteletben álló tagjaként.

Élete utolsó évében legyőzte Őt a súlyos betegség – de végig, az egyéniségéhez illő méltósággal viselte a személyes nehézségeit. A halálhíre mindannyiunkat súlyosan megrendített.

Az űrt, amit Ica hagyott maga után, nem lehet betölteni, a visszavonhatatlant nem tudjuk elfogadni. A búcsú kíméletlenül nehéz. Emberi, szellemi és szakmai öröksége a köreinkben mindig élni fog! Emlékét a szívünkben megőrizzük. Nyugodjon békében!

Haraszi Gyula

Zsibók András (1947–2024)

1947. szeptember 6-án született Szegváron. Általános iskolai tanulmányait Budapesten és Hódmezővásárhelyen végezte. 1962 szeptemberétől vették fel előgyakorlatra a Kiss Ferenc Erdészeti Technikum-

ba. Az előgyakorlatot a Szegedi Erdészeti Maros-parti Csemetekertjében töltötte le, fizikai munkásként. Meghatározó volt az az egy év, megtanította a szakma szeretetére, az erdészhelytállásra. Technikusként erdőtervezési terepi munkát végzett.

1968-1973 között az Erdészeti és Faipari Egyetemen tanult, biológiai érdeklődésüként elsősorban az erdőművelés érdekelt. Tudományos diákköri dolgozatát az erdeifenyő és a feketefenyő gyökér-

kapcsolt gombáiról írta, diplomadolgozatként Lakitelek-Töserdő tíz éves üzemtervét készítette el. Mindvégig aktívan sportolt, beállós volt a SMAFC kézilabda-csapatában. 1976-ban erdészeti növényvédelmi szakmérnöki oklevelet, 1985-ben mérnök-tanári diplomát szerzett Gödöllőn.

Az egyetem elvégzése után a DEFAG csemetetermelési és közjóléti előadójaként dolgozott, majd 1976-tól a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet vezetője volt.

1982-ben találta meg azt a munkakört, amelyben azután nyugdíjazásáig dolgozott: erdőmérnök-tanár lett egykori középiskolájában, a Kiss Ferenc Erdészeti Szakközépiskolában.

Tanulók százai sajátították el vezetésével a szakma biológiai alapjait, az erdészeti munka elméleti és gyakorlati fogásait. Tanítványai szerették és tisztelték tárgyi tudását, széleskörű szakmai műveltségét. 1988-ban Művelődési Miniszteri Dicséretben részesült, 2008-ban a Pedagógus Szolgálati Emlékérmét kapott. 1986-tól 2002-ig a Kiss Ferenc Természetvédelmi Oktatóközpont vezetője volt, 1993-ban a Kiss Ferenc Alapítvány elismerésében részesült.

A vadászat is sok örömet hozott az életébe, az 1990-es évek elején az OMVV Csongrád megyei titkára volt, 1992-ben Nimród Érem elismerésben részesült.

2008-ban nyugdíjba vonult. A 26, iskolában eltöltött év oktatómunkája alapján „Örökös tantestületi tag a Kiss Ferenc Erdészeti Szakközépiskolában” elismerésben részesült. Nyugdíjasként az Egyesület Szegedi Helyi Csoportjában volt aktív.

Hosszas, a COVID idején súlyosbodott betegsége felőrlötte egészségét. Október végén csendben távozott az örök vadászmezőkre. *Sit tibi terra levis.*

Dr. Szabó Sándor

175 éve született Hajós (Seide) Gyula

A faluhoz közeli erdőben, de az egyszerű filiszter előtt mégis rejtve áll Sirokban a Hajós Gyula-emlékmű. Mi, helyi erdészek is alig tudtunk valamit elődünkről, így nagyon felemelő élmény volt, amikor a régi újságcikkekből, feljegyzésekből, kiadványokból kirajzolódott életpályája!

Seide Gyula 1850-ben született a Szepes megyei Tepliczen (ma Szepestapolca, szlovákul: Spisská Teplica), Poprád közelében. A Kassai Állami Főreáliskolában végzett 1867-ben, majd az 1868/69-es tanévben kezdte meg tanulmányait a Selmeczi Akadémián.

1871-ben a kolozsvári M. Kir. Jóságigazgatóság kerületébe nevezték ki erdőgyakornokká, majd 1875-től „három évi tanfolyam tartamára” tanársegéd lett az egykori alma materében, Selmeczbányán. Ebből az időszakból maradt fent több írása is az *Erdészeti Lapokban*, pl. a „*Havasi erdőmunkások*” című, amely érdekes leírást ad a kor erdészeti munkakörülményeiről.

1880-ban magyarosította nevét, melyről patinás folyóiratunkban a következő sorok jelentek meg *Magyarosodunk* címmel: „*Kovacsics Ede m. k. főerdész nevét „Füredi”-re, Seide Gyula k. al-erdőfelügyelő pedig „Hajós”-ra változtatta. Éljenek!*”

Füredi és Hajós bizonyosan ismerték is egymást, hiszen ugyanezen lapszámokban közös írásuk jelent meg „*Az erdőgazdálkodás akadályozásának eszközei*” címen. A Füredi-Hajós névválasztásról biztosat nem tudunk, talán csak a véletlen műve, hogy ugyanezen évben kezdte meg működését a balatonfüredi hajógyár...

1887-ben az Egyesület éves közgyűlésén tartott előadást az erdőtalaj minősítéséről – ez a szakterület fontos volt a későbbi, kopárfásítási munkáiban is. 1892-ben helyezték át a miskolci királyi erdőfelügyelőséghez.

Az itt eltöltött évek alatt végezte szakmai pályafutásának legkiemelkedőbb munkáját, a Heves vármegyei kopárfásítások megindításával. Kortársainak leírása alapján törhetetlen akarata, határtalan lelkesedése és kimerülést nem ismerő munkássága jellemezte, amire szüksége is volt ahhoz, hogy a bürokrácia útvesztőin átjutva kiharcolja az anyagi támogatást a terpesi csemetekert létesítésére, és ezzel együtt a Heves megyei kopárok beerdősítésére. A Tarna völgyében mintegy 800 k. hold (460 ha) egykori kopáron ma már a zöldülő lombok hirdetik szakmai elhivatottságát.

Munkája mellett nem volt rest a magyar kultúrára is áldozni. 1895-ben Gesztes Lajos és Eránosz Antal János kollégáival az alábbi nemes felhívást tették közre: „...*Magyar erdész előtt talán fölösleges is reá utalnunk arra a régen érzett hiányra, hogy zenei irodalmunkban tisztán erdészeti vonatkozású, eredeti magyar dalnak, úgynevezett szaknótának nyo-*

ma sincs. Hogy nem dalolhatunk az erdőről, az erdőhöz, édes honi nyelvünkön akkor, midőn a Vele való foglalkozással járó komoly, fárasztó munka után üdülést keresünk; midőn vadászatok idején, vagy erdészeti ünnepélyek alkalmával fellelkesülünk; hogy egyszerűen nem beszélhetünk Vele törül metszett magyar dalban, midőn szívünk az Ő poéziséval telik meg. Ez a mindnyájunk által érzett szükség indított bennünket arra a vállalkozásra, hogy három eredeti magyar erdei dalt tartalmazó zeneművet, „Dalok az erdőről” címmel kiadjunk...”

A kis füzet, mely 1896-ban meg is jelent – benne a *Fohász*, a *Bordal*, a *Vadász dal* és a *Népdal* című művekkel, melyeket Lányi Ernő zeneszerző írt - valóban úttörő volt a magyar erdészdalok tekintetében, hiszen a *selmeci diáknótákat* csak később, a 20. század elején fordították magyarra.

1898-ban egy megbízás miatt a szepeesi Kárpátokba (ma a szlovák-lengyel határ környéke) utazott, ahol „hat óra járányira távolban az emberlakta vidékektől” megfázott, és orvosi segítség hiányában tüdőgyulladásban elhunyt. Kollégái és tisztelői emlékoszlop állítására gyűjtést szerveztek, a beérkezett adományokból 1906-ban készült el az emlékmű.

Gesztes Lajos, egykori kollégája eképpen méltatta: „*Nagy volt ő mint ember, lelkes mint erdész s fáradhatatlan mint a közérdek munkása. Rövid munkásságának eredményeit büszke önérzettel nézheti minden magyar erdész. A Heves vármegyei kopárok befásításának kezdeményezésénél követendő példát mutatott az egész országnak. A nehézségek vasakarátán, mint sziklán a hullámok, törtek szét. Bár a zöldülő kopárok túléltek őt, ke-*

vés ember tudja, hogy az örökké halhatatlan érdem az ő nevéhez fűződik. Ezért az ő nagyságának bámulói, tisztelői, kartársai s személyes jó barátjai kegyeletes közakarattal emlékének oszlopot emeltek.” Félbeszakadt munkásságának emlékét a derékba tört cserfát ábrázoló emlékoszlop őrzi a Parád-fürdői Erdészeti területén, Sirokban.

Ide kívánczik, hogy sajnos nem ő volt az utolsó hevesi-borsodi erdőfelügyelő, akit pályája csúcsán szólított el a halál. Szakmai elhivatottságában és a magyar kultúra iránti lelkesedésében is hasonló emléket őrzünk *Csendes Józsefről*. Munkásságuk álljon példaként előttünk!

Koren Bence, erdőművelési műszaki vezető,
EGERERDŐ Zrt.

Budapest. 2025. január 10... Elmer Tamás főtitkár

STIHL

2025

TAVASZTÓL
AZ ÜZLETEKBEN!

ÚJ HANG AZ ERDŐBEN

STIHL MS 400 C-M
benzines motorfűrész

További információk a www.stihl.hu oldalon
vagy a szakkereskedésekben.